

ZBIÓR
RAPORTÓW NAUKOWYCH

**Pedagogika 2014.
Osiągnięć, projekty hipotez.**

Kraków

29.12.2014 -30.12.2014

СБОРНИК
НАУЧНЫХ ДОКЛАДОВ

**Педагогика 2014.
Достижения, проекты, гипотезы.**

Краков

29.12.2014 -30.12.2014

УДК 37+082
ББК 94
Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103
e-mail: info@conferenc.pl

Cena (zl.): bezpłatnie

Zbiór raportów naukowych.

Z 40 Zbiór raportów naukowych. „Pedagogika 2014. Osiągnięć, projekty hipotezę. „. (29.12.2014 - 30.12.2014) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2014. - 152 str.
ISBN: 978-83-64652-77-6

Zbiór raportów naukowych. Wykonane na materiałach Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji 29.12.2014 - 30.12.2014 roku. Kraków

УДК 37+082
ББК 94

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane.

Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

Warszawa 2014

ISBN: 978-83-64652-77-6

"Diamond trading tour" ©

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ
СЕКЦЈА 13. PEDAGOGIKA.
(ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ)

1. Арапов О.В.	7
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАСТУПНОСТІ ДИТЯЧОГО САДОЧКА ТА ШКОЛИ	
2. Головченко И. А.	11
КОММУНИКАЦИЯ КАК ЯЗЫКОВОЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ЯВЛЕНИЕ	
3. Дошняязов Жарылкасын.....	19
ТРАДИЦИИ КУЛЬТУРЫ ПОВЕДЕНИЯ КАРАКАЛПАКСКОГО НАРОДА	
4. Величко Т.Г., Асауленко Л.М.	21
СТВОРЕННЯ ПРОЕКТІВ ЯК СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ КОЛЕДЖУ	
5. Водолазський Д.М.	24
ПРОДУКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ГРУП КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	
6. Садовая В.В.	26
НАУЧНОЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ ПЕТРА ФЕДОРОВИЧА КАПТЕРЕВА	
7. Зубенко Т.В.	29
ОБЕСПЕЧЕНИЕ МОТИВАЦИИ И ИНОЯЗЫЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ СРЕДСТВАМИ «ЦЕНТРА МЕЖКУЛЬТУРНЫХ КОММУНИКАЦИЙ»	
8. Борисов В. В, Борисова С. В., Бобилева Я. В.	33
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОВАЙДИНГУ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТІ	
9. Бурдун В.В.	38
НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ	
10. Меркулова Н. В.	41
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	

11. Сабат Н. В., Леспух М. В.	44
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
12. Грінченко М. С.	49
РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ВНЗ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	
13. Лісовець О.В.....	52
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДОПОМОГА ЧЛЕНАМ ГРОМАДСЬКИХ ДИТЯЧИХ ТА МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	
14. Заворотченко Л.А.....	55
СОЦІАЛЬНА ЗРІЛІСТЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	
15. Искандарова Г. К., Кашфразыев А. И.	60
РАЗВИТЫЙ ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР УСПЕШНОСТИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	
16. Ерошова О. В., Токовенко Е. Р.....	63
ПРОБЛЕМА ИНТИМНЫХ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ ОТНОШЕНИЙ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ	
17. Novikova O. Y.	67
THE ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF THE IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM OF SOCIO-PEDAGOGIC ADAPTATION OF AGED PEOPLE IN STATIONARY INSTITUTIONS OF SOCIAL SERVICE UNDER THE CONDITIONS OF INFORMATION SOCIETY	
18. Березан В. І.....	70
МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА	
19. Панченко Н. В.	73
РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	
20. Бронетко И.А.	76
APPROACHES AND PRINCIPLES OF ENGLISH LINGVOSOCIOCULTURAL COMPETENCE'S FORMATION	

21. Ящук О. В..... 81
ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ
22. Черноситова Т.Л., Ломакина Г.Р..... 84
СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬ-
НОМ ЯЗЫКОВОМ ОБРАЗОВАНИИ
23. Бутенко Н., Спринь О., Гусевич Т 86
МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
24. Мартынова Н. А. 90
ПРОБЛЕМЫ СОПРОВОЖДЕНИЯ СЕМЕЙ, ВОСПИТЫВАЮЩИХ ДЕ-
ТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ
25. Михайленко І.П. 94
ВЕРБАЛЬНА МОДЕЛЬ ЗМІСТУ ТЕКСТУ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ КЕРУ-
ВАННЯ САМОСТІЙНИМ ЧИТАННЯМ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ
26. Плеханова Ю.В..... 100
ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДА КЕЙС СТАДИ В
ВЫСШЕМ ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ (НА ПРИМЕРЕ
ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ)
27. Чирчик С. В. 110
КОМПЛЕКСНЫЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЭКЗАМЕН КАК СПОСОБ
ДИАГНОСТИКИ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ДИЗАЙН – ОБРАЗОВАНИЯ
28. Чернявський Б. В..... 118
КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ – МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗ-
ТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДО ОВОЛОДІННЯ КОМП'ЮТЕРНИМИ
ТЕХНОЛОГІЯМИ НАВЧАННЯ
29. Дольме М.М. 125
ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
30. Пискурская А.В..... 128
ХАРАКТЕРИСТИКА ЯЗЫКОВОГО РЕПЕРТУАРА БУДУЩИХ МЕНЕ-
ДЖЕРОВ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В КОН-
ТЕКСТЕ ПЛЮРИЛИНГВАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

31. Такало Н.И.....	131
К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕ- ТЕНЦИЙ УЧИТЕЛЕЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В АРМЯНСКОЙ ШКОЛЕ	
32. Берсенева О.В.....	137
ОБ УРОВНЯХ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО- ПРОФИЛЬНОЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУ- ДЕНТА – БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ	
33. Матюха Г.В., Азарова Є. С.	139
ЛЕКСИКА ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ ВИВЧЕННЯ МОВИ	
34. Shcherbakova O.	141
VIDEO AS A COMMUNICATIVE APPROACH TO LEARNING LAN- GUAGE	
35. Чалий В.Ю.	145
ВПЛИВ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ БАСКЕТБОЛУ ХАРКІВСЬКОГО КОЛЕДЖУ КЗ «ХГПА» ХОР НА ФІЗИЧНУ ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ПІД- ЛІТКІВ	
36. Савлук І.В.	150
ІДЕОМОТОРИКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ВИКОНАВСЬКОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ	

Арапов О.В.

Викладач, Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В.Винниченка

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАСТУПНОСТІ ДИТЯЧОГО САДОЧКА ТА ШКОЛИ

Ключові слова: навчання, виховання, дошкільна освіта, наступність, готовність дитини до школи, завдання, форми співпраці, знання, уміння, навички.

Keywords: studies, education, preschool education, following, readiness of child are to school, task, form of collaboration, knowledge, ability, skill.

Наступність між дитячим садом і школою передбачає орієнтацію, спрямованість роботи дошкільного закладу на вимоги, які висувають в школі і, навпаки, – облік вчителем досягнутого рівня розвитку дошкільника, сформованість моральної поведінки, вольової, особистісної сфери дитини, а також його психічних процесів.

Нещодавно наступність було прийнято вважати інструментом для забезпечення неперервності у навчанні та вихованні дітей. Завжди акцент робився на процесі передачі «естафетної палички». Декларувалося, що, з одного боку – дошкільна освіта, зберігаючи самоцінність дошкільного дитинства, формує фундаментальні особистісні якості дитини, які служать основою успішного шкільного навчання. З іншого боку – школа як наступник дошкільної освіти підхоплює досягнення дитини – дошкільника і розвиває накопичений ним потенціал впродовж всього навчання дитини. [12 ;13]

Вчителі, як правило, незадоволені. Для них: наступність – це наявність у дитини перед вступом до школи певних знань, умінь і навичків. Вважають, що дитина приходить до них не навчена правилам і нормам шкільної поведінки.

Вихователі засмучені. Для них забезпечити наступність – значить подбати про те, щоб до дітей, які прийдуть до школи, не було жодних претензій. Вважають, що дають кожній дитині такий багаж знань, який школа і не здатна вимагати, в шкільній програмі цей зміст дублюється, і розвиток певних здібностей дитини обривається. Батьки хочуть все і відразу. Вони, не промовляючи слово «наступність», розуміють його найчастіше як прагнення раніше навчити дитину всьому, чому його можна навчити, випускаючи з уваги той факт, а, на скільки необхідно «особливо прогресивні» досягнення дитині саме зараз – у дошкільному дитинстві. [6, 56]

Рішення проблеми було передовірено психологам. З їхньої точки зору «спадкоємність» на дошкільному етапі розвитку означає забезпечити передумови до шкільного навчання, іншими словами загальну готовність дитини до школи без яких би то не було негативних наслідків для психічного та фізичного здоров'я. [3, 15] Наступність може розглядатися як внутрішній зв'язок, який виражається у навчальній діяльності учнів (дошкільнят та школярів), і зовнішня, пов'язана із діяльністю навчальних (вихователів і вчителів). У перший зв'язок входить структура навчально-виховної діяльності, в яку входять наступні компоненти: [2]

1) мотиваційно-цільовий, який обумовлює взаємозв'язок мотивації і цілепокладання навчання;

2) змістовно-інформаційний, який свідчить про наявність знань, про вміння пов'язувати стару і нову інформації;

3) навчально-операціональний, що забезпечує розвиток загальнонавчальних і спеціальних умінь і навичок, наявність мислительних операцій;

4) організаційно-рефлексивний, – включає навички планування, прогнозування діяльності, само-взаємооцінки результатів власної діяльності і товаришів.

У зовнішній зв'язок входить наступність у діяльності вихователів і вчителів, яка проявляється в певному типі ставлення педагогів до дітей, у ставленні до педагогічної діяльності, до батьків вихованців і т. д.

У здійсненні наступності важливо звернути увагу на виконання педагогом покладених на нього функцій (оздоровчих, організаторських, виховних і т. д.), на знання педагогіки, психології, методик виховання, його ерудованість.

Реалізації наступності сприяє існуюча система освіти, єдині принципи освіти: гуманізація, демократизація, диференціація навчання і виховання на основі врахування вікових, психологічних та індивідуальних особливостей кожної дитини; розробки та впровадження в практику інноваційних послідовних по своїй суті освітніх програм, перебудови системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів з метою на різні профілі та послуги освітніх закладів. [8]

Однією з основних цілей інтеграції діяльності дитячого садка і школи – це розвинути в дитині добрі почуття, глибокий розум і здорове тіло. Але специфічний пріоритетний напрямок для початкової школи – формування у дітей уміння вчитися, створення умов, при яких навчання стає для дитини чимось хорошим, основною формою його самовираження; для дошкільного – ранній розвиток комплексу особистісних якостей і властивостей, що забезпечують легкий, природний перехід дитини до школи. [10]

Проблема наступності у вихованні та навчанні дошкільнят і молодших школярів розглядалася в роботах Н. К.Крупської, А. В.Запорожця, Л. А.Венгера, А. Ф.Говоркової, Я. Л.Коломинського, А. А.Люблінської, А. М.Леушіної, В. Д.Лисенка, Н. Н.Подьякова, В. А.Сілівон, А. П.Усової та ін.

«Проміжне» положення шестирічок між дошкільнятами та школярами особливо очевидно проявляється в даний час, коли одні з них вже навчаються в школі, а інші продовжують відвідувати дитячий садок. У зв'язку з цим актуалізуються пошуки нових підходів до проблеми наступності між дошкільною та шкільною освітою.

Основними завданнями наступності між дитячим садом і школою є: [5; 10]

1. Встановлення зв'язку між програмами, формами і методами роботи дитячого садка і школи.

2. Встановлення зв'язку у фізичному, розумовому, моральному, трудовому і естетичному розвитку.

3. Встановлення зв'язку в розвитку особистості дитини в цілому.

4. Сформованості активно-позитивного ставлення до дітей з боку педагогів і батьків.

5. Здійснення наступності дитячого садка і школи у формуванні загальнонавчальних умінь і навичок.

6. Наступність змісту освіти та виховання в дитячому садку і першому класі школи.

Найбільш дієвою формою роботи дитячого садка і школи є:

1. відвідування вихователями дитячих садків уроків у школі, а вчителями шкіл занять у дитячому садку з подальшим обговоренням, винесенням рекомендацій;

2. спільні тематичні наради вчителів початкових класів та вихователів дошкільних установ за участю керівників установ;

3. проведення батьківських зборів у старших групах за участю вчителів та вихователів;

4. вивчення вихователем і вчителем програм дитячого садка і 1 класу з метою виявлення, якими знаннями, вміннями та навичками оволоділи діти в дошкільному закладі. Вивчаючи програму 1 класу, вихователі дошкільних закладів дізнаються вимоги школи до першокласників, враховують їх у вихованні та навчанні дошкільнят;

5. організація різних заходів з підготовки дітей до школи за участю батьків;

6. бесіди вчителів з вихователями про дітей, що йдуть 1 вересня в школу, усна характеристика про слабких і сильних дітей, про стан здоров'я дітей групи, про характер колективних взаємин, про засвоєння дітьми правил поведінки, про ставлення дітей до старших, про розвиток пізнавальних інтересів, про волевий розвиток, а також про розвиток інтелекту: допитливість, критичність і т. д. ;

7. спільна підготовка до конференцій, організація виставок;

8. взаємовідвідування ранків і концертів.

Невід'ємною частиною роботи по наступності шкіл та дошкільних установ є співпраця з сім'єю, що дозволить домогтися високого рівня загального розвитку дитини. Для вирішення цієї проблеми необхідно узгодити дії працівників дошкільних закладів і сім'ї: все найкраще, що може дати сім'я (любов, турбота, догляд, особисте спілкування і т. д.), дитячий садок і початкова школа повинні зробити своїм надбанням, і, навпаки, все хороше, що набуває дитина в дитячому садку і школі (самостійність, організованість, інтерес до знань та ін.), має знаходити продовження і опору в родині. Тільки при цьому покращуватиметься якість виховання та навчання дітей у школі та підготовка до школи в дошкільному закладі, буде подоланий розрив між сім'єю, дитячим садком і школою, що є серйозною перешкодою для правильного розвитку дитини. Співпраця дитячого садка, сім'ї та школи може вирішуватися через наступні види робіт: Загальні батьківські збори, які ставлять своєю метою познайомити батьків з основними вимогами школи, дитячого садка до змісту проведеної роботи вдома, повідомлення основних положень концепції розвитку особистості, інформація про основні педагогічні, психологічні, медичні аспекти підготовки дитини до школи. [7, 82]

Групові батьківські збори, які дозволяють конкретизувати загальні проблеми, приділити увагу діагностичним методикам визначення готовності дитини до школи. Вихователі розповідають про результати проведеної роботи з дітьми, демонструють досягнення дітей, організовуючи виставки дитячих робіт, концерт художньої самодіяльності і т. д. ; [3]

– Лекторії для батьків;

– Педагогічні консультації;

– Семінари;

– Відкриті заняття та бесіди з батьками про результати, які діти досягли, виставки дитячих робіт, інформація про спеціальну літературу;

– Спільні свята;

– Зустрічі вчителів з батьками майбутніх першокласників.

Підготовка дітей до школи – одна з актуальних проблем української освіти. Враховуючи те, що одних дітей готують в дитячому саду, інших – в установах додаткової освіти, а треті – в сім'ї, в школу вони приходять з різним рівнем знань. Перед вчителем молодших класів постає завдання «вирівняти» їх знання. Проблема полягає в тому, що підхід вчителів і батьків до поняття «готовність до школи» розрізняється. Батьки вважають, що якщо вони навчать дітей рахувати й писати до школи, то це і буде запорукою їх успішного навчання. Однак згідно з численними дослідженнями педагогів-психологів «правильна» підготовка повинна бути зосереджена на ігровій діяльності, фізичному, фізіологічному і психологічному розвитку дошкільника. Фізіологами доведено, що розвиток дрібної моторики активізує розвиток мовного центру. Тому в дошкільному віці дитині корисно ліпити, складати композиції з дрібних частин, конструювати, розфарбовувати олівцями. Не менш важливо виробляти вміння слухати, говорити, спілкуватися в середовищі собі подібних, організовувати свою діяльність. [9,125]

Література

1. Алексєєнко Г. Ф. Педагогічні проблеми молодшої сім'ї. — К., 1997.
2. Бурова А., Долинна О., Низковська О. Планування освітнього процесу в сучасному дошкільному закладі // Дошкільне виховання. — 2002. — № 11.
3. Кравцова Е. Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. — М., 1991.
4. Лаврентьева Г. Комп'ютерно-ігровий комплекс у дошкільному закладі // Дошкільне виховання. — 2003. — № 1.
5. Наступність у навчально-виховній роботі дитячого садка і школи / За ред. Н. Борисової. — К., 1985.
6. Макаренко А. С. Книга для батьків. — К., 1969.
7. Педагогічна культура молодих батьків. — К., 1995.
8. Про планування освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі. Інструктивно-методичний лист МОН України (№1/9-434 від 01.10. 2002) // Дошкільне виховання. — 2002. — № 10.
9. Рыжова Н. А. Развивающая среда дошкольных учреждений. — М., 2003.
10. Савченко О. Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти // Дошкільне виховання. — 2000. — № 11.
11. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка. — К., 1996.
12. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».
13. Видавництво «Світич», Київ – 2008
14. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Видавництво «Світич», Київ-2008.

КОММУНИКАЦИЯ КАК ЯЗЫКОВОЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ЯВЛЕНИЕ

В эволюции жизни на Земле возникновение и последующее развитие человека – это удивительное явление. И наряду с другими формами жизни развитие человека пошло по особому эволюционному пути. Как утверждает Николай Бердяев «В человеке немало природного, при этом человек принципиальная новизна в природе. Человек является частью природы и в то же время неотделим от общества. То есть биологическое и социальное в человеке слито воедино. Уместно вспомнить слова древнегреческого философа Аристотеля: «Человек по природе своей существо социальное». Десятки столетий ученые и философы изучают природу человека. Под природой в широком смысле понимается все сущее, в узком – совокупность естественных условий существования человеческого общества. [10]

В 19 веке особенно после создания Ч. Давином Эволюционной теории, получила распространение «трудовая теория происхождения человека» Все сторонники этой теории считают, что именно труд, начинающийся с изготовления орудий труда, создал человека. В ходе трудовой деятельности рука становится гибкой и свободной. Одновременно развивается мозг, достигается все более тесное сплочение людей и возникает потребность что-то сказать друг другу. Социальный характер бытия, трудовой и познавательной деятельности человека предполагает постоянное общение индивидов между собой. Основной формой человеческого общения является общение посредством знаков языка, т.е. речевое общение.

Речевое общение, способное наладить сложную, богатую и разнообразную социальную деятельность людей, должно быть адекватно этой деятельности – обслуживать все сферы общественного бытия, быть содержательным и мобильным. Поступательному движению общества соответствуют расширение и интенсификация коммуникативной деятельности индивидов.

Понятие «коммуникация» – одно из многих иностранных слов, которые употребляются в русском языке. Оно происходит от латинского слова *communiko*, что означает «делаю общим», «связываюсь, общаюсь», поэтому наиболее близкое к нему по значению является русское слово «общение».

Другое значение слова «коммуникация» – пути сообщения, транспорта, связи, сети подземного коммунального хозяйства. В этом смысле говорят, например, о подземных, воздушных и других коммуникациях, о системах коммуникаций.

Мы рассматриваем термин «коммуникация» в первом значении, а именно, как языковое явление, общение между людьми. [3]

Общение – условие совместной деятельности людей. Речь – один из видов коммуникативной деятельности человека – использование языка для контактов с другими людьми. В этом смысле речь – это во первых, конкретная деятельность выраженная либо в письменной либо в устной форме. Если язык – это система знаков

и символов, то речь – это процесс пользования языком. Речь является реализацией языка, который обнаруживает себя через коммуникацию. Из этого следует, что коммуникация – это языковое явление.

Специфичность взаимодействия людей в процессе их жизнедеятельности состоит в использовании языка, который будучи важнейшим средством человеческого общения, выступает также как орудие познания, как инструмент мышления. Благодаря этому коммуникация между людьми является важнейшим механизмом становления человека как социальной личности, средством влияния общества на личность. [3]

Главная цель речевой коммуникации – обмен информацией различного рода. Очевидно, что общение и обмен информацией между людьми осуществляется не только с помощью языка. С древнейших времен в человеческом обществе использовались дополнительные средства общения и передачи информации. О. Я. Гойхман приводит пример коренного населения Африки, которые используют язык свиста, сигналы барабанов, колокольчиков, гонга и т. п. «Язык цветов», распространенный на Востоке, также является средством передачи информации, которую в некоторых ситуациях не разрешается выражать словами (например, роза – символ любви, астра – печали, незабудка – памяти и т. д.). Дорожные знаки, сигналы светофора, сигнализация флагами и т. п. – все это средства передачи информации, дополняющие основное средство человеческого общения – язык. [4]

При употреблении термина «коммуникация» употребляется слово «речь», «речевая коммуникация», «речевое поведение». При этом мы говорим, что важнейшее средство общения – это язык.

Уточним:

Философия	Язык – выступает как предпосылка и универсальное явление, оболочка других форм общественного сознания, т.е. универсальное средство общения (коммуникации) [1] Язык – это чисто человеческое качество, прямо связанное с мышлением, развитием общественно-трудовых отношений людей. [10]	один из видов коммуникативной деятельности человека – использование средств языка для общения с др. членами языкового коллектива. Под Р. понимают как процесс говорения (речевую деятельность, речевой акт), так и его результат (речевые произведения, фиксируемые памятью или письмом).
Лингвистика:	«Язык – это система знаков, единицы которой и отношения между ними образуют упорядоченную структуру» (О.Я. Гойхман) Язык – это естественная неврожденная знаковая система, сопоставляющая с другими системами связи, существующими в природе и культуре.	

Риторика	<p>Язык – это естественная, непридуманная, неврожденная знаковая система, существующая наряду с другими знаковыми системами. К врожденным знаковым системам относятся «языки» животных. К искусственным языкам относятся вторичные знаковые системы кодирования информации.</p> <p>Язык – это система словесного выражения мыслей, обладающих определенным грамматическим и звуковым строем.</p> <p>Язык – это коллективное, социальное явление, но когда он используется индивидуально, он превращается в речь.</p>	<p>Речь является средством человеческой коммуникации, она направлена от человека к человеку или множеству людей. (Зарецкая Е. Н. «Риторика»)</p>
Социология	<p>Система символической коммуникации, то есть путем вокальных (и письменных) знаков, резко отличающихся человеческие существа от всех остальных видов.</p>	<p>Речь один из видов коммуникативной деятельности человека – использование средств языка для общения с другими членами языкового коллектива. Под речью понимают как процесс говорения (речевую деятельность), так и его результат (речевые произведения, фиксируемые памятью или письмом).</p>
Психология	<p>Исключительно велика роль языка в процессе мышления. А. Н. Леонтьев</p>	<p>«Речь является средством общения людей и формой человеческого мышления» М.Ф. Фомичева «Между речью и языком сложные диалектические взаимоотношения: речь осуществляется по правилам языка и, в то же время, под влиянием ряда факторов (требования общественной практики, развитие науки и т.д.) она изменяет и совершенствует язык. речь является основным механизмом мышления» словарь психологических терминов</p>

Педагогика	Язык – система общественно фиксированных знаков, служащую для общения людей между собой и для отражения объективной реальности.	Речь – это деятельность человека, использующего язык в целях общения, выражения эмоций, оформления мысли, познания окружающего мира, для планирования своих действий и пр. Под «речью» понимают как сам процесс (речевая деятельность), так и его результат – общение (коммуникацию) (Российский педагогический словарь)
Литература	«Язык – это история народа. Язык – это путь цивилизации и культуры...» А.Куприн	«...А как речь – то говорит, будто реченька журчит...» А. С. Пушкин Что касается речей, тут важны три вещи: кто говорит, как говорит и что говорит, причем последнее наименее важно. Д. Морли
Фольклор	Язык – царствами ворочает (имеется в виду средство общения)	Какова речь – таков и склад.

В отличие от коммуникации животных, языковое общение людей тесно связано с познавательным интересом. А. Н. Леонтьев подчеркивал: преимущественно на основе языка функционируют память, воображение, внимание.

«Формирование мысли, – утверждал Л. С. Выготский, – представляет собой слитный речемыслительный процесс, в котором участвуют мозговые механизмы мышления и речи, мысль не выражается, но совершенствуется в слове...»

Говоря о речевой коммуникации и о языке, уместно упомянуть о том, что в дописьменной архекультуре, где устная коммуникация служила главным способом хранения и распространения культурного наследия, существовало обожествление Слова. Слову приписывалась магическая сила, оно требовало осторожного, уважительного обращения.

Христианская философия языка утверждала могучую созидательную силу слова: согласно Библии, мир возник через слово: Бог произносил слово и это было актом творения. Само слово *Слово* является синонимом слову *Бог* в соответствии с началом Евангелия от Иоанна: «В начале было Слово. И Слово было у Бога. И Слово было Бог». В Книге Бытия Господь Словом творит мир: «И сказал Бог: да будет свет! И бысть так». И увидел Бог, что «се есть добро». Слово-Логос воплотило Божественный замысел через его реализацию в Слове, а затем осуществилось в действительности. Так закрепилась важнейшая максима человеческого сознания: соответствие мысли, слова и дела.[5]

Человек, созданный по образу и подобию Божию, соответствует своему Создателю прежде всего в том, что он существо «словесное». Однако с первородным грехом цельность человека нарушена, и человек не может соответствовать во всем совершенному Образу Божию, несовершенным же является прежде всего его слово [7]

Обожествление слова, означало и трепетное отношение к явлению коммуникации, как таковой. Н. Я. Мечковская в равных весомах долях соотносит такие явления как язык, коммуникация, культура и религия. [7]

То есть коммуникация в равной степени языковое, социальное и культурное явление. Общение будет осуществляться человеком на том языке, на котором говорит общество, в котором человек живет, безусловно учитывая и степень культуры и вероисповедания.

Интересен факт, который подчеркивает в своих исследованиях

Н. Я. Мечковская: «родной язык относится к тем измерениям, которые не выбираются. Природа речевой деятельности человека двойственна: в ней есть и врожденное (генетическое) и приобретенное. Генетически в людях заложена способность в первые годы жизни усвоить язык, причем *любой* язык. Однако отнюдь не от генетики, а от социальных условий зависит то, какой именно этнический язык (белорусский, немецкий, армянский, эскимосский) усвоит ребенок. Во многих случаях первым языком человека оказывался язык не физических, а приемных родителей; вообще говоря, это язык того окружения, в котором ребенок жил первые годы жизни (например, киргизский или казахский языки тех семей и детских домов, которые в годы войны приняли осиротевших маленьких детей белорусских, украинских или русских родителей). Таким образом, овладение первым языком – это не «природный», а социально-психологический процесс. Однако человек не свободен в выборе своего первого (материнского, родного) языка, потому что его усваивают непроизвольно («само собой», без целенаправленного обучения). Именно с этой естественностью, стихийностью овладения родным языком связана «несвобода» человека в языковом отношении: родной язык, как и родителей, не выбирают». [7]

С подобным утверждением невозможно не согласиться. Однако, каким бы ни был язык, речь и общение зависит от многих факторов: личность человека, темперамент, социальная принадлежность к определенной группе, уровень образования, возраст, пол и т.д. Поскольку главная цель речевого общения – это обмен информацией, т. е. передача и восприятие смысла высказывания, человек всегда, как правило, стремится быть понятым. Как сказал Г. Гегель: «Речь – удивительно сильное средство, но нужно иметь много ума, чтобы пользоваться им». Подобные подтверждения легко можно найти и в русском фольклоре: речи как мед – дела как полынь (личностная характеристика коммуникатора), глупые речи – что пыль на ветру, долго думал да хорошо сказал (уровень образования).

Уточним, что нас интересует языковая коммуникация, говоря словами античных мыслителей в контексте «логоса» – т.е. речи, а именно человеческого общения. Потому как без этого явления, по справедливому утверждению историка и философа П. Я. Чаадаева «Лишенные общения друг с другом, мы щипали бы траву, а не думали бы о своей природе...»

Изучением общения (коммуникации) и коммуникативных процессов занимаются такие науки как философия, антропология, искусство, социология, психология, педагогика и другие сферы познания.

Коммуникация, в нашем случае речевое общение, является чрезвычайно сложным понятием, которое трактуется как взаимодействие двух и более людей с целью установления и поддержания межличностных отношений, достижения общего результата совместной деятельности. Отечественные психологи рассматривают общение с позиции деятельностного подхода, как сложный, многоплановый процесс установлений контактов между людьми, порождаемый потребностями в совместной

деятельности включающий в себя обмен информацией, выработку единой стратегии взаимодействия, восприятия и понимание другого человека. [1]

Б.Г. Ананьев утверждает, что в формировании личностного утверждает, что в формировании личностного качества в общении есть аспект познания человеком человека и одновременно познания каждым из них самого себя.

Говоря о податливости человека по отношению к тем или иным словесным воздействиям со стороны других людей и отличая при этом значение таких характеристик личности, как присущие ей степень внушаемости или способность к переубеждению. В. Н. Мясищев проанализировав и обобщив множество ситуаций общения, сформулировал достаточно убедительный вывод, что эта податливость «представляет собой не столько интеллектуально стойкую особенность человека, сколько результат динамического взаимоотношения людей. [2] Подобные базисные характеристики в совокупности в совокупности создающие большую податливость его каким – то отдельным видам воздействий и сравнительно устойчивую предрасположенность к выработке определенных познавательных, эмоциональных и поведенческих ответов именно на эти виды воздействий, образуют воспитуемость человека. Выдающийся отечественный психолог, А. А. Бодалев подчеркивает, что эта воспитуемость, т.е. подготовленность человека к сравнительно быстрому формированию новых для него познавательных, эмоциональных или поведенческих ответов на какое – либо воздействие извне, как правило, не бывает одинаковой и по отношению к другим воздействиям. В каждый момент развития личности указанная воспитуемость чаще всего избирательна.

В отечественной психологии процесс влияния речевого общения на формирование личности достаточно глубоко изучен. Эти исследования доказывают: коммуникация – явление не только языковое, но и педагогическое. Педагогическая коммуникация рассматривается в качестве специфической формы общения, подчиняющейся общим психологическим закономерностям, присущим общению как форме взаимодействия человека с другими людьми, включающей коммуникативный, интерактивный и перцептивный компоненты.

Некоторые исследователи при этом подчеркивают специфичность деятельности общения как формы обеспечения других видов деятельности, рассматривают его как особую деятельность. Так, Л. П. Буева отмечает, что деятельность и общение – две взаимосвязанные, относительно самостоятельные, но не равноценные стороны единого процесса жизни.[6]

Значительный вклад в теорию педагогической коммуникации внесли такие отечественные авторы как: Кан-Калик В.А., Кулик А.Н., Леонтьев А.А., Леонтьев А.Н., Митина Л.М., Пряжников Н.С., Пышкало А.М., Станкин М.И., Шелихова Н.И., Шишов В. Д., Эльконин Д.Б. и др.

С понятием «педагогическая коммуникация» тесно связано понятие «коммуникативные способности», проявляющиеся в педагогическом общении, т.е. способности к общению, специфическим образом выступающие в сфере педагогического взаимодействия, связанного с обучением и воспитанием детей.

Рассмотрим данное понятие несколько более детально.

Педагогическая коммуникация – специфическая форма общения, имеющая свои особенности и в то же время подчиняющаяся общим психологическим зако-

номерностям, присущим общению как форме взаимодействия человека с другими людьми. [5]

Педагогическое общение – совокупность средств и методов, обеспечивающих реализацию целей и задач воспитания и обучения, определяющих характер взаимодействия педагога и ученика. [9]

Педагогическое общение – это особенное общение, специфика которого обусловлена *различными* социально-ролевыми и функциональными позициями субъектов этого общения. [3]

Педагогическое общение – это многоплановый процесс организации, установления и развития коммуникации, взаимопонимания и взаимодействия между педагогами и воспитанниками порождаемый целями и содержанием их совместной деятельности. [6]

По мнению А.А. Леонтьева педагогическое общение представляет собой специфическое межличностное взаимодействие педагога и воспитанника (учащегося), опосредующее усвоение знаний и становление личности в учебно – воспитательном процессе. При этом общение является неотъемлемым элементом педагогической деятельности, вне которого невозможно достижение целей обучения и воспитания.

Леонтьев А.А. в своей формулировке справедливо увязывает усвоение знаний и становление личности в учебно-воспитательном процессе. Становление личности, в свою очередь, неотделимо от формирования нравственных личностных качеств, не позволяющих использовать полученные знания вопреки интересам человека, общества и государства.

Педагогическое общение, как указано в исследованиях В. М. Николаенко, проходит *ряд ступеней*: контакт, душевное, а затем духовное общение. *Контакт* — это проявление дружелюбия, которое может быть мимолетным или более длительным. *Душевное общение* устанавливается тогда, когда налицо общность мнений или общий интерес. *Духовное общение* — это наивысший уровень общения, который формируется на основе общих устремлений и переживается человеком как состояние счастья иметь рядом человека, который разделяет твои духовные порывы. Основываясь на изученных фактах можно сделать вывод, что коммуникация является не только языковым, но и педагогическим явлением.

Литература:

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания – СПб.: Питер, 2001. – 272 с.)
2. Бодалев А.А. Психология общения.- М.: Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: 1996.-256 с.
3. Бордовская., Н.В. Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов – СПб: Издательство «Питер», 2000. – 304 с.
4. Гойхман О.Я., Надеина Т.М. Речевая коммуникация: Учебник для вузов / Под ред. Гойхмана О.Я. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 254с.
5. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: Кн. для учителя,— М.: Просвещение, 1987 — 190 с.
6. Леонтьев А. А. «Психология общения». Изд. второе, исправленное и дополненное. – М.: Смысл, 1997, 365 с.

7. Мечковская Н. Б. «Язык и религия»: Пособие для студентов гуманитарных вузов. — М.: Агентство «ФАИР», 1998.— 352 с.
8. «История русской риторики. Хрестоматия: [электронный ресурс] учеб. пособие / В. И. Аннушкин. – 3-е изд., стереотип.»: Флинта, Наука; Москва; 2011.
9. Слостенин В.А. и др. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Слостенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
10. Философия: учебное пособие для высших учебных заведений. – Ростов н/Д: «Феникс», 2003. – 576с.
11. Язык о языке/Под общ.рук.и ред.Н.Д.Арутюновой М., 2000 – 449с.

ТРАДИЦИИ КУЛЬТУРЫ ПОВЕДЕНИЯ КАРАКАЛПАКСКОГО НАРОДА

Узбекистан, воплотивший в себе представителей разных этносов, конфессий и людей с различными убеждениями и взглядами представляет собой большую страну. Тысячелетиями здесь проживают родственные тюрко-язычные, ирано-язычные и другие народы, а в эпоху новой и новейшей истории сюда переселились представители европейских народов. С учетом специфики исторического развития складывалась и развивалась духовность наших народов.

Президент И.А. Каримов в своих трудах придает самое главное значение миру и спокойствию в стране. Основными гарантиями безопасности внутри различных социальных групп являются дружба между народами, религиозная толерантность и социальная солидарность.

С первых дней независимости президентом была создана государственная концепция Идеи Национальной Независимости, в которой отражены важнейшие задачи, поднятые на уровень политической стратегии. Среди стратегических задач основное место занимает политика духовного развития общества, также возрождения огромного духовного и культурного наследия, которое является структурообразующим компонентом высокой духовности.

В данном докладе мы попытаемся описать некоторые особенности традиционного этикета через призму духовности, так как сфера традиционной культуры есть неотъемлемая часть духовной культуры в целом. Исходя из вышеизложенного уместно привести пример,

«Ни одно общество не может видеть свою перспективу без развития и укрепления духовного потенциала, духовных и нравственных ценностей в сознании людей» [1, с.131.].

Следует отметить, что И. А. Каримов вложил много идей о высокой духовности народа в своей книге «Высокая духовность – непобедимая сила», о которых мы собираемся остановиться ниже. Следовательно, высокая духовность включает в себя, в первую очередь, богатое мировоззрение народа, имеет функции воспитания и формирования личности. Она должным образом, по мнению президента, должна воплотить в себе идеи науки, просвещения, философии, религии, искусства, традиционной культуры, нравственности и т.д. Среди идей высокой духовности следует отметить роль традиционной культуры поведения и нравственности народа, которые отражают как общечеловеческие, так и национальные ценностные ориентации.

Этикет народа – один из основных компонентов и нравственности и традиционной культуры – рассматривается как структурообразующий компонент всего комплекса духовности народа. Он, в свою очередь, выступает как своеобразный иммунитет в процессе глобализации. Когда речь идет собственно о глобализации, то помимо позитивных явлений, имеют место быть и негативные, которые проникают посредством современной мощной информационной технологии, а также как резуль-

тат процессов межкультурных и кросскультурных общений. Отсюда следует отдать должное внимание приоритету национальных традиций и ценностей.

В условиях независимости усиливается процесс возрождения национальных традиций, которые служат мощным иммунитетом против вторжения чуждых идей, с другой стороны возрастает процесс интеграции всего мира, особенно, когда ценностный мир одной нации приобретает статус общечеловеческих и выполняет конструктивную роль в межэтническом общении.

В этом плане, знание этикета – одного из основных стержней нравственности – способствует улучшению человеческого взаимоотношения, облегчает взаимопонимание людей. Этикет вооружает тактикой поведения индивида, помогает ему считать и чувствовать себя членом сообщества, устраняет любые формы неадекватного поведения и недопонимание, возникающие не только между людьми внутри одного сообщества, но и между людьми различных народов.

Традиционный этикет наших народов выступает как структуро-образующий компонент традиционной культуры, для которого характерно определенное знаковое содержание и который в значительной степени определяется конкретными историческими условиями развития соответствующих этносов. Национальный этикет каракалпаков как и других народов Центральной Азии, реализуясь в постоянно (ежедневно) повторяющихся ситуациях и являясь одним из механизмов традиции, осуществляет преемственную связь между поколениями и выполняет внутри этноса важнейшие направления, стабилизирующие и даже селективные функции.

Таким образом, этикет – это совокупность правил поведения, установленных в человеческом коллективе и принятых как норма общения в различных жизненных ситуациях [2, с.3].

В конечном счете, этикет, выражает содержание тех или иных принципов нравственности, хотя и является ритуалом, имеющим чисто внешнюю форму.

Наследие наших предков, которые составили целый кодекс приличий: в сознании наших предков веками и тысячелетиями формировались такие высокие идеалы духовности, как совесть, скромность, честь, вошедшие в кодекс высокой нравственности как устойчивые понятия и чувства

Список литературы:

1. Каримов И. А. Узбекистан на пороге XXI века Угрозы и безопасности, условия и гарантии прогресса. Ташкент 1997.
2. В. Трофименко, А. Волгин Поговорим об этикете М., 1991.

Величко Т.Г.

викладач-методист

Ладижинський коледж Вінницького НАУ

Асауленко Л.М.

СТВОРЕННЯ ПРОЕКТІВ ЯК СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ КОЛЕДЖУ

Ключові слова: дослідження, проект, виховання, студентська група

Keywords: research, design, education, student group

Один із головних напрямів формування якісного рівня освіти – залучення студентів до науково-дослідної роботи. Так чи інакше, дослідною роботою займаються всі студенти ВНЗ. Навіть написання рефератів неможливе без проведення якихось, нехай найпростіших, методів науково-пізнавальної і аналітичної діяльності.[1]

На нашу думку, науково-дослідна робота повинна розпочинатися ще з першого курсу. Викладачі поступово повинні прививати студентам смак до творчості, пізнання нового, його дослідження та аналізу.

Тематика таких робіт першокурсників може бути різноманітна: дослідження життєвого та творчого шляху відомих особистостей, дослідження історичних подій, фізичних та хімічних явищ тощо. Але не потрібно забувати, що в навчальних закладах ми маємо справу з навчально-виховним процесом. Тому, непогано було б впроваджувати більш ширше науково-дослідну роботу у виховний процес. Науковим керівником у даному випадку може виступати як викладач певної дисципліни, куратор групи, так і вихователь в гуртожитку, працівники бібліотеки та інші.

Пріоритетним напрямком виховання дітей та молоді в національній системі освіти є патріотичне виховання. В нашій державі, що сповідує європейські цінності, патріотичне виховання має бути спрямоване на формування у молоді національної свідомості, любові до України, турботи про благо свого народу, вміння цивілізованим шляхом відстоювати права й свободи, сприяти громадянському миру та злагоді в суспільстві. Патріотичне виховання має спонукати до формування і розвитку такої особистості, якій буде притаманна висока національна самосвідомість, готовність до виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, незалежності та цілісності України, утвердження національного суверенітету держави. Одному з чільних місць належить виховання любові і дбайливого ставлення до рідної землі, – своєї “малої батьківщини”, її історії, поваги до народних традицій і звичаїв, фольклору, любові до рідної природи. Нема в людини місця дорожчого, ніж те, де вона народилась, землі, на якій зросла...

В контексті вищесказаного, для прикладу ми хочемо навести проект «Мій рідний куточок», створений студентами першого курсу відділення електрифікації і автоматизації сільського господарства Ладижинського коледжу Вінницького національного аграрного університету «Мій рідний куточок».

Чому саме такий проект був спланований для виконання? Справа в тому, що перший курс відрізняється від інших курсів своїм адаптаційним періодом, в процесі

якого проходить не лише пристосування студентів до нових умов навчання, а й звичного їм соціуму. Соціально-психологічні труднощі пояснюються корінними змінами соціального статусу індивіда. Відбувається перебудова динамічного стереотипу, пов'язана зі змінами оточення, життєвого устрою, яка супроводжується порушенням старих звичок і уявлень. З іншого боку, вчорашній учень усвідомлює, що практично залишається наодинці зі своїми життєвими проблемами і труднощами. Тобто відбувається різкий перехід до самостійного життя, що супроводжується невпевненістю у своїх власних здібностях і силах. Процес соціалізації передбачає прийняття індивідом групових цінностей і норм.

Важливо, що студенти, які навчаються в коледжі в межах групи, прибули на навчання з різних населених пунктів Вінницької області. Для кожного з них – це їх батьківщина, їх наймиліший і найчарівніший куточок природи, який має свою історію, свою незвичайність та неповторність, свій етнічний потенціал, промисловість та культурну спадщину. Тому проект «Мій рідний куточок» мав на меті ще й важливий адаптаційний момент та патріотичне виховання.

Дидактична мета проекту:

навчальна – вивчення історії, традицій, природи рідного краю;

розвивальна – вироблення проектних умінь і навичок, науково-дослідна робота;

виховна – зміцнення любові до рідного краю.

Проектна ідея: пошуково-інформаційний проект на основі творчої обробки інформації.

Тип і модель проекту: пошуковий, інформаційний, творчий, колективний.

Віковий склад учасників проекту: одна вікова група.

Сфера реалізації: освітня, виховна.

Тривалість: два місяці.

Засіб реалізації проекту: студентська конференція.

Форма представлення проекту: створення групової бази даних.

Проект містить такі розділи:

основні дані про населений пункт (адміністративно-географічні дані, геральдика, адреса, відстані до найближчої залізничної станції, обласного та республіканського центру, веб-сторінка, водойми тощо);

історія;

річки та водойми;

промислові та аграрні підприємства;

відомі люди;

вірші, легенди;

фото та відео колаж.

Результати представлені у вигляді збірника та в презентаційній формі на студентській конференції.

Результативним організаційний проект можна вважати тоді, коли реалізація проекту здатна розв'язати актуальну проблему, коли проект може бути застосованим для масового використання, бо йому властиві новизна, оптимальність, гнучкість, цілісність, відсутність протиріч.[2]

Таким чином, виконання студентами проектів, як колективних, так і індивідуальних, передбачає залучення їх до виявлення, аналізу та розв'язання реальних

загальнолюдських проблем із використанням для цього практичної дослідницько-пошукової роботи.

Під час роботи над проектом студенти дуже змінюються. Вони точніше висловлюють свої думки і аргументують їх, дослухаються до думок інших, планують свою діяльність, вчаться працювати в групі.

Список використаних джерел

1. Лузан П.Г. Активізація навчання студентів / За ред. Дьоміна А.І.: К.: Редакційно-видавничий відділ наукометодцентру агроосвіти-1999.- 216с.
2. Курицина В. Н. Метод проектов: вчера, сегодня, завтра // Образовательная технология как система, объединяющая теорию, практику и искусство. — Воронеж: ВГПУ, 2000. — С.59—63.

ПОД-СЕКЦИЯ 1. Воспитание и образование.

Водолазський Дмитро Миколайович
викладач фізичного виховання, Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

ПРОДУКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ГРУП КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Ключові слова: учні, образование, компетентність, загальноосвітні навчальні заклади.

Keywords: students, education, competence, secondary schools.

Розвиток освіти в Україні потребує нової філософії освіти, яка б увібрала в себе найкращі здобутки як світової, так і вітчизняної наукової думки [3, 4]. Її основними характеристиками мають виступати нове розуміння якості освіти, нові підходи до розвитку особистості учня, нові освітні стандарти. Технологія продуктивного навчання передбачає навчання на основі практичного досвіду. Продуктивне навчання націлене на придбання учнями життєвих умінь і навичок, ініціює особистісний ріст і індивідуальний розвиток, міжособистісний розвиток і взаємодію, самовизначення і самореалізацію. Принцип продуктивності дає можливість бути не просто особистісно-орієнтованою, а стати повною мірою індивідуальною [1, 2, 3].

Поняття «компетентність» у психолого-педагогічній літературі остаточно не визначено й у більшості випадків вживається інтуїтивно. На сьогоднішній день не існує однозначного розуміння поняття, структури і видів компетентності (твердження висловлювали професори В. О. Кальней, В. Ландшеер, Дж. Равен, С. Є. Шишов та ін.).

Формування компетентності учнів зумовлене реалізацією не тільки відповідного оновленого змісту освіти, але й адекватних методів та технологій навчання.

Метою дослідження є аналіз основних груп компетентностей та вплив продуктивного навчання на їх формування.

Слід зазначити про зв'язок між положеннями освітянських документів щодо формування компетентностей учнів з генеральними аспектами технології продуктивного навчання. Продуктивна творча діяльність передбачає готовність та потребу у творчості.

Дослідженнями [2, 3] встановлено основні групи компетентностей:

1. Соціальна:

- вміння робити вибір;
- вміння приймати рішення;
- вміння брати відповідальність;
- вміння безконфліктно співіснувати.

2. Культурна:

- оволодіння досягненнями культури;
- розуміння інших людей, їх індивідуальності, їх відмінностей за національ-

ними, культурними, релігійними та іншими ознаками.

3. Комунікативна:

- вміння спілкуватися усно, писемно, рідною та іноземними мовами.

4. Інформаційна:

- вміння добувати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел.

5. Саморозвиток й самоосвіта:

- готовність та потреба навчатися протягом усього життя.

Отже, продуктивні методики і технології навчання мають суттєвий потенціал, реалізацію якого можна безпосередньо пов'язати з формуванням основних груп компетентностей учнів загальноосвітніх навчальних закладів, а завданням якого визнається найвідповідальніший в роботі вчитель, бо це стосується життєвих умінь учнів, їх пристосованості до життя та їх долі.

Список літератури:

1. Акімова О. М. Оцінювання сформованості основних груп компетенцій майбутніх вчителів початкової школи / О. М. Акімова // Компетентнісно орієнтований підхід до освіти: матеріали Всеукраїн. наук.-практ. конф., 04 грудня 2014 року. – Харків, 2014. – С. 5-7.
2. Довгопол В. В. Ключові компетентності: проблеми і досвід / В. В. Довгопол // Компетентнісно орієнтований підхід до освіти: матеріали Всеукраїн. наук.-практ. конф., 04 грудня 2014 року. – Харків, 2014. – С. 62-63.
3. Парахіна С. В. Продуктивне навчання – особливий вид діяльності / С.В. Парахіна / [Електроний ресурс] – режим доступу: <http://journal.osnova.com.ua/article/6400>.
4. Субетто А. И. Онтология и эпистемология компетентностного подхода, классификация и квалиметрия компетенций / А. И. Субетто. – СПб.-М.: Исследоват. центр проблем кач-ва под-ки спец-ов, 2006. – 72 с.

НАУЧНОЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ
ПЕТРА ФЕДОРОВИЧА КАПТЕРЕВА

*Окидывая умственным взором свою
долговременную научно-педагогическую работу,
Петр Федорович чувствовал себя истинным
сеятелем «разумного, доброго, вечного»,
творцом тех духовных ценностей,
которые выходят далеко за пределы
единичного существования и не умирают никогда.
С.Н. Введенский*

Ключевые слова: педагогическая психология, педагогический процесс, психолого-педагогическое знание.

Keywords: pedagogical psychology, pedagogical process, psycho-pedagogical knowledge.

В истории российской педагогики рубежа XIX-XX веков среди известных отечественных ученых особое место занимает научное психолого-педагогическое наследие Петра Федоровича Каптерева, автора таких фундаментальных трудов, как «Педагогический процесс», «Дидактические очерки. Теория образования», «История русской педагогики», «Педагогическая психология», «Новая русская педагогика, ее главные идеи, направления и деятели», «О школьном самоуправлении учащихся, и о школьной дисциплине», «Об эстетическом развитии и воспитании детей» и множества статей, посвященных физическому, нравственному, эстетическому, трудовому, умственному воспитанию, развитию характера, внимания, памяти, воли, логического мышления и т.д.

Разностороннее научное обоснование педагогики Петр Федорович представил в монографии «Педагогический процесс». Он полно и целостно охватил педагогическое знание, включая исторический, философский, антропологический и собственно научные аспекты. Он создал стройную теорию воспитания и обучения.

Особенность психолого-педагогических взглядов П.Ф. Каптерева выразилась в том, что он является сторонником системного подхода к воспитанию, педагогические и психические процессы он не только связывал между собой, но и старался объединить их с динамикой развития личности в целом.

П.Ф. Каптерев создал свое педагогическое учение о воспитании и обучении на основе предыдущих педагогических взглядов и идей современников. В формировании его мировоззрения и становления как педагога большую роль сыграли такие выдающиеся общественные деятели мирового уровня как А.Н. Радищев (1749-1802), Н.Г. Чернышевский (1828- 1889), Н.А. Добролюбов (1836-1861), А.И. Герцен

(1812-1870), Н.И. Пирогов (1810-1881), К.Д. Ушинский (1824-1878), Л.Н. Толстой (1828- 1910) и др.

Огромное значение в разработке фундаментальных теоретических основ имели труды швейцарского педагога и просветителя И.Г. Песталоцци о психологизации педагогики и педагогизации психологии, о нравственности, которая основывалась, в понимании П.Ф. Каптерева, на деятельности любви к людям, построения обучения, нацеленного на развитие природных способностей обучающихся, основанного на отеческой любви учителя к детям.

В основу формирования мировоззрения и становления научно-педагогической теории о воспитании и обучении П.Ф. Каптерева легли также философские взгляды о формировании нового человека – деятельностного патриота и высокоидейного гражданина со стойкими убеждениями, обладающего такими присущими русскому народу качествами, как любовь к родине, смелость, честность, находчивость, стойкость духа, трудолюбие.

Огромный вклад П.Ф. Каптерева в разработку основ педагогической психологии. Многие исследователи отмечают, что и термин «педагогическая психология» вошел в науку после появления в 1877 году книги П.Ф. Каптерева «Педагогическая психология», в которой автор ставит основную цель в системе обучения и воспитания – психологизировать педагогику. Весьма существенно, что и сам образовательный процесс он рассматривал именно с психологической позиции. По его мнению, образовательный процесс – это «выражение внутренней самодеятельности человеческого организма» [1, 344]. П.Ф. Каптерев к разработке психолого-педагогических проблем приступил, будучи основательно подготовленным в философском, педагогическом и психологическом отношении. В работе «Вопросы самообразования» [2, 141-154] он говорит о знакомстве с психологией на уровне ее развития в конце XIX века. Это знакомство включает общие положения психологии как науки, физиологическую, экспериментальную, ассоциативную психологии, основы эволюционной теории, общее знакомство с такими психологическими процессами, как мышление, воля, память и др.

В основе научного психолого-педагогического наследия П.Ф. Каптерева лежали научные, психологические и эволюционно-исторические представления, выработанные наукой, еще при жизни ученого в предшествующие эпохи и во второй половине XIX и в начале XX веков. Эти представления отражались в характеристике психолого-педагогических явлений, процессов, закономерностей, описанных П.Ф. Каптеревым.

В начале своего творческого пути П.Ф. Каптерев четко определил свою научно-исследовательскую задачу, изложенную в трудах: «Мы хотим, прежде всего, занимающимся воспитанием и обучением сообщить некоторые сведения о психологических явлениях, которые бы помогли им в их занятиях ... вполне разумная педагогическая деятельность возможна только под условием более или менее обстоятельного знакомства с психологическими явлениями ... мы хотим ... главнейшие учения педагогики связать с твердыми данными науки о душе, вывести первые из последних» [3; 3]. При этом Каптерев исходил из того, что прогресс России зависит от улучшения работы народного образования в целом и народной школы в частности [4, 32].

В изложении основных закономерностей психических и педагогических процессов и состояний П.Ф. Каптерев прежде всего исходил из учения о высших нервных

процессах, психологической деятельности, их рефлексорной природе (И.М. Сеченов, И.П. Павлов, В. Вундт и др.).

Следующей методологической основой педагогической психологии творчества П.Ф. Каптерева была ассоциативная теория взаимосвязи психологических и педагогических явлений, процессов, которая подробно описывается в его работе «Педагогическая психология». В ней значительное место отводится объяснению принципов и логике образования абстрактного мышления человека синтезу лучших достижений психологии для их практического использования.

П.Ф. Каптерев разработал и научно обосновал вопрос о применении ассоциативных представлений в воспитании и обучении. Он советовал, чтобы учащиеся в достаточной мере упражнялись в деятельности по законам смежности и сходства, чтобы они приобрели навык, искусство быстро и прочно усваивать предметы по смежности и сходству, ибо к развитию мышления преимущество принадлежит закону сходства, поскольку на его основе базируются «все высшие формы познавательной деятельности (абстракция, индукция, дедукция, аналогия)» [1, 36]. Эти выводы и сегодня не теряют своего значения, ибо касаются многих вопросов проблемы развития абстрактного мышления учащихся, содержания образования, активных методов обучения.

П.А. Лебедев отмечает, что ценность трудов ученого усиливается высокой культурой изложения материала, обилием ярких и образных примеров, ясности языка, способствующих необходимо и ныне популяризации, психологических знаний в психолого-педагогической и общественной среде [1, 358-368].

П.Ф. Каптерев стремился объединить разносторонние отрасли знаний, в той или иной степени, касающихся психологии, в единое целое в психофизиологической и педагогической плоскости. При этом психофизиология должна была отражать единство материального и идеального в психических процессах; педагогическая психология – единство интеллектуального, эстетического, этического, нравственного в душевной жизни человека. Особенность педагогического наследия П.Ф. Каптерева проявляется так же и в том, что он педагогические и психические процессы не только связал между собой, но и старался объединить их с динамикой развития личности в целом.

Таким образом, к научным основам творчества П.Ф. Каптерева относятся фундаментальные знания по психологии человека, физиологии, историко-эволюционные процессы, ассоциативная теория, положение о единстве и взаимообусловленности психологического и физиологического, теория о роли социальной среды в развитии личности и др.

Литература

1. Каптерев П.Ф. Дидактические очерки. – М.: Педагогика, 1982.
2. Каптерев П.Ф. Герберт Спенсер // Педагогический листок. 1904. №1. С. 28-30.
3. Каптерев П.Ф. Педагогическая психология. – СПб, 1876.
4. Каптерев П.Ф. Особенности детских представлений и памяти // Женское образование. 1850. №10. С.649-657.

Зубенко Т.В.

кандидат педагогических наук,
Черноморский государственный университет имени П.Могилы,
Украина

ОБЕСПЕЧЕНИЕ МОТИВАЦИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ СРЕДСТВАМИ «ЦЕНТРА МЕЖКУЛЬТУРНЫХ КОММУНИКАЦИЙ»

Ключевые слова/ Keywords: межкультурная коммуникация/ intercultural communication, сотрудничество/ cooperation, мотивация иноязычного общения/ motivation of foreign language communication.

Современный этап развития мирового общества характеризуется серьезными культурно-цивилизационными изменениями, основные из которых – расширение связей между государствами, усиление процессов глобализации, интернационализации, межкультурного диалога. Стремление Украины интегрироваться в мировое сообщество делает ее более открытой для политических, экономических, культурных и научных отношений с разными странами мира, а это, в свою очередь, предоставляет возможность образовательным учреждениям развивать дружеские связи с зарубежными организациями, ВЫСШИМИ учебными заведениями, принимать участие в разных за направлениями интернациональных образовательных проектах. Особенно актуальным становится вопрос о развитии у будущих специалистов коммуникативных умений, которые обеспечивают вход в мировое сообщество и позволяют успешно функционировать в нем [4]. В государственной программе “Учитель” отмечено, что развитие речевой личности является одним из главных направлений образовательной политики Украины, поскольку когнитивные аспекты функционирования личности, интеллект человека проявляются в языке [2; 3].

Процесс формирования коммуникативных умений будущего учителя иностранного языка начальной школы является невозможным без создания и выполнения определенных условий, от которых зависят результативность и эффективность его протекания, и которые влияют на качество подготовки будущих специалистов. Это подтверждается и высказыванием Ю.К. Бабанского, что эффективность педагогического процесса закономерно зависит от условий, в которых он проходит [1].

Формирование готовности к коммуникативной деятельности будущего учителя иностранного языка начальной школы, по нашему мнению, возможна если в высшем учебном заведении создана иноязычная коммуникативная среда. Одной из форм реализации этой среды есть создание «Центра межкультурных коммуникаций» (<http://cenincom.blogspot.com/>), цель которого – организация международного сотрудничества и обеспечение мотивации иноязычного общения.

В этой статье мы рассматриваем цели, задания и содержание деятельности указанного выше Центра.

Цель Центра состоит в сотрудничестве с университетами,

благотворительными фондами и общественными организациями Украины и иностранных государств по таким направлениям:

- активное участие в работе международных организаций университетского образования (Magna Charta, Европейская ассоциация международного образования, сеть европейских университетов ЕМОС) и международных образовательных программах (ЯСОН, Польско-американского Фонда Воли и Фонда «Образование для демократии», государственного департамента США «Акт в поддержку свободы», British Council, академических обменов и др.);
- научное, образовательное и культурное сотрудничество с ведущими университетами стран мира;
- академические обмены, организация стажировок для студентов по научным, образовательным и культурным программам.

В соответствии с поставленной целью **основными заданиями** Центра является:

- поддержка качественного уровня обучения и исследовательской деятельности с использованием международного сотрудничества и содействия мобильности научных работников, преподавателей и студентов за счет заключения двух и многосторонних договоров о сотрудничестве;
- установление международного сотрудничества в отрасли исследований и поиск финансирования, в том числе международного, для осуществления таких исследований;
- использование возможностей для распространения в мире информации и знаний о культуре и традициях украинского народа, о высших учебных заведениях Украины;
- содействие развитию межкультурных связей, языковых и коммуникативных навыков;
- воспитание уважения к культуре других народов.

Общая структура Центра формируется в соответствии с его заданиями.

Содержание работы Центра определяется в соответствии с требованиями Министерства образования и науки Украины с учетом новейших достижений педагогической науки:

Взаимный обмен учебно-методическими планами, программами, научной литературой, книгообмен.

Предоставление информационно-консультативной помощи студентам.

Организация презентации программ IREX, MUSKIE и других, финансируемых американским правительством для учебы и научно-исследовательской работы в США.

Представление программ FULBRIGHT, финансируемых американским правительством для студентов и молодых научных работников.

Подготовка информации о международных связях университета для веб-сайта высшего учебного заведения.

Переписка с заграничными высшими учебными заведениями и организациями, осуществление перевода на иностранный язык официальной информации.

Организация участия в международных научных конференциях, симпозиумах, «круглых столах» и семинарах.

Организация академических обменов, стажировок для студентов по научным, образовательным и культурным программам.

Результаты работы Центра должны обнародоваться на конференциях различного уровня, «круглых столах», семинарах, в периодических публикациях.

На данном этапе «Центр межкультурных коммуникаций» развивает международные научные и образовательные связи с зарубежными высшими учебными заведениями.

Члены «Центра межкультурных коммуникаций» получили грант на участие в трехстороннем студенческом обмене в рамках проекта «Национальная уникальность твоей страны» (2011) при поддержке «Фонда Кшижова для европейского понимания» в Польше (http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=fFGQbGeZVZO). Польская сторона подготовила для студентов интересную программу. Мотивация общения на английском языке была на высоком уровне, поскольку проект проводился на языке, который являлся иностранным для всех его участников. Все дни были распланы по минутам. Польские студенты очень тепло встретили украинских и немецких коллег, организовав интересные экскурсии в музеи и замки. В течение недели состоялись украинско-польско-немецкие круглые столы и презентации, языковые игры на которых студенты узнавали о культуре других народов. Польские и немецкие студенты очень веселые, жизнерадостные, открытые к общению, всегда в постоянном движении. По истечению проекта студенты обменялись научной литературой, книгами, адресами, фотографиями. Польско-немецко-украинский студенческий обмен в международном молодежном центре «Фонд Кшижова для европейского понимания» — это сочетание полезного с приятным. Проект «Национальная уникальность твоей страны» является очень важным для нашей страны, так как он содействует развитию межкультурных связей, языковых и коммуникативных навыков.

В течении 2009-2011 гг. студенты Центра принимали активное участие в виртуальном проекте «Snowblog CT net City», созданном преподавателем английского языка из Израиля – Гал Спрингман. Его участниками были студенты Израиля, Украины, Китая, Америки, Палестины, Японии. Это инновационный проект, который перешел от массовой коммуникации к мотивированному социальному присутствию и взаимодействию сверстников. Студентами был создан виртуальный город, в котором были построены яркие межкультурные окрестности, состоящие из различных достопримечательностей городов всего мира через личные рассказы и документы (в виде текстов, фотографий, коротких видео). Таким образом, каждый житель виртуального города способствовал реальному проявлению подлинной жизни современного города своей страны. Параллельно с виртуальным студенческим городком была создана и международная учебная среда, где студенты изучали Веб 2.0 технологии и их использование в педагогической деятельности. Общение проходило синхронно и асинхронно с помощью программы WiZIQ.

Мы живем в мире, где командная работа и сотрудничество становятся все более важными. Эти два вопроса и новые возможности человека были подняты в серии украинско-американских проектов «Exploring Together», «Learning Together», «Cultural Identity of the South of Ukraine» (2013-2014). Работая вместе, преподаватели и студенты смогли воспользоваться уникальными возможностями информационно-коммуникационных технологий для организации онлайн общения и совместной

исследовательской работы, повышению уровня знаний и навыков, которые будут полезны для будущих учителей в обеих странах.

Анализ опыта работы Центра подтвердил необходимость его организации в высшем учебном заведении, поскольку он способствует воспитанию уважения к культуре народов других стран, мобильности научных работников, преподавателей и студентов, повышению мотивации иноязычного общения, а также уровня учебы и исследовательской деятельности, развитию межкультурных связей, языковых и коммуникативных навыков, поиску интересных и смысловых форм организации жизни студентов, расширению их кругозора, эрудиции и познавательных интересов.

Литература

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения (Общедидактический аспект). – М.: Педагогика, 1977. – 256с.
2. Державна національна програма “Освіта. Україна XXI століття”. – К.: Райдуга, 1994. – 61с.
3. Державна програма “Вчитель” // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002.- №10. – К. – С. 6.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання/Науковий редактор українського видання проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273с.
5. Lindsay, J. & Davis, V. (2013) Flattening Classrooms Engaging Minds: Move to Global Collaboration One Step at a Time. Boston: Pearson.

Борисов В. В.

завідувач кафедри загальної педагогіки,
психології і менеджменту освіти,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
доктор педагогічних наук, професор,

Борисова С. В.

доцент кафедри технології виробів легкої промисловості та дизайну ДВНЗ
«Донбаський державний педагогічний університет»
кандидат педагогічних наук, доцент

Бобилева Я. В.

доцент кафедри загальної педагогіки, психології і менеджменту освіти, Глу-
хівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
кандидат педагогічних наук,

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОВАЙДИНГУ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТІ

Ключові слова: інновація, провайдинг інновацій, професійна підготовка.

Keywords: innovation, provayding innovation, training.

Чергові глобальні трансформації в людському середовищі стають очевидними в результаті усвідомлення того, що народжується інноваційна інфраструктура, яка обіцяє змінити місце кожної людини самим непердбачуваним чином. За останні десятиліття система освіти в умовах глобалізації зазнає стримких змін. На наших очах відбувається якісна трансформація інституційних основ світового освітнього ринку. Національні системи освіти активно інтегруються в єдиний планетарний механізм із універсальною системою обміну інформацією та відповідною системою оцінок. Слід наголосити, що по суті-це новий світ, нова освіта, не схожа на традиційну: «...відбувається бурхливий розвиток ринку знань, потсійно зростає роль наукоємного сектору виробництва і збуту сучасних наукоємких технологій, що прискорює процеси компютеризації інформаційного простору економіки та всього суспільного життя» [4, 10.]

Входження України в європейський освітній простір залишається сьогодні досить хитким, однак і сценарій перетворення на аутсайдера, неприйнятний для нашої держави. Необхідність вивчення та впровадження в практику інноваційних педагогічних технологій при переході на інноваційну модель розвитку зумовлюється декількома причинами.

По-перше, необхідно виходити з того, що інноваційний шлях розвитку освіти в Україні не можна відривати від світової практики. На нашу думку, неправомірними є твердження про те, що в Україні визначено свій, неповторний шлях розвитку науки і техніки, пов'язаний із застосуванням унікальних форм організації та управління інноваціями.

По-друге. «Процеси створення, освоєння і застосування нововведень все більше поширюються в системі освіти і педагогічній науці. Конкретно-історична ситуація оновлення світу і суспільства, перебудови освіти зумовлює перманентність (франц. *permanent*- постійний, неперервний) і націленість цих процесів на постійне суттєне й цілісне оновлення педагогічної теорії і практики. У зв'язку з цим осмислення інноваційних освітніх процесів вимагає знання основних законів їх перебігу, принципів управління, структури та динаміки їх розвитку» [1, 27]. Аби уникнути помилок, слід визначити й застосовувати на практиці сучасні теоретичні та практичні підходи до використання інновацій в сфері освіти.

Світове економічне співтовариство оцінює зростання кожної країни за такими факторами, як: фактори виробництва, інвестиції, інновації.

Сьогодні необхідно усвідомлювати той факт, що вчителі, викладачі, освітні установи, вищі навчальні заклади повинні навчитися діяти в ринкових умовах, коли конкуренція в сфері освіти стала реальністю, якою не можна нехтувати. Тому лише вміле використання освітнього потенціалу є безальтернативним шляхом інтегрування

Питанням теорії та практики інновацій в сфері освіти присвятили свої праці К. Ангеловські, О. Глузман, І. Дичківська, М. Кларін, В. Сластьонін, Р.Мюллер (Muller R.).

Наукові основи, методологічні аспекти інновацій в світовій практиці ґрунтовно висвітлено в наукових працях М.Кларіна [2; 3]. Провайдинг інновацій в сфері економіки активно досліджується творчим колективом на чолі з М. Денисенком. Частково питання впровадження сучасних педагогічних технологій висвітлено в працях Н. Заячківської, Г. П'ятакової, Т. Яровенко. До питання ефективності управління інноваційними процесами у ВНЗ звертається Н. Шарата. До основних завдань інноваційної діяльності в освіті можна віднести: формування і реалізацію у вищих навчальних закладах повного інноваційного циклу в освітній і науково-технічній сферах як бази для підготовки нового покоління висококваліфікованих фахівців і розвитку інтелектуального потенціалу вищої школи; забезпечення інвестиційної привабливості ВНЗ; створення умов і стимулів для залучення науковців, професорсько-викладацький склад, студентів і аспірантів до інноваційного процесу; використання інноваційної діяльності для підвищення якості підготовки фахівців у нових економічних умовах; удосконалення змісту й технологій навчання на підставі запровадження в навчальний процес результатів інноваційної діяльності ВНЗ; створення багаторівневої системи управління інноваційним комплексом підтримки освітніх і науково-технічних інновацій; концентрація інтелектуального потенціалу й матеріально -технічних ресурсів вищої школи на дослідження та розробки пріоритетних напрямів науки й техніки на підставі реалізації повного інноваційного циклу; створення багаторівневої галузевої системи управління результатами наукової та інноваційної діяльності на базі комерціалізації нових наукових знань, розробок й об'єктів інтелектуальної власності; формування єдиного інформаційного простору для забезпечення інноваційної діяльності вищої школи, що об'єднує навчальний, науковий й інноваційний блоки ВНЗ із створення автоматизованого документообігу; організація у ВНЗ гнучкої багаторівневої системи безперервної підготовки та перепідготовки спеціалістів, підвищення кваліфікації кадрів для інноваційної сфери на основі технологій традиційного й дистанційного навчання; створення необхідних умов для сертифікації й підтвердження якості та безпеки інноваційної продукції; співпраця ВНЗ із зарубіжними й

міжнародними організаціями, що підтримують бізнес-освіту, підприємництво й інноваційну діяльність; запровадження у ВНЗ системи управління якістю освітньої, наукової й інноваційної діяльності; підтримка підприємництва у науковій та освітній сферах; розвиток міжрегіональних зв'язків в інноваційній сфері; формування й розвиток інфраструктури інноваційної діяльності вищої школи у регіоні [7, 433].

Проте недостатньо дослідженою залишається проблема провайдингу інновацій в сфері освіти. Це зумовило необхідність звернення до проблеми підготовки майбутніх фахівців до провайдингу інновацій в сфері освіти.

Сьогодні у педагогічних вищих навчальних закладах активно ведеться підготовка магістрів специфічних категорій із спеціальностей 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» і 8.18010020 «Управління навчальним закладом». Відповідно до класифікації видів економічної діяльності (КВЕД-2010) магістри специфічних категорій із спеціальностей 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» і 8.18010020 «Управління навчальним закладом» виконують допоміжну діяльність у сфері освіти.

Допоміжна діяльність у сфері освіти за КВЕД-2010 відноситься до класу 85.60. «Цей клас включає:

- надання послуг (крім навчальних), які підтримують освітній процес або системи:
- консультування з питань освіти
- консультування з питань вибору освітніх напрямів
- діяльність з оцінювання тестів
- діяльність із проведення тестів
- організацію програм обміну студентами» [6]

Необхідність поглибленого вивчення провайдингу освітніх інновацій як наукової дисципліни для майбутніх педагогів, що готуються до практичної педагогічної діяльності в університетах, інших вищих навчальних закладах різних рівнів, є очевидною. Для студентів «Провайдинг інновацій в освіті» – одна з важливих дисциплін, що забезпечує професійну підготовку. Адже досягнення теоретико-методологічних основ провайдингу інновацій в сфері освіти як навчальної дисципліни, знання основних тенденцій та форм і методів активізації провайдингу інновацій мають непересічне значення для формування майбутніх викладачів вищої школи і управлінців різного шабля в сфері освіти.

Вміле господарське використання науково-технічного та освітнього потенціалу є безальтернативним реальним шляхом інтегрування до європейського рівня. З цією метою держава повинна використати такий дієвий механізм впливу на забезпечення інноваційної перебудови структури та змісту освіти, як законодавче стимулювання інноваційної діяльності на всій її етапах та створення такого нормативно-правового середовища, яке б найбільш сприяло розвитку високоефективних освітніх технологій, стабілізації діяльності окремих навчальних закладів [5].

Проблемам інноваційних технологій в освіті і вихованні присвячені дослідження відомих вітчизняних та іноземних учених-педагогів. Проте значна кількість питань провайдингу інновацій в сфері освіти все ще залишаються не висвітленими і потребують теоретичного, методичного та практичного вирішення. Сучасний стан регулювання інноваційної педагогічної діяльності поки що не відповідає повною мірою вимогам сьогодення і не має комплексного обґрунтування методологічних за-

сад. Тому існує нагальна потреба включення в учбові плани українських навчальних закладів дисципліни «Провайдинг інновацій в освіті», котра продиктована вимогами самого життя. Інновації, їхнє впровадження є основою розвитку системи освіти. «Розвиток педагогічної інноватики в Україні пов'язаний із масовим громадсько-педагогічним рухом, спричиненим суперечностями між суспільними потребами щодо розвитку і функціонування навчально-виховних закладів і реальним буттям навчально-виховної справи» [1, 6].

При розробці модулів навчального курсу «Провайдинг інновацій в освіті» ми спиралися на зміст і структуру професійної діяльності майбутніх фахівців та характеристики видів економічної діяльності.

Метою дисципліни є формування в студентів потреб професійного розвитку, підвищення професійної культури та готовності до реалізації механізмів реалізації інновацій в сфері освіти. Поставленій меті програми відповідає її зміст, який охоплює питання таких тем як сутність провайдингу та напрями його реалізації, мета та принципи державної інноваційної політики в сфері освіти, методика вибору й поетапної реалізації освітніх інноваційних проектів, сутність та визначення інноваційного потенціалу навчального закладу, джерела інвестиційного забезпечення освітньої інноваційної діяльності.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати: теоретичні основи основні тенденції та особливості форм і методів активізації провайдингу інновацій в сфері освіти; організацію професійно-педагогічної діяльності як розвиваючої взаємодії; механізм і специфіку реалізації інновацій в сфері освіти. У результаті вивчення дисципліни студент повинен оволодіти: вміннями і навичками регулювання та підтримки інноваційної діяльності; механізмами реалізації освітніх інноваційних проектів; навичками стимулювання освітніх інноваційних процесів у закладах освіти; методами управління вибором інноваційних стратегій освітнього закладу.

Вивчення курсу здійснюється за двома змістовими модулями:

Змістовий модуль I. Теоретичні та організаційні засади провайдингу інновацій.

Тема 1. Провайдинг інновацій: становлення та сучасні тенденції розвитку. Тема 2. Сутнісна характеристика інноваційних процесів. Тема 3. Державне регулювання та підтримка інноваційної діяльності. Тема 4. Правові основи провайдингу в освіті. Тема 5. Організаційно-економічний механізм реалізації інноваційних проектів в сфері освіти. Тема 6. Інноваційний потенціал освітнього закладу.

Змістовий модуль II. Ресурсне забезпечення інноваційного процесу та формування системи управління інноваційним проектом в освіті

Тема 7. Інформаційно-технологічне забезпечення провайдингу інновацій в освіті. Тема 8. Контролінг інвестицій. Тема 9. Управління інноваційними процесами. Тема 10. Стимулювання інноваційної діяльності. Тема 11. Логістика в інноваційній сфері. Тема 12. Комплексна оцінка інновацій в сфері освіти.

Студентам вищих навчальних закладів педагогічного профілю важливо усвідомлювати, що управління нововведеннями є серцевиною професійної педагогічної діяльності, необхідною умовою успішної творчої самореалізації, оскільки саме інновації сприяють підвищенню якості освіти й забезпечують її конкурентноспроможність, а відтак - й ефективну присутність на ринку освіти. Майбутні фахівці мають опанувати теоретичні основи, методологію й практичні навички провайдингу інно-

вацій в освіті, усвідомити принципи впровадження педагогічних інновацій, особливості інноваційної діяльності в регіонах, окремих типах освітніх закладів, навчитися самостійно вирішувати інноваційні завдання- від прогнозування можливих наслідків нововведень до їхнього комерційного використання. Інформатизація, інновація, інфоматійне суспільство, провайдинг інновацій, стільний зв'язок-такий лише частковий перелік понять, якими в останнє десятиріччя збагатився тезаурус мислення та спілкування педагога. Саме таке інтенсивне розширення тезаурусу професійної педагогічної діяльності є інформаційним показником інтегралізації інноваційних процесів зміни умов у сфері освіти.

Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є розробка інтерактивних методик викладання дисципліни «Провайдинг інновацій в освіті», дослідження впливу провайдингу інновацій на формування інфраструктури освітніх закладів, визначення залежності ефективності управління освітнім закладом від впровадження інноваційних освітніх технологій.

Література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навчальний посібник/ І.М.дичківська.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2013.- 448с.
2. Клари́н М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (Анализ зарубежного опыта) Рига, НПЦ «Эксперимент», 1998- 180 стр.
3. Клари́н М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. – М., 1989. – 225 с
4. Провайдинг інновацій: Підручник/ Денисенко, А.П.Гречан, М.В.Гаман та ін.; за ред. проф. М. П. Денисенка.-К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008.- 448 с.
5. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 15.10.2014)
6. Сервіс для визначення кодів видів економічної діяльності за КВЕД-2005 та КВЕД-2010 : КВЕД-2010: Клас 85.60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/85/KVED10_85_60.html (Дата звернення 15.10.2014)
7. Шарата Н. Г. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності вищої школи / Н. Г. Шарата // Вісн. Чернігівського нац. пед. ун-ту. Сер.: Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 100. – С. 432-434.

Бурдун В.В.

канд. пед. наук, доцент кафедри
технологій виробництва і професійної освіти,
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Ключеві слова: освіта, трудове навчання, напрямки розвитку

Keywords: education, employment training, trend

Українська освіта сьогодні має готувати фахівців, здатних забезпечити різьке економічне зростання і культурний розвиток країни, активних громадян, конкурентоспроможних на ринку праці, в тому числі світовому. Крім того, Україні необхідно узгодити структуру освіти з потребами сучасної економіки в рамках інтеграції України у європейський економічний і культурний простір.

Наголошені Україною реформи освіти передбачають зміни на всіх ступенях від дошкільної освіти до вищої. Це повинно стосуватися усіх предметів шкільного компоненту освіти. Тому розглянемо можливі напрямки розвитку предмету «Трудове навчання» в Україні.

Якщо Україна бажає бачити себе успішною європейською країною, то їй необхідно змінити перш за все своє ставлення до освіти. Уже сьогодні необхідно замислитися над тим, яке майбутнє покоління ми бажаємо виховати з урахуванням того, що це покоління повинно робити в країні, в якому напрямку буде розвивати її. В Україні практично немає довгострокових планів, особливо стосовно освіти. Кожні 2-5 років міняються шкільні програми, навчальні посібники і чого хоче країна від освіти незрозуміло. В якому напрямку двигатися простому шкільному вчителю у розвитку дитини також остається загадкою. Перш за все постає питання, якого учня країна бажає виховати наприкінці навчання у школі, якими знаннями і вміннями він

повинен оволодіти і саме головне де він повинен мати змогу застосувати ці знання і вміння? На ці питання повинні дати відповідь чиновники, які займаються в країні освітою.

Якщо керівництво держави бачить країну розвинутою аграрною державою, про що не раз наголошувалося з трибуни парламенту, то можливо вектор розвитку країни необхідно спрямувати на розвиток цього сегменту економіки. І відповідно готувати фахівців у цій галузі ще зі шкільної лави і особливо на уроках трудового навчання. Однак, думаю що проблема лежить більш широко і нашій країні будуть потрібні фахівці з різних галузей. Одне бачиться, що їх необхідно готувати із застосуванням передових технологій.

Яким же чином відбуваються сьогодні уроки праці? Учні вчаться працювати лобзиками, рубанками і другими застарілими ручними інструментами. Тим самим ми виховуємо у свідомості учня думку про те, що він буде настільки бідним у майбутньому, що не зможе купити собі електродриль і електрорубанок як мінімум, не говорячи вже про якесь обладнання. Таку ж думку мають учні і стосовно держави, яка не в змозі їх забезпечити самим елементарним, що є в кожній родині, тією ж електричною дрілью. Тому, яке ставлення до навчання і до держави ми бажаємо виховати у учнів, якщо вони кожного дня бачать як їхній вчитель трудового навчання намагається провести урок не маючи нічого під рукою. І ця проблема повинна вирішуватися на державному рівні, а не за рахунок ентузіазму вчителя.

Те ж саме стосується і авторів програм з трудового навчання. Вони вимушені розробляти нові програми далеко не відходячи від наявної в школі матеріальної бази, тому що розуміють, що нового обладнання в школі у найближчому майбутньому не буде.

В якому ж напрямку необхідно розвивати предмет «Трудове навчання»? Я бачу декілька напрямків, але це питання теж повинно вирішуватися на рівні держави. Однак наберуся сміливості поміркувати на цю тему. На мій погляд усе залежить від того куди бажає прямувати держава. Якщо Україна бажає бути країною третього сорту, то необхідно прямувати в тому ж напрямку: працювати рубанками і випилювати лобзиком. Я не виключаю, що в сільській місцевості ці вміння можуть знадобитися майбутнім чоловікам, господарям власних осель, але сучасним міським хлопцям, які окрім планшету в руки нічого не брали і не збираються брати, ці вміння навряд чи знадобляться. Тому необхідно повернутися до той практики, коли програма для сільських і міських шкіл була різною. Ідея розвитку у учнів моторики рук теж має право на існування. Однак, цей вид діяльності, на мій погляд, повинен культивуватися в міській школі в 5-7 класах. У подальшому, якщо учні бажають займатися наприклад, декоративно-прикладним мистецтвом, то ці навички вони можуть розвивати в домах творчості, про розвиток яких також повинна потурбуватися держава. На уроках трудового навчання в 8-9 класах учнів необхідно знайомити з високотехнологічним виробництвом і давати знання про сучасні матеріали. На мій погляд на цьому необхідно зробити акцент у розвитку предмету «Трудове навчання». Учні необхідно знайомити з різними напрямками виробництва. Це стосується і сільських і міських шкіл. Зрозуміло, що екскурсії на підприємства і господарства, це гарний спосіб знайомства але дуже клопіткий і не всім школам доступний, так як не всі вони розташовані у великих місцях і мають змогу відвідувати підприємства з сучасним обладнанням і технологіями виробництва. Крім того, не всі керівники підприємств і господарств бажають

приймати у себе школярів. Тому на допомогу повинні прийти інформаційні технології. В системі освіти існують безліч структур, які невідомо чим займаються і які функції виконують. Тому, на мій погляд, вони могли б підготувати або зробити підбірку спеціальних відеофільмів про різні види виробництва, про представників різних професій. Причому акцент необхідно зробити на високотехнологічні і екологічні види виробництва, на енергозберігаючі технології тощо. З одного боку ці фільми мають бути професійно і грамотно підготовлені, з іншого – ними зможуть користуватися усі вчителі трудового навчання в країні.

До роботи над цим питанням можуть бути залучені кіностудії, які теж повинні приймати участь в процесі становлення молодого покоління України. Фільми про представників різних професій повинні бути у наявності в центрах зайнятості і ця структура повинна активно працювати з учнями старших класів, знайомити їх з різними професіями, особливо тими, представники яких потрібні певному регіону країни. Таким чином, учні протягом двох років, отримають знання про різні види виробництва і різні професії, що дозволить їм свідомо вибрати майбутній профіль в старшій школі.

На практичній частині уроків в 8-9 класах необхідно, на мій погляд, виховувати учнів, як гарних господарів. Ця частина програми з трудового навчання повинна бути варіативною. В сільській місцевості учні повинні вивчати рослинництво, тваринництво, ведення домашнього господарства та ін. У міських школах учні мають набувати навичок з ремонту і благоустрою квартир, а саме, мати навички з ремонту електричної мережі квартири, побутових електроприборів, набувати вмінь з ремонту мережі водопостачання, ремонту меблів тощо.

10-12 класи у скорому майбутньому, як наголошує держава, будуть профільними. Тут також необхідно замислитися над розробкою переліку профілів, які дозвлять у майбутньому виховати необхідних державі фахівців.

В 10-12 класах учні на уроках трудового навчання уже повинні працювати над створенням серйозних проектів за допомогою комп'ютерних програм. Це буде і практичним застосуванням знань, отриманих учнями в 5-9 класах на уроках трудового навчання з матеріалознавства і основ виробництва, а також знань з інформатики.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Аналіз фахової управлінської діяльності менеджерів освіти свідчить, що з огляду на реалії сьогодення важливим для України є прискорений інноваційний розвиток освіти, який полягає у створенні необхідних умов для оновлення внутрішньошкільного управління та сприяє подальшому удосконаленню навчально-виховного процесу фахової підготовки майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів (далі -ЗНЗ) до впровадження інноваційного керівництва. Вцілому, здійснений контекстний аналіз навчальних планів підготовки магістрів спеціальності 8.18010020 „Управління навчальним закладом ” та анкетування магістрів менеджменту освіти, керівників ЗНЗ та їх заступників підтверджують відсутність комплексної підготовки магістрів менеджменту освіти до впровадження інноваційного управління. Визначено, що розв’язання та усунення недоліків вимагає модернізації фахової підготовки магістрів менеджменту освіти, а також створення системи їх постійної професійної самореалізації. Зокрема, професійна підготовка майбутніх керівників закладів освіти, має враховувати сучасний соціально-економічний контекст управлінської діяльності, а також необхідність реалізації нових професійних функцій директора школи [2].

Теоретико-методологічний аналіз наукових праць дав можливість виявити та охарактеризувати специфіку професійної діяльності менеджера-інноватора. У ході дослідження встановлено, що специфіка управлінської діяльності менеджера-інноватора полягає у створенні необхідних умов для оновлення внутрішньошкільного управління та сприяє подальшому удосконаленню навчально-виховного процесу ЗНЗ [1].

В результаті проведеного дослідження розкрито сутність, структуру та педагогічні принципи підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління ЗНЗ. Зазначимо, що фахова підготовка магістрів спеціальності 8.18010020 „Управління навчальним закладом” базується на стандартах вищої освіти, які покладені в основу розробки та впровадження нормативної і навчально-методичної бази підготовки студентів. У професійній підготовці магістрів менеджменту освіти вагоме місце належить курсу „Інноваційний менеджмент в освіті”, тематику якого ми доповнюємо спеціальним курсом „Науково-методичні основи інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом”. У свою чергу, важливим у підготовці магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління ЗНЗ є принципи: інноваційності та відкритості, раціонального поєднання традиційного та інноваційного в управлінні.

На основі визначених організаційно-педагогічних умов розроблено та впроваджено в навчальний процес: навчально-тематичний план і програму спецкурсу „Науково-методичні основи інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом”; тематику змістових модулів з розвитку управлінських умінь та на-

вичок майбутніх керівників закладів освіти з інноваційного менеджменту; тематику самостійної роботи та питання для самоконтролю магістрів менеджменту освіти з проблем впровадження інноваційного управління; методичні рекомендації для майбутніх керівників ЗНЗ щодо організації та проведення вищезазначеного спецкурсу; навчальні вправи для розвитку інноваційної діяльності магістрів менеджменту освіти, які сприяють реалізації особистісного підходу до студентів, набуття ними досвіду в процесі самоорганізації фахової діяльності; анкети для майбутніх керівників ЗНЗ з метою вивчення стану їх професійної підготовки до інноваційного менеджменту; тестові завдання за таксономічними зв'язками Б. Блума для визначення рівня підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління.

У процесі дослідження виокремлено критерії та показники готовності магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління ЗНЗ. Критеріями сформованості готовності до впровадження інноваційного управління у майбутніх керівників ЗНЗ є мотивація (реалізація дидактичного цілепокладання), когнітивність (володіння системою базових знань з інноваційного управління), діяльність (розвиток відповідних навичок інноваційної та пошуково-дослідницької експериментальної роботи) та рефлексія (саморозуміння рівня реалізації інноваційного менеджменту). Відповідно до зазначених критеріїв та показників, а також за результатами тестування охарактеризовано репродуктивний, пошуковий та творчий рівні готовності магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління ЗНЗ.

У результаті формувального експерименту теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально апробовано модель фахової підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління ЗНЗ. Дана модель є схематичним способом відтворення розвитку професійної підготовки керівників закладів освіти до нових завдань інноваційної діяльності. Модель складається з трьох взаємопов'язаних блоків: цільового, змістово-операційного та результативного. Цільовий блок включає мету та завдання; змістово-операційний – принципи, зміст, організаційно-педагогічні умови, форми і методи підготовки магістрів менеджменту освіти до впровадження інноваційного управління у ЗНЗ; результативний – показники та результат.

На основі проведення дослідницької роботи здійснено перевірку впливу розробленої моделі на розвиток інноваційної компетентності та професійної самореалізації майбутнього керівника закладу освіти. Аналіз результатів формувального експерименту засвідчив, що в експериментальних групах вищих навчальних закладах, в яких проведено цілеспрямовану підготовку магістрів менеджменту освіти до впровадження інноваційного управління, узагальнений показник рівня підготовки на основі статистичної технології визначення зріс з низького рівня до високого; у слухачів контрольних груп цей показник зріс з низького до середнього рівня.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми фахової підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління ЗНЗ. У подальших дослідженнях слід зосередити увагу на розробці технологій формування готовності магістрів менеджменту освіти до здійснення інноваційного керівництва, розвитку управлінської компетентності майбутніх керівників ЗНЗ з впровадження інноваційного управління, удосконаленні педагогічних засобів для оцінювання рівня підготовки до інноваційного менеджменту.

Література

1. Коломінський Н. Л.. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект). Київ.: МАУП, 2000. . – 286 с.
2. Штанова В. Модель професійного становлення керівника школи як лідера // Директор школи.. 2010. – № 5 (41). С. 80–83.

Сабат Н. В.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника”

Леспух М. В.

магістрант

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ключові слова: дошкільний вік, дитина, особливості, новоутворення.

Keywords: preschool age, child, especially, neoplasms.

Визначальним у становленні особистості дитини є дошкільний вік, адже основні властивості та особистісні якості дитини закладаються саме у цей період життя та багато в чому визначають весь її наступний розвиток. Дошкільним віком вважається період від 4 до 6-7 років. Основними особливостями цього віку є те, що складається нова соціальна ситуація розвитку, провідною діяльністю стає гра, під час якої дошкільники опановують інші види діяльності, виникають важливі новоутворення у психічній та особистісній сферах, відбувається інтенсивний інтелектуальний розвиток дитини, формується готовність до навчання у школі.

Соціальна ситуація розвитку у дошкільному віці характеризується тим, що у дитини з'являється коло елементарних обов'язків; змінюються взаємини з дорослими, набуваючи нових форм: спільні дії поступово змінюються самостійним виконанням дитиною вказівок дорослого; з'являється можливість систематичного навчання; дитина вступає в певні стосунки з однолітками (розширюється соціальне оточення); внутрішня позиція дошкільника стосовно інших людей характеризується усвідомленням свого “Я” та своїх вчинків, величезним інтересом до світу дорослих, їхньої діяльності та взаємин; дитина діє, як дорослий, але у формі сюжетно-рольової гри.

Зміна соціальних стосунків може стати для дитини складною ситуацією. В період адаптації до нових умов, перебування у дитячому садочку може спричинити появу тривожного стану, емоційну напругу. Дитина стає неспокійною, замкнутою, плаксивою. Тому дуже важливо у цей період здійснювати контроль за збереженням психоемоційного благополуччя дитини.

Несприятливі обставини, негативний емоційний досвід в життєвих ситуаціях може привести до небажаних наслідків – формування високої тривожності у дитини. Відтак, проблема діагностики та профілактики дитячої тривожності у дошкільному віці є актуальною, бо, переходячи у властивість особистості дошкільника, потім може проявитися і в шкільному, і в дорослому житті, стати стійкою особистісною рисою, бути причиною неврозів і психосоматичних захворювань.

Учені, які вивчають особливості розвитку дітей раннього віку (В. Бехтерев, М. Щелованов, Н. Фігуріна, Н. Ансаріна, М. Кістяківська, О. Фонарьов, С. Новосолова, Л. Павлова, О. Пілюгіна, Г. Філіпова), дійшли єдиного, експериментально доведеного твердження: характерною особливістю цього періоду життя людини є швидкі темпи

фізичного й психічного розвитку.

Як відомо, у визначенні вікових меж розвитку дитини вирішальну роль відіграють не календарні терміни розвитку, а соціальні фактори формування особистості. В дошкільний період формуються основні індивідуально-психологічні особливості дитини, створюються передумови формування соціально-моральних якостей особистості.

Загалом для цієї стадії дитинства характерні:

- максимальна потреба дитини в допомозі дорослих для задоволення основних життєвих потреб;

- максимально висока роль сім'ї у задоволенні всіх основних видів потреб (матеріальних, духовних, пізнавальних);

- мінімальна можливість самозахисту від несприятливих впливів середовища.

Розвиток дитини має критичний характер. Л. Виготський вважав, що він може бути критичним чи спокійним, загалом це залежить від характеру основних суперечностей розвитку як процесу.

До внутрішніх суперечностей Н. Лисенко віднесено:

- суперечності між новими потребами і досягнутим рівнем розвитку особистості;

- між досягнутим рівнем розвитку і місцем, яке посідає дитина в системі міжособистісних і суспільних відносин;

- між її бажаним майбутнім і реальним теперішнім;

- між змістом і формою очевидного, що виявляється в бутті дитини [2, 80-81].

За твердженням Л. Виготського, Л. Божович та інших учених, якщо суперечності своєчасно не розв'язуються, то виникає кризове явище.

У дошкільному віці психічний розвиток відбувається двома шляхами. Перший – продовження розвитку природніх форм психіки, що виникла ще в ранньому онтогенезі, а другий – з'являються та інтенсивно формуються соціальні форми психіки при безпосередній взаємодії дитини з предметами, коли пізнання оточуючого світу опосередковується спілкуванням з дорослими. Стимулюючий вплив на розвиток як природніх, так і соціальних форм психіки чинять різні складні види діяльності (гра, продуктивні заняття, праця), де є можливість одночасного включення й активного функціонування багатьох психічних утворень. Спостерігається також розвиток перехідних форм психіки з різним ступенем соціалізованості в умовах різноманітної та тісної взаємодії пізнання і спілкування, продуктивних видів діяльності.

Новоутворення накопичуються під кінець дошкільного віку. Супідрядність мотивів проявляється в тому, що дитина здатна відмовитися від безпосереднього спонукання на користь більш важливої діяльності. Формування довільності поведінки, початок розвитку самосвідомості – з'являються етичні інстанції, моральна самосвідомість.

Дитина хоче бути схожою на дорослих. У дитини з'являється ієрархія мотивів – змагальний, суспільний, моральний мотив. Відбувається зміщення мотивів на ціль. Дитина знає, що добре, а що погано. Мотив пов'язаний з бажанням отримати похвалу.

Розвиток емоційної сфери відбувається за допомогою дорослого. Під кінець дошкільного віку почуття проявляють лабільність (часта зміна), інтелектуалізують-

ся, стають стійкими. Відбувається розвиток емоційного контролю, вищих почуттів, етичних, естетичних почуттів.

У цей період відбувається розвиток самосвідомості: соціальна категоризація, тобто уявлення про себе в контексті того, як ставляться до неї навколишні, проявляє себе в самооцінці. Тривожність пов'язана з нестійкістю самооцінки. З дитиною повинні бути рівні спокійні відносини. Немотивоване обмеження потреб дитини, її пізнавальної активності. Якщо у дитини простежується оборонна активність, то це проявляється в агресії. Якщо пасивна – дитина не хоче приймати участь ні в чому. Дитина під впливом навіть маленьких невдач або успіхів занижує або завищує самооцінку. При нестійкій самооцінці прагне отримати похвалу. При правильній оцінці себе спочатку вчиться оцінювати інших. Найкраще на розвиток дитини впливає казка. Діти люблять, коли їм розказують казки, хоча можна читати і з книжки. Головне – подавати казку емоційно, співпереживати разом з дитиною.

Розвиток волі теж має певні особливості: у дошкільному віці відбувається встановлення зв'язків між цілями дії і мотивом.

До особливостей розвитку дитини у дошкільному віці слід віднести появу потреби у спілкуванні з однолітками. Вона оформлюється до 5 років і проявляється у прагненні спілкуватися з однолітками, у наданні переваги спілкування з однолітками спілкуванню з дорослими. Науковці відмічають значимість групи однолітків для психічного розвитку дитини; вплив мікроклімату групи на становлення особистісних якостей дитини; ролі її статусу в формуванні самооцінки; виявлення якостей, необхідних для спілкування і взаємодії з однолітками. Розвивається плануюча функція мови: дитина обмірковує план дій, озвучує свої дії.

Т. Батова, О. Бережковська, К. Корепанова, Т. Новікова, Т. Пуртова та інші розкривають становлення довірливості у спілкуванні в період дошкільного віку. Розвиток довірливості у спілкуванні дитини з дорослим і однолітком має свої особливості і проходить два якісно різних етапи: на першому у дитини формується повноцінна індивідуальна діяльність, на другому – спільна діяльність з різними партнерами, пов'язана з використанням різних позицій спілкування.

Відмінною рисою довірливості у спілкуванні є факт усвідомлення дитиною своєї позиції. Розвиток довірливості у спілкуванні проходить такі стадії:

1) діти молодшого дошкільного віку не звертають увагу на однолітка, надають перевагу індивідуальній діяльності. Відносно дорослого дитина веде себе інакше: спочатку ігнорує дорослого, але поступово, діючи поруч із ним, починає активно звертатися до нього, робить продукт діяльності дорослого предметом для наслідування. Умовою того, що дитина починає звертати увагу на однолітка, є спеціально організована дорослим спільна діяльність. Втім, для дітей цього віку діяльність з однолітками без дорослих ще неприйнятна;

2) у середньому дошкільному віці дитина починає звертати увагу на позицію дорослого, але в неї відсутній спосіб врахування її в своїй діяльності. Дитина намагається встановити партнерську позицію з дорослим, суть якої полягає в тому, щоби зрозуміти смисл конкретної діяльності. Це відбувається до початку діяльності, як елемент планування. В подальшому цей спосіб переноситься на спілкування з однолітками. Таке спілкування задає своєрідний контекст майбутній діяльності, дозволяючи з самого початку навіть у процесі індивідуальної діяльності діяти в логіці

спільної діяльності;

3) у старшому дошкільному віці діти усвідомлено займають позицію “під” щодо дорослого і “над” щодо однолітка. Спілкування винесено за межі діяльності – воно начебто передує виконавчій її частині і завершує її. В цьому віці у дітей виникає потреба в оцінці. У спілкуванні з однолітками, ставши по відношенню до нього в позицію “над”, вони реалізують свою збагачену “дорослими знаннями” діяльність. Тут також спілкування винесено за межі діяльності. Діти начебто планують свою діяльність, задають питання, передбачають способи вирішення, після завершення діяльності самостійно оцінюють продукт партнера. У дитини з’являється і починає домінувати такий спосіб спілкування з однолітками, як змагання. Зазначимо, що обов’язковою умовою спілкування дитини і дорослого в діяльності є наявність взірця і участь дорослого на паралельному рівні з дитиною, тобто він не просто вчить, радить, а діє. Лише після проходження цих усіх етапів дитина готова до повноцінних форм довільного спілкування;

4) спільна діяльність з дорослим на даному етапі (діти 6-7 років) стає найбільш прийнятним видом діяльності. Діти вже здобули досвід ведення подвійної позиції: своєї і дорослої. Дитина свідомо і навмисно будує своє спілкування, орієнтуючись на зміст спільної діяльності, вона займає позицію “на рівних”. Ця позиція переноситься і на однолітків. Виникають стосунки партнерства і змістовної співпраці (в молодшому шкільному віці).

Слід пам’ятати, що рівень спілкування дитини з однолітками залежить від спілкування з дорослим. Після п’яти років дитина шукає однолітків для повноцінного психічного розвитку. Це не означає, що діти здатні приймати участь в повноцінній колективній діяльності, як передбачено фронтальними формами навчання. Специфіка спілкування з однолітками така, що діти можуть спілкуватися і працювати в невеликих мікрогрупах, організованих дорослими, де відбувається певне співвіднесення, узгодження різних позицій спілкування.

Особливістю дошкільного віку є підвищена чутливість організму дитини, недостатня морфологічна і функціональна зрілість органів і систем. Відповідно швидкий темп розвитку здійснюється на доволі сприятливому фоні – незрілість організму, що підвищує його уразливість і схильність до захворювань. Крім того, діти переддошкільного віку швидко стомлюються, важко переключаються з одного виду діяльності на інший, вирізняються підвищеною збудливістю. Саме тому слід бути особливо уважними в “експлуатації” багатьох можливостей раннього віку, особливо під час використання недостатньо перевірених методів і прийомів стимулювання розвитку.

Наступною особливістю розвитку дітей раннього віку є тісний взаємозв’язок і взаємозалежність фізичного і психічного розвитку. Недоліки в руховій сфері спостерігаються на рівні розумового розвитку дитини, загальна слабкість організму (неякісне харчування, відсутність незагартованість) призводить до зниження розумової активності; ігнорування в розвитку дрібної моторики пальців рук гальмує розвиток мовлення. Розвиток рухів повзання, прямоходіння важливі лише для фізичного, а й для загального розвитку дитини [1, 76].

У період раннього дитинства відбуваються становлення і розвиток усіх психічних процесів – сприймання, пам’яті, наочно-дійового мислення, уяви, що вербалізуються та опосередковуються мовленням і набувають довільного характеру. Вони

забезпечують дитині пізнання світу (навколишніх предметів, їх форми, кольору, величини), дають змогу встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між предметами й діями, між явищами, порівнювати, узагальнювати, формулювати елементарні умовиводи.

Важливим досягненням раннього віку є опанування дитиною мовленням. Відомий вітчизняний психолог В. Котирло вказувала, що формування психічної діяльності дитини відбувається в процесі спілкування, способи якого можуть змінюватися, однак воно залишається рушійною силою розвитку.

У перші роки життя для дітей характерна нестійкість емоційного стану: з незначних причин часто плачуть, довго не можуть заспокоїтися або, навпаки, спостерігаються "сміх крізь сльози", некеровані веселощі.

Ранній вік характеризується низкою особливостей вищої нервової діяльності (ВНД), які слід враховувати під час складання режиму дня, організації занять, у визначенні форм, методів і прийомів виховної роботи з дітьми.

Отже, головними педагогічними правилами виховання на етапі раннього дитинства є: врахування вікових особливостей і можливостей дітей, єдність оздоровчої і виховної роботи, індивідуальне звертання до дітей, єдність підходів у вихованні дитини з боку всіх людей, які оточують її, психологічна підготовка дитини до виконання доручень дорослого, уникнення частих заборон і тривалих пасивних очікувань, вчасне формування навичок самостійності та їх ускладнення за наявності зразків для наслідування.

Література

1. Козлова С. А., Дошкільна педагогіка / С. А. Козлова, Т. А. Куликова. – М., 1998. – 306 с.
2. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – Педагогіка українського дошкілля: У 2 ч. : навч.-метод. посіб. – К. : Вища шк., 2005. – Ч. 2. – 558 с.
3. Обухова Л. Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. – М., 1995. – 226 с.

Грінченко М. С.

аспірант кафедри соціальної і корекційної педагогіки,
соціального педагога психологічної служби
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ВНЗ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація: у статті розглянуто роль професії соціального педагога в умовах інформаційного суспільства, особливості роботи соціального педагога зі студентською молоддю.

Ключові слова / key words: соціальний педагог / social teacher, студентська молодь / college students, інформаційне суспільство / information society, соціалізація / socialization, вищий навчальний заклад / university.

В умовах культурної трансформації суспільства, поширення інформаційних технологій, доступності інформації та розгортання процесів демократизації на перший план виступає направленість соціального виховання студентської молоді. Майбутнє кожної держави залежить від молоді, яка вбирає у себе культурні та національні традиції свого народу, формує власний світогляд та переконання. Соціальна педагогіка як молода та перспективна наука розгортається в складних умовах становлення української державності та охоплює широке коло соціальних проблем. Процес соціалізації сучасної студентської молоді розгортається з одного боку в нових умовах інформатизації суспільства та в складних соціально-економічних умовах – з іншого. Саме тому проблема соціалізації студентської молоді є надзвичайно актуальною.

З набуттям Україною незалежності з'являється нова професія – соціальний педагог – посередник між особистістю та державно-громадськими соціальними службами, захисник інтересів і законних прав людини, помічник у сприянні соціальних ініціатив і пошуку виходу із проблемної ситуації [1, 27]. Поле діяльності соціального педагога дуже широке, воно охоплює увесь процес соціалізації людини – від ди-

тячого садочка до геріатричних установ. Сучасний науковець Ф. Мустафаєва вважає, що соціальний педагог у своїй професійній діяльності має організовувати виховну роботу з дітьми, молоддю, дорослими в різних соціокультурних середовищах, вивчати психолого-педагогічні особливості особистості та її мікросередовище, визначати інтереси, потреби, відхилення у поведінці, конфліктні ситуації та надавати соціальну допомогу і підтримку[2, 179].

У вищому навчальному закладі у роботі зі студентською молоддю та викладацьким складом соціальний педагог особливу увагу має приділяти соціальному вихованню та його направленості. Соціальне виховання студентської молоді у соціально-педагогічній діяльності конкретизується через спектр проблем соціалізації та створення умов для їх подолання, оптимізації факторів соціалізації для розв'язання проблем студентів [4, 14]. Студент виступає не як об'єкт соціально-педагогічної діяльності, а як суб'єкт, який свідомо здійснює життєвий вибір і відповідає за свою діяльність, усвідомлюючи свої права й обов'язки, розуміючи свою відповідальність перед собою і суспільством.

Соціальна необхідність освіти полягає у вихованні творчого, відповідального громадянина. Ця проблема має вирішуватися за допомогою соціально-педагогічного підходу до неї на суспільному, а не державному рівні. Формальне нав'язування соціальних цінностей лише через знання в освітніх закладах скоріше за все призведе до зворотного ефекту, тому копітка виховна (а отже, неформальна) діяльність усього суспільства (тобто соціально-виховна) під керуванням освіти є єдино можливим (у специфічних вітчизняних умовах) способом формування патріотизму та громадянської відповідальності [3, 236]. Наразі суспільний характер соціального виховання та поширення регулювання суспільних відносин освітянським законодавством у галузі виховання громадянина діє на всі сфери життєдіяльності країни, причому не формальне, а змістовне поширення з розцінюванням його як вирішення провідної потреби вітчизняної культури на внутрішньому рівні.

Соціальний педагог, реалізуючи свою діяльність у вищому навчальному закладі, виконує ряд функцій, основною з яких є правозахисна як умова для реалізації та захисту прав студентської молоді у нових умовах життя та навчання. Відомий український дослідник І. Трубавіна вважає, що для вирішення проблем соціалізації студентської молоді з позицій професійної соціально-педагогічної діяльності необхідно ввести посаду соціального педагога у ВНЗ, визначити глосарій проблем соціалізації студентів, виокремити соціально-педагогічну діяльність в окремий напрямок на одному рівні з навчанням та вихованням та організувати її направлення на розвиток особистості студента та розвиток суспільства через нього [4, 14].

Підвищення ролі ЗМІ та комп'ютерних інформаційних технологій, на наш погляд, ініціює зміну ролі освітніх закладів у культивуванні людини. За ними, можливо, залишиться консультативна та контролююча ролі, проте провідною має стати виховна, а саме: сприяння духовному народженню, становленню, розвитку та реалізації особи, оскільки ніякі машини не в змозі навчити індивіда бути Людиною. Активну, творчу, відповідальну, високодуховну людину може сформувавати лише така ж сама людина або колектив таких людей [3, 221]. На думку А. Рижанової, соціальні педагоги – це ті фахівці, на яких в інформаційному суспільстві слід покласти тягар відповідальності за створення в соціумі сприятливих умов для духовного розвитку

всіх соціальних суб'єктів. Тому для технології соціального виховання людини протягом життя в інформаційному суспільстві притаманне щільніше взаємопроникнення всіх трьох етапів соціалізації (адаптація, інтеграція, індивідуалізація) на кожному віковому етапі при домінуванні індивідуалізації, ніж в індустріальному суспільстві.

Отже, соціальний педагог у вищому навчальному закладі має реалізовувати низку функцій, головною з яких є правозахисна, сприяти впровадженню принципів соціального виховання в інформаційному суспільстві, реорганізовувати навчально-виховне середовище з метою оптимізації соціалізації студентської молоді та розв'язання соціально-педагогічних проблем.

Література

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі / О. В. Безпалько. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 208 с.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К., Сімферополь : Універсум, 2013. – 536 с.
3. Малько А. О. Теоретико-методологічні основи розвитку соціальної педагогіки : монографія / А. О. Малько ; Харк. держ. акад. культури. – Харків : ХДАК, 2004. – 285 с.
4. Трубавина И. Н. Сущность и необходимость социально-педагогической работы со студентами в ВНЗ / И. Н. Трубавина // Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля: проблеми та перспективи : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 85-річчю ХДАК (Харків, 6 листопада 2014 р.) / за ред. проф. А. Рижанової та ін. – Х. : ХДАК, 2014. – С. 14–15.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДОПОМОГА ЧЛЕНАМ ГРОМАДСЬКИХ ДИТЯЧИХ ТА МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Ключові слова/Keywords: дитячі та молодіжні громадські організації / children and youth organizations, соціальний педагог / social pedagogue, соціально-педагогічна допомога / social and educational services, конфліктологічна компетентність / competence of the conflict.

На сьогодні, в усіх регіонах України функціонують різноманітні дитячі та молодіжні громадські організації, але лише невелика їх кількість в повній мірі виступає повноцінним соціальним інститутом, в якому відбувається соціалізація особистості. Значним залишається відсоток організацій, які «діють» лише на папері, або переслідують виключно прагматичні особисті цілі у своїй діяльності, чи взагалі не вміють системно організувати діяльність в соціально-економічних умовах, що постійно змінюються. Один із шляхів подолання даної проблеми є професійна підготовка фахівців, які в процесі співпраці чи безпосередньої діяльності в дитячій та молодіжній громадській організації допоможуть їм перетворитися в ефективний соціально-виховний інститут. Таким фахівцем ми вбачаємо соціального педагога, оскільки специфіка його професійної діяльності тісно пов'язана з функціонуванням різних соціально-виховних інститутів, в тому числі і громадських організацій.

Проаналізувавши професіограму соціального педагога, різні наукові концепції співпраці соціального педагога з дитячими та молодіжними об'єднаннями (Р.Литвак, О.Сорочинська, Л.Міщик та ін.), практику діяльності сучасних організацій, ми розробили модель професійної діяльності соціального педагога з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. В межах даної статті розглянемо один з найважливіших напрямів роботи соціального педагога, який визначений у моделі, а саме – *надання соціально-педагогічної допомоги членам організації*. Соціально-педагогічна допомога – це надання комплексу послуг, спрямованих на вирішення чи попередження проблем соціально-педагогічного характеру, забезпечення успішної соціалізації особистості. Зміст соціально-педагогічної допомоги, яка може надаватися членам громадських дитячих та молодіжних організацій, визначається межами професійної підготовки та компетенції соціального педагога. Проаналізувавши сучасний стан розвитку громадських дитячих та молодіжних організацій, ми визначили такі пріоритетні напрямки соціально-педагогічної допомоги:

1). *Допомога у розв'язанні особистісних, міжособистісних, внутрішньосімейних конфліктів*. Вирішальним чинником цього напрямку соціально-педагогічної допомоги є конфліктологічна компетентність соціального педагога, яка включає: розуміння природи протиріч і конфліктів між людьми; формування конструктивного ставлення до конфліктів, володіння навичками неконфліктного спілкування у

складних ситуаціях; уміння оцінювати і пояснювати проблемні ситуації, наявність навичок управління конфліктними явищами, уміння розвивати конструктивні засади конфліктів, уміння передбачати можливі наслідки конфліктів, уміння конструктивно регулювати протиріччя і конфлікти, наявність навичок усунення негативних наслідків конфліктів [5, 33]. А. Белінська, розглядаючи соціального педагога в ролі медіатора (третьої сторони при врегулюванні конфлікту), вказує на дві площини його роботи: організація і проведення переговорного процесу, в ході якого сторони приймають узгоджене рішення; надання психолого-педагогічної виховної допомоги підліткам і їх батькам [5, 38]. Виступаючи в ролі помічника, посередника, консультанта, соціальний педагог, разом з тим, повинен втручатися лише в тому разі, коли члени організації самі не можуть знайти конструктивного рішення, коли конфліктна поведінка набуває соціально-негативного характеру. Діяльність соціального педагога полягає не тільки у врегулюванні конфліктних ситуацій, але і в наданні учасникам психолого-педагогічної допомоги з елементами психодіагностики, консультування і психотерапевтичної роботи.

2). *Надання необхідної консультативної психолого-педагогічної допомоги членам організації, їх батькам та групам близького оточення.* Соціально-педагогічне консультування у практиці роботи соціального педагога проявляється у кваліфікованій допомозі особам, які мають різні проблеми, з метою їх соціалізації, відновлення і оптимізації їх соціальних функцій, вироблення соціальних норм життєдіяльності, спілкування [6, 107]. Здійснюючи консультування, соціальний педагог, водночас, виконує функції і психолога, і юриста, і соціального менеджера, оскільки соціально-педагогічне консультування включає елементи інших напрямів консультативної діяльності.

3). *Здійснення корекції соціальної поведінки і соціальних зв'язків членів організації.* Корекційно-виховна робота як система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на виправлення (часткове чи повне) процесу і результату соціального розвитку і виховання дитини [4, 133], повинна бути невід'ємним компонентом і необхідною ланкою цілісного безперервного процесу виховання – у школі, сім'ї, позашкільному середовищі [2, 36]. Але, як зазначає Н. Онищенко, переважна більшість педагогів, організаторів дитячих осередків, які забезпечують корекційну діяльність, не має відповідної психологічної підготовки, не володіє методикою діагностики, слабо орієнтується в питаннях перевиховання учнів [2, 126]. Всі ці компоненти включені до змісту професійної підготовки соціального педагога, який може здійснювати корекційно-виховну роботу в процесі безпосередньої співпраці з громадськими дитячими та молодіжними організаціями чи шляхом надання необхідної консультативної допомоги.

4). *Створення умов для розвитку творчого (участь членів організації у науковій, технічній, художній творчості, спортивній, суспільно-корисній діяльності, виявлення талантів, здібностей) і лідерського (ініціативність, самостійність, відповідальність, комунікативність, креативність) потенціалу членів організації.* Виявлення у членів організації лідерських якостей, формування в них організаторських вмінь є однією з загальних проблем у процесі функціонування дитячих та молодіжних організацій. Роль соціального педагога полягає у створенні ситуації (зовнішньої і внутрішньої), яка стимулюватиме виявлення лідерського потенціалу членів організації.

зації – т.зв. «поля лідерства» (за М. Рожковим). Конструювання поля лідерства передбачає: побудову оптимального стилю взаємовідносин в організації, з членами організації і лідером; організацію, конструювання ситуацій життєдіяльності організації, які сприяють максимальному виявленню лідерського потенціалу в максимальній кількості членів; створення обстановки співробітництва, співтворчості; використання варіантів і елементів методик колективних творчих справ і ділових ігор [3, 113].

5). *Сприяння соціально-педагогічному захисту прав членів організації.* Важливим напрямом соціально-педагогічної допомоги в громадській організації є захист прав її членів. Завдання соціального педагога полягають у: ознайомленні керівництва та інших членів організації з основними нормативно-правовими документами, в яких гарантується захист прав дітей та молоді; наданні консультативно-правової допомоги; сприянні підготовці членів організації до соціального самозахисту, тобто формування в них тих соціальних знань та вмінь, які забезпечать єдність соціального захисту і соціального самозахисту.

У цілому, соціально-педагогічна допомога громадським дитячим та молодіжним організаціям ґрунтується на необхідності інтенсивного сприяння професійному самовизначенню, самореалізації та соціальній адаптації членів організації як важливим складовим процесу соціалізації особистості. В умовах громадської організації цей процес може відбуватися цілеспрямовано та ефективно, що підкреслює необхідність і важливість співпраці соціального педагога з функціонуючими громадськими дитячими та молодіжними організаціями.

Література

1. Литвак Р. А. Педагогические основы деятельности детских общественных объединений в современных условиях : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Римма Алексеевна Литвак. – Екатеринбург, 1997. – 389 с.
2. Онищенко Н. П. Корекція девіантної поведінки молодших школярів у процесі діяльності дитячих громадських організацій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Наталія Петрівна Онищенко. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – 232 арк.
3. Рожков М. И. Развитие самоуправления в детских коллективах / М. И. Рожков. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 158 с.
4. Словарь по социальной педагогике : уч.пособие для студ. высш.уч.завед. / [авт.-сост. Л. В. Мардахаев]. – М. : Изд.центр «Академия», 2002. – 368 с.
5. Социальные технологии урегулирования конфликтов : учеб. пособие / [под ред. А. Б. Белинской]. – М. : Прометей, 2000. – 212 с.
6. Шакурова М. Методика и технология работы социального педагога. – М. : Изд. центр «Академия», 2002. – 272 с.

Заворотченко Л.А.

Практичний психолог першої української гімназії
імені Миколи Аркаса міста Миколаєва,
здобувач МНУ ім. В.О.Сухомлинського.

СОЦІАЛЬНА ЗРІЛОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація: В статті автор здійснив психолого-педагогічний аналіз питання соціальної зрілості старшокласників як науково-педагогічної проблеми. Висвітлено важливу роль соціальної зрілості старшокласників становленні особистості учня.

Ключові слова: соціальна зрілість, зрілість, старшокласники, особистість, виховне середовище.

Дослідження проблеми соціальної зрілості старшокласників обумовлене тим, що в умовах реформування вітчизняної освіти та приєднання до Болонської системи компетентнісний підхід в навчанні та вихованні набуває пріоритетного значення. У Концепції загальної середньої освіти йдеться про необхідність формування незалежної й відповідальної особистості, створення умов для її максимального розвитку та самореалізації.

Отже, держава визначила завдання школи, якій належить одна з провідних ролей у вихованні компетентної, соціально активної особистості, так як в ній проходить процес інтеграції індивіда в соціальну систему, засвоєння знань, соціальних норм і культурних цінностей.

Школа розглядається як центр соціокультурного поля, що фокусує позитивні соціальні впливи на учня за допомогою організованої навчально-виховної діяльності, враховуючи характеристики особистості, її вікові та психологічні особливості, формує його соціальну зрілість.

Звертаючись до надбань педагогічної думки щодо формування особистості необхідно простежити перш за все взаємозв'язки середовища й дитини. Якщо звернутися до історії, то моделі формування особистості були різними у різні історичні епохи, як, до речі, й соціальні умови та норми.

На активності дитини як фактору її розвитку і соціалізації наголошували Жан-Жак Руссо, Д. Фельдштейн.

Так, французький філософ, педагог Жан-Жак Руссо в основу підходу у ставленні до дитини в суспільстві, поклав ідеї вільного виховання, свободи, рівності і незалежності дитини, право на природний розвиток власних здібностей і задатків. Д. Фельдштейн також зазначав, що головною метою розвитку особистості виступає повна реалізація людиною самої себе, своїх здібностей і здатностей, якомога повнішого самовираження й саморозкриття, а основними якістьми розвиненої особистості є: активність, бажання реалізувати себе й усвідомлене прийняття ідеалів суспільства, перетворення їх на глибоко особистісні для себе цінності, переконання, потреби [12].

Проблему суспільного виховання, розробляв і М. Пирогов, на думку якого, школа повинна існувати не для сучасного, а для майбутнього, а виховання по-

винне мати чітко виражений суспільний характер і підпорядковуватися завданням суспільно-політичного устрою, який вимагає: вироблення у вихованця суспільного розуміння світу, його підготовку до життя в суспільстві, виховання людських і громадянських рис, які становлять окрасу часу й суспільства [7]. У 70-х роках ХХ століття професор Р. Гурова, використовуючи категорію «соціальна зрілість особистості» для оцінювання рівня готовності учнів до життя, стверджувала, що «знання рівня соціальної зрілості молоді, яка вступає в життя, та її готовності до виконання соціальних функцій дає можливість внести науково обгрунтовані корективи і доповнення в систему виховної роботи, підвищувати її ефективність» [2, с. 69].

Словникове тлумачення наукової категорії «зрілість» наступне: «стан організму, який досяг повного розвитку; зрілий вік; високий ступінь розвитку, удосконалення; зрілість думки» [6].

«Зрілість – це досягнутий високий рівень розвитку біологічних, фізіологічних інтелектуальних, вольових, емоційних або моральних параметрів людини» [9, с. 130].

«Зрілість – це певний стан особистості, що досягається того рівня розвитку, при якому її властивості найбільш повно проявляються» [10, с. 24]. Історичний характер поняття «зрілість», відмінність теоретичних підходів дослідників до нього відображаються в змістовному наповненні кожного з його аспектів, а також в неузгодженості використання термінів. Різні автори використовують для позначення одного і того ж феномена різні терміни, і, навпаки, різні аспекти зрілості часто позначаються одним і тим же терміном. Так, поняття «зрілість особистості» розглядається в дуже широкому діапазоні – від того «мінімуму особистості», на основі якого відбувається подальше дозрівання людини, наприклад соціальне, до розуміння її як рідкісної вершини розвитку людини, можливої лише на основі дозрівання всіх компонентів особистості (Б. Ананьєв, А. Леонтьєв, В. Слободчиков).

Поняття «зрілість людини» має як в психології, так і в буденній свідомості два різні сенси: зрілість як хронологічно певний період життя людини і зрілість як якісна оцінка її психічних, особистих, фізичних або інших властивостей. Такі види зрілості, як фізична, статевая, інтелектуальна є найбільш вивченими і мають цілком певні критерії і норми. Характеристики інших видів зрілості – особистої, соціальної, духовної та ін. – є в меншій мірі однозначними та вивченими.

Кажучи про дорослість, учені мають на увазі людину як індивіда, її вік і його вікові особливості, тоді як поняття «зрілість» включає уявлення про розвиненість (до певного рівня) окремих якостей людини і про зрілість особистості в цілому, а критерії зрілості визначаються змінами в суспільстві, епохою.

«Зрілість людини як індивіда – соматична і статевая – визначається біологічними критеріями. Проте якщо у всіх тварин, включаючи приматів, фізична зрілість означає глобальну зрілість всього організму – його життєдіяльності і механізмів поведінки, то у людини нервово-психічний розвиток не вкладається повністю в рамки фізичного дозрівання і зрілості» [1, с. 35], – писав Б. Ананьєв.

Б. Ананьєв вважав, що інтелектуальна зрілість нерозривно пов'язана з освітою, має свої критерії, які властиві даній системі освіти в певну історичну епоху. Історичними є численні феномени громадянської зрілості, з настанням якої людина повністю стає юридично дієздатною особою, суб'єктом громадянських прав, а всі ці феномени зрілості варіюють залежно від суспільно-економічної формації, класової

структури суспільства, національних особливостей, традицій і жодною мірою не залежать від фізичного розвитку людини [1].

Дослідник В. Москаленко розглядаючи соціальну зрілість у взаємозв'язку з соціальним типом особистості також стверджував, що «набуваючи рис, адекватних соціально-історичному типу особистості, який є логічним і спільним вираженням соціальності людини на даному відрізку історії, індивід стає зрілою особистістю» [5]. Ф. Філіпов відзначає, що «соціальна зрілість – об'єктивно необхідний етап розвитку особистості, який характеризується досягненням самостійного соціального положення людини. [13, с. 65].

Інший підхід до тлумачення поняття аргументує О. Поздняков, який розуміє соціальну зрілість «як сукупність компетентностей: громадської, побутової, комунікативної та компетентності саморегуляції і самостійної пізнавальної діяльності» [8, с. 58].

Т. Толстих укладає в зміст поняття «соціальна зрілість старшокласників» усвідомлення себе суб'єктом власної індивідуальності, власного життя, історичного процесу, суб'єктом, наділеним певними якостями та вміннями: позитивною ціннісною орієнтацією, професійним визначенням, самовизначенням, активною життєвою позицією, здатністю до адаптації у суспільстві, компетентною взаємодією з членами суспільства, самостійністю, відповідальністю [11].

На думку І. Кона, соціальна зрілість особистості – це одне з головних досягнень процесів навчання і виховання, яке здійснюється сім'єю, школою, соціальним оточенням, соціумом в цілому та розглядається як стійка якість особистості, для якої характерні цілісність, передбачуваність, соціальна спрямованість поведінки в усіх сферах життєдіяльності. Зріла особистість активно володіє своїм оточенням, стійкою єдністю особистісних рис і ціннісних орієнтацій і здатна правильно сприймати людей і себе [3].

Визначаючи поняття «соціальна зрілість» більшість учених, зокрема соціальних психологів, виходять з того, що соціально зрілою є особистість, яка приймає соціальні норми та дотримується їх.

Е. Долл, автор відомої «Шкали соціальної зрілості школи у Вайленді» визначає соціальну зрілість через особисту незалежність, як здатність індивіда самостійно вирішувати власні проблеми, регулювати свої соціальні відносини та соціальну відповідальність. За характеристикою О. Леонт'єва соціальна зрілість є інтеграцією якостей особистості, зумовлює й враховує наявність психологічної зрілості, яка, в свою чергу, пов'язана з відповідним розвитком і розкриттям потенцій особистості [4].

На думку вітчизняних психологів та педагогів – І. Беха, Є. Єгорової, О. Киричука, Г. Костюка, М. Лебедика, О. Леонт'єва, Б. Ломова, С. Максименка, В. Москаленко, В. Радула, В. Ядова та інших – соціальна зрілість полягає в інтеграції властивостей особистості та обумовлюється психологічною зрілістю. Аналіз психологічної літератури дає нам підстави вважати, що соціальна зрілість трактується як цілісний цикл індивідуального розвитку особистості. В. Максимова, П. Полетаєва, розглядають соціальну зрілість як акмеологічний критерій якості сучасної освіти, що відображає цілісний розвиток випускника школи як суб'єкта освітньо-виховної діяльності, особистості і громадянина, його готовність до життєвого самовизначення.

В. Москаленко розуміє поняття «соціальна зрілість» – як характеристику особистості, що втілила соціально-типові риси такою мірою, яка є достатньою як для

існування її в певній суспільній системі як історичного суб'єкта, так і для існування даної системи в цілому. Отже, показником зрілості індивіда є формування його як соціального типу особистості» [5, с. 170].

Отже, у результаті аналізу проблеми дослідження поняття «соціальна зрілість» нами з'ясовано, що вчені по-різному розуміють та трактують цю наукову категорію. Деякі вчені вважають синонімічними терміни «соціальна зрілість» та «соціальна компетентність», або максимально наближають їх значення.

Ми також вважаємо, що «соціальна компетентність» є проявом соціальної зрілості особистості в сферах життєдіяльності, «інтегрованою здатністю особистості, яка включає такі ключові компетентності як громадянську, духовну, професійну, комунікативну, побутову, так як якості зрілої особистості формуються лише в процесі доцільної діяльності».

Соціальна зрілість виступає результатом практичної реалізації цілей навчання, виховання і самоактуалізації на основі компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного і особистісно-орієнтованого підходів та є інтеграційною якістю особистості, яка інтегрує соціальні знання, соціальний досвід і соціальну відповідальність, забезпечує особистості успішну соціалізацію і гармонізацію з навколишнім середовищем.

Отже, узагальнюючи наукові погляди вчених слід зробити висновок, що соціальна зрілість – це: соціально-педагогічна, психологічна категорія; певний стан, етап розвитку особистості в умовах конкретного соціального середовища, творче опанування нею різних видів діяльності; здатність індивіда самостійно вирішувати власні проблеми, регулювати свої соціальні відносини та соціальну відповідальність.

Таким чином, соціальна зрілість це – інтегроване соціально-психологічне, когнітивне, оцінно-емоційне, діяльнісно-поведінкове утворення особистості, що відображає ступінь присвоєння нею соціально-етичних цінностей у процесі самостановлення.

З позицій педагогічної науки найбільш обґрунтованим є визначення соціальної зрілості молоді особистості як інтеграційної характеристики, що відображає можливість старшого школяра виконувати основні соціальні ролі, засвоєння ним етичних, громадянських-, трудових, комунікативних цінностей, а також готовність до особистого і професійного самовизначення. Таким чином, соціальна зрілість являє собою не стільки один з видів зрілості людини, скільки її інтеграційну форму, включаючи в себе особисту, професійну і громадянську зрілості і виступає узагальненим критерієм рівня соціалізації.

Соціальна зрілість є показником ефективності соціального розвитку особистості та є формою прояву такої організації суб'єкта соціального розвитку, яка відображає його готовність і здатність до соціальної самореалізації.

Література

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М.: Педагогика, 1977. – 305 с.
2. Гурова Р. Г. Социологические проблемы воспитания / Р. Г. Гурова. – М.: Педагогика, 1981. – 176 с.
3. Кон И. С. Социологическая психология. – Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 1999. – 560 с.

4. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. – 4-е изд. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 584 с.
5. Москаленко В. В. Социальная психология: Учебник / В. В. Москаленко. – Киев: Центр учебной литературы, 2005. – 162 с.
6. Новый иллюстрированный словарь /Петровская Л. И. и др. – М., 2003.
7. Пирогов М. И. Вопросы жизни // Избранные педагогические произведения. – М.: Издательство АПН РСФСР, 1953. – С. 47–49.
8. Поздняков А. Готовим учителя к формированию социальной зрелости старшеклассников //Учитель. – 2003. – №4.
9. Психологический словарь-справочник /Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. – Минск: Харвест, 2004. – 576 с.
10. Радул В. В. Становлення соціальної зрілості молодого вчителя (теорія і практика): автореф. дис... доктора. пед. наук: спец. 13.00.01 / Валерій Вікторович Радул. – К., 1998. – 36 с.
11. Толстых Т. И. Становление социальной зрелости учащихся юношеского возраста в условиях проектной деятельности //Психология и школа. – 2004. – №4.
12. Фельдштейн Д. И. Социальное развитие в пространстве – времени детства / Д. И. Фельдштейн. – М.: Флинта, 1997. – 127 с.
13. Филиппов А. А., Кондратьева Л. Л. Профессиональная ориентация и профессиональное самоопределение личности. – В книге: Активность личности в общении и профессиональное самоопределение. – М., 1976. – С.65–76.
14. Abstract: In this article, the author made a psycho-pedagogical analysis of issues of social maturity as senior scientific and educational problems. Deals with the important role of social maturity seniors formation of the individual student.
15. Keywords: social maturity, maturity, high school, personality, educational environment.

Искандарова Гульнара Камилевна

Студентка Елабужского института
Казанского (Приволжского) федерального университета.

Кашфразыев Айтуган Илдусович

Студент Елабужского института
Казанского (Приволжского) федерального университета.

РАЗВИТЫЙ ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР УСПЕШНОСТИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, профессиональная деятельность, взаимодействие с окружающими.

Keywords: emotional intelligence, professional activity, interaction with others.

В сфере производства, бизнеса существует множество факторов, которые влияют на качество функционирования и развития компаний, например, такие как финансовые ресурсы, сырьевые ресурсы, временные ресурсы и другие. Всем известно, что самым непредсказуемым и неконтролируемым фактором является человеческий ресурс. Огромное разнообразие и непредсказуемость поведения людей ставят под вопрос будущую деятельность компании, в которой они работают.

Любая работа, где человек взаимодействует с себе подобными, связана с огромными рисками для компании. Поэтому для компаний нужны кадры, которые способны справиться со своими обязанностями, не смотря на эмоциональную обстановку во время выполнения работы. Отсюда следует, что при работе в коллективе в какой-либо компании человек должен обладать не только профессиональными знаниями и умениями, но и уметь правильно взаимодействовать с коллегами. Человек, способный грамотно выполнять свою работу, взаимодействуя с коллегами, считается «ценным кадром», и такие люди добиваются успеха в профессиональной сфере.

Зададимся вопросом: Какие личностные качества обеспечивают человеку успех в профессиональной деятельности? Что еще необходимо для человека при работе в компании кроме профессиональных знаний, умений и навыков?

Начнем с понятия интеллект. Интеллект часто ассоциируется с понятием «ум». Причем в первую очередь с интеллектом познавательным, то есть способностью человека оперировать информацией, состоящей из символов, в основном цифр и букв, и на основе полученной информации строить логические цепочки и делать выводы. Согласно классификации Роберта Стернберга, известного американского психолога, такой интеллект называют также логико-математическим [1, 5 с.].

Но данного вида интеллекта недостаточно для достижения успеха в профессиональной сфере деятельности. Каждый из нас замечал на собственном опыте, и это также доказано различными исследователями, что человек, обладающий высоким логико-математическим (традиционным) интеллектом не всегда является успешным человеком. Например, отличник в школе, решающий лучше всех задачи в классе, не всегда способен добиться успеха в профессиональной деятельности. И наоборот,

бывший троечник может оказаться замечательным руководителем какого-нибудь подразделения в компании или собственного бизнеса.

Как уже было отмечено, в профессиональной сфере деятельности человек будет взаимодействовать с другими людьми. А для эффективной коммуникации человеку необходимо понимать психологическое состояние окружающих людей, иметь способность верно осознавать свои эмоции и эмоции другого и уметь управлять собственными эмоциями и эмоциями собеседника, и на этой основе строить успешное взаимодействие с ним.

Понятие «эмоциональный интеллект» является достаточно новым и существует большое количество определений эмоционального интеллекта. Например, Рувен Барон, клинический физиолог и автор аббревиатуры «EQ» (коэффициента, характеризующего эмоциональный интеллект), определяет его как «набор некогнитивных способностей, компетенций и навыков, которые влияют на способность человека справляться с вызовами и давлением внешней среды». Дэниэл Гоулман, известный журналист «New York Times», — как «способность осознавать свои эмоции и эмоции других, чтобы мотивировать себя и других, хорошо управлять эмоциями наедине с собой и при взаимодействии с другими». Однако термин эмоциональный интеллект ввели Джон Мейер и Питер Сэловей и начали исследовательскую программу по измерению эмоционального интеллекта. [2].

Модель эмоционального интеллекта авторами которого являются Джон Майер и Питер Сэловей считается основной и именно её используют для описания понятия эмоциональный интеллект. Они выделяют четыре составляющих в эмоциональном интеллекте:

1. Точность оценки и выражения эмоций.
2. Использование эмоций в мыслительной деятельности
3. Понимание эмоций.
4. Управление эмоциями

Эмоции являются для нас сигналом о важных событиях, которые происходят в нашем мире. Важно точно понимать как свои эмоции, так и эмоции, которые испытывают другие люди. Это умение представляет собой способность определить эмоции по физическому состоянию и мыслям, по внешнему виду и поведению. Кроме того, оно включает в себя и способность точно выражать свои эмоции и потребности, связанные с ними, другим людям.

То, как мы себя чувствуем, влияет на то, как мы думаем и о чём мы думаем. Эмоции направляют наше внимание на важные события, они готовят нас к определённым действиям и влияют на наш мыслительный процесс. Эта способность помогает понять, как можно думать более эффективно, используя эмоции. Управляя эмоцией, человек может видеть мир под разным углом и более эффективно решать проблемы.

Эмоции — не случайные события. Их вызывают определённые причины, они меняются по определённым правилам. Эта способность отражает умение определить источник эмоций, классифицировать эмоции, распознавать связи между словами и эмоциями, интерпретировать значения эмоций, касающихся взаимоотношений, понимать сложные (амбивалентные) чувства, осознавать переходы от одной эмоции к другой и возможное дальнейшее развитие эмоции.

Поскольку эмоции содержат информацию и влияют на мышление, имеет смысл принимать их во внимание при построении логических цепочек, решении различных задач, принятии решений и выборе своего поведения. Для этого необходимо принимать эмоции вне зависимости от того, являются ли они желаемыми или нет, и выбирать стратегии поведения с их учётом. Эта способность относится к умению использовать информацию, которую дают эмоции, вызывать эмоции или отстраняться от них в зависимости от их информативности или пользы; управлять своими и чужими эмоциями.

Всем выпускникам высших учебных заведений и средне-специальных учебных заведений предстоит, при поступлении на работу столкнуться с новым коллективом. Им предстоит приспособиться к новым, непривычным, условиям деятельности и наладить взаимоотношения с коллегами. Как на каждом факультете высшего учебного заведения, так и в нашем Елабужском институте Казанского (Приволжского) федерального университета на инженерно-технологическом факультете ведется активная воспитательная работа со студентами, в том числе и развитию их эмоционального интеллекта. Преподаватели проводят занятия, применяя интерактивные методы обучения (дискуссии, метод «круглого стола», метод «мозгового штурма» и другие), кооперативные методы обучения. При такой методике преподавания, студенты взаимодействуя друг с другом, развивают навыки командной работы и учатся отстаивать свою точку зрения. Ведется активная работа со студентами в сфере научной деятельности. Студент, участвуя в различных конференциях, учится грамотно выражать мысли и, контролируя эмоции, выступать с докладами о проделанной работе перед аудиторией на различных конференциях. Ведется работа с творческим коллективом КВН, где студенты учатся не только контролировать свои эмоции, выступая на сцене, но и отрабатывают навыки коллективной работы и оттачивают навыки коммуникативной функции языка.

Из выше сказанного следует, что развитие эмоционального интеллекта является не только целью обучающихся, но и целью преподавателей, чему уделяется большое внимание в последнее время. В перспективе мы планируем рассмотреть уровень развитости эмоционального интеллекта у студентов, соотнести результаты с показателями освоения учебного материала и сделать выводы о том, на сколько равномерно развивается эмоциональный и традиционный интеллект.

Список литературы:

1. Акимова, Г. Super интеллект. Эффективный тренинг для развития природной гениальности. – СПб: Изд-во «Лениздат», «Ленинград», 2007. – 320 с.
2. Гоулман, Д. Эмоциональный интеллект; пер. с англ. А.П. Исаевой. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА; Владимир: ВКТ, 2009. – 478 с.
3. Спасибенко С.Г. Эмоциональное и рациональное в социальной структуре человека. Соц.-гуманитарные знания. № 2, 2002. – 109-125 с.
4. Гоулман, Д. Эмоциональный интеллект в бизнесе; пер. с англ. А.П. Исаевой. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 512 с.

Ерошова Ольга Владимировна
студент Елабужского института Казанского (Приволжского) федерального
университета

Токовенко Елена Руслановна
студент Елабужского института Казанского (Приволжского)
федерального университета

ПРОБЛЕМА ИНТИМНЫХ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ ОТНОШЕНИЙ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ

Ключевые слова: интимные межличностные отношения, дружба, любовь, вражда, одиночество.

Keywords: intimate interpersonal relations, friendship, love, hatred, loneliness.

Карл Маркс писал, что «истинное государство, истинный брак, истинная дружба нерушимы, но никакое государство, никакой брак, никакая дружба не соответствуют полностью своему понятию» [1].

Отношения между людьми – непростая тема, которая может усложнить или украсить жизнь любому из нас. Эта тема занимает одно из центральных мест в психологии. В настоящее время все больше молодых людей из-за недостатка информации об отношениях относятся к ним потребительски, при этом ощущая пустоту внутри. Еще в 1980 году И.С. Кон писал: «Вместе с тем люди неизменно считают подлинную дружбу редкой и расцвет ее, как правило, относят к прошлому. То и дело приходится слышать жалобы на то, что интимная, глубокая дружба часто подменяется у современной молодежи поверхностными и экстенсивными приятельскими отношениями, что телефон заменяет личные контакты, а телевизор – живой обмен мнениями. Эти рассуждения, подкрепленные ссылками на научно-техническую революцию, урбанизацию и рационализм современной жизни, кажутся довольно убедительными. Юрий Нагибин на страницах «Недели» пишет: «Меня недавно познакомили с результатами социологического исследования, там обсуждались мои рассказы о детстве и юности, по принципу «книги читают нас». Так вот, старшеклассники завидуют нашей более чем полувековой дружбе и прямо признаются, сетуют, что у многих из них нет настоящей потребности друг в друге, поэтому бестрепетно одних спутников меняют на других. А после школы – институт, там будет своя компания, на службе – своя. То неглубокое общение, которое связывает тебя с сегодняшними приятелями, легко завяжется с любыми другими – зачем за кого-то держаться? Такие молодые, а уже одиночки...» [1].

Посмотрев на эту проблему со стороны, нам было интересно узнать, насколько глубоко эта проблема «засела» в современном обществе. Поэтому мы поставили перед собой вопрос: как недостаток знаний о интимных межличностных отношениях сказывается на взаимоотношениях современной молодежи.

Э. Фромм пишет, что «вряд ли какое-нибудь слово окружено такой двусмысленностью и путаницей, как слово „любовь“. Его используют для обозначения почти каждого чувства, не сопряженного с ненавистью и отвращением. Оно включает все:

от любви к мороженому до любви к симфонии, от легкой симпатии до самого глубокого чувства близости. Люди чувствуют себя любящими, если они „увлечены“ кем-то. Они также называют любовью свою зависимость и свое собственничество. Они в самом деле считают, что нет ничего легче, чем любить, трудность лишь в том, чтоб найти достойный предмет, а неудачу в обретении счастья и любви они приписывают своему невезению в выборе достойного партнера. Но вопреки всей этой путанице и принятию желаемого за должное любовь представляет собой весьма специфическое чувство; и хотя каждое человеческое существо обладает способностью любить, осуществление ее – одна из труднейших задач. Подлинная любовь коренится в плодотворности, и поэтому, собственно, может быть названа „плодотворной любовью“. Сущность ее одна и та же, будь это любовь матери к ребенку, любовь к людям или эротическая любовь между двумя индивидами. Это – забота, ответственность, уважение и знание»[2].

Межличностные отношения – эти отношения преимущественно основаны на связях, существующих между членами общества благодаря разным видам общения. Толковый словарь русского языка трактует понятие «интимный» как отношение, которому присущи глубоко личные, сокровенные и задушевные переживания. Поэтому любые человеческие отношения, в том числе и тайные отрицательные, отвечающие этому определению, мы называем интимными, например, вражду и одиночество, поскольку они тоже содержат, глубоко личное и сокровенное, такое, что человек не всегда готов раскрыть перед другими людьми. Реальная современная жизнь такова, что в человеческих отношениях не менее часто, чем положительные, проявляются и отрицательные интимные отношения. Выделяют четыре типа интимных межличностных отношений: дружба, любовь, одиночество, вражда.

Дружба – это бескорыстные эмоционально насыщенные отношения, в которых другой человек выступает как ценность, а сами отношения – как сверхценность. Для дружбы характерно глубокое взаимопонимание, открытость, доверие и готовность всегда прийти друг другу на помощь, вплоть до самопожертвования. Впервые дружба развивается в подростковом возрасте, в возрасте ранней юности достигает своих высших проявлений. Дружба взрослых людей, особенно скрепленная совместными испытаниями, – может длиться всю жизнь, предавая их отношениям особую глубину и человечность. Если дружба – первый акт душевного сближения людей, то любовь заключительный, составляющий вершину человеческой интимности.

Любовь — это не только чувство, но и способность любить другого человека, а также возможность быть любимым. Она требует усилия и старания, конечную цель приложения которых можно выразить одним словом — самосовершенствование, т. е. поднятие себя до высот достоинства любви, до способности дарить ее другим. Любовь – это также искусство, которому надо учиться и в котором необходимо постоянно совершенствоваться. Любовь – это такой вид отношений между людьми, который не допускает господства одного человека над другим или беспрекословного подчинения одного другому. В любви обе стороны равны, одна не жертвует собой ради другой, и каждый ничего не теряя, только приобретает.

Вражда – это тип отношений, диаметрально противоположный любви и порождаемый ненавистью. Отчего же существует вражда? Она порождается также различиями в мышлении людей, в обычаях и нормах поведения, а также отсутствием

интереса к себе со стороны другого человека. Кратко можно сказать, что если психологическая совместимость людей предполагает общность воззрений, идеалов, норм поведения, уровня интеллекта и нравственности, сходство черт характера и темперамента, то вражда означает противоположность друг другу, в особенности при этически-интеллектуальной несовместимости. Вражда может приводить людей к равнодушию и изоляции друг от друга. А изоляция ведет к одиночеству.

Одиночество – это одна из серьезнейших проблем современных людей. Одиночество – это психическое состояние, вызванное ограничением межличностных контактов и, главное, дефицитом интимного общения, личных отношений. Парадокс одиночества связан с тем, что ему не всегда сопутствует социальная изолированность индивида. Человек, может постоянно находиться среди людей, контактировать с ними, быть загружен работой и, несмотря на это, чувствовать себя глубоко одиноким. Одиноким человек – это человек, которому не на кого положиться в жизни, у которого нет любимого или друга, и который глубоко страдает от невозможности разделить с близкими радости и печали, успехи и надежды. Одиночество возникает и по внешним причинам: развод, разрыв личностных отношений, смерть супруга или близкого человека, тяжелое заболевание, тюремное заключение – все это может привести к психологической изоляции.

На основе полученных знаний нами был проведен социальный опрос среди студентов Елабужского филиала Казанского Федерального Университета. В опросе участвовало 100 студентов, которым был представлен список из 13 вопросов, предусматривающие ответы «Да» или «Нет». В результате опроса было получено следующее:

Вопросы	Ответы	
	Да (%)	Нет (%)
Считаете ли вы «Дружбу», как чисто взаимовыгодное сосуществование?	45	55
Есть ли у вас близкий друг?	67	33
Как вы считаете, есть ли любовь?	47	53
Вы любили?	41	59
Вы хотите создать семью?	23	77
Как вы считаете, брак должен быть по расчету?	46	54
Много ли в вашем обществе людей, к которым вы испытываете негативные чувства?	73	27
Вы завистливый человек?	20	80
Вы считаете кого-нибудь своим врагом?	44	56
Сейчас вы чувствуете себя одиноким?	36	64
Бывают периоды, когда вы чувствуете себя одиноким?	87	13
Считаете ли вы, что вас не понимают?	94	6
Вам нравится одиночество?	25	75

Из полученных результатов социального опроса мы видим, что отсутствие знаний о интимных межличностных отношениях сказываются отрицательно на отношениях современной молодежи. Из таблицы видно, что на сегодняшний день, все больше молодых людей не хотят создавать семью, сближаются с людьми не из-за чувств, а больше из-за материальной выгоды. При этом их психологическое состоя-

ние ухудшается. Большинство студентов считают себя одинокими, потому что у них нет близких людей, с которыми можно поделиться проблемами и радостями. В связи с этим можно сделать вывод, что нужно преподавать психологию межличностных отношений начиная со школы, что бы дети были подготовлены к выходу в социум.

Далее мы будем рассматривать тему о проведении курсов по семейной этике. Рассмотрим вопросы: зачем нужно преподавать семейную этику, как отсутствие знаний о ней сказывается во взрослой жизни.

Список литературы:

1. Кон, И.С. Дружба: Этико-психологический очерк. – М.: Изд-во политической литературы, 1980. – 256 с.
2. Ильин, Е.П. Психология общения и межличностных отношений. – СПб.: Питер, 2011. – 573 с.
3. Рогов, Е.И. Общая психология: Курс лекций для первой ступени педагогического образования. – М.: ВЛАДОС, 1995. – 448 с.

**THE ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF THE IMPLEMENTATION OF
THE PROGRAM OF SOCIO-PEDAGOGIC ADAPTATION OF AGED PEOPLE IN
STATIONARY INSTITUTIONS OF SOCIAL SERVICE UNDER THE CONDITIONS
OF INFORMATION SOCIETY**

The real state of the present time of Ukraine – socio-cultural reformation, transitive character of Ukrainian economy, demographic changes with a steady tendency of aging – led to the complication of socialization- adaptation processes of the most socio unprotected groups of the population, first of all, of aged people. The low level of material security of aged people, the uncertainty of social status, the evening-out of values of senior people in the society, the ageism, the limitation of access to the information exchange reduced the subject significance of this age-related group and the level of mutual understanding and the interaction between the generations, and it did not allow to establish the integration processes of senior people with the society and it transformed the majority of aged people into marginals.

The problems of aged people are actively studied by the representatives of different areas of humanitarian sciences. We pay attention to the research concerning the social psychology and social pedagogy on social adaptation of senior people to the new conditions of life in stationary institutions of social service, in particular: the effectiveness of socio-psychological support of aged people is proved (Kh. Porseva), the conception of training social teachers to the work with aged people (Y. Mackevich), the stages, factors, mechanisms of social adaptation of the indicated contingent to the new conditions of life is developed (T. Kolenichenko). However, the absence of complex scientific research concerning social adaptation of aged people in stationary institution of social service under the conditions of information society causes a contradiction: between the necessity to change the practice of socio-pedagogic adaptation of aged people in stationary institutions of social service and the non-creation of socio-pedagogic means, in particular because of the lack of socio-pedagogic programs.

Taking into account the actuality of the determined program and its insufficient theoretical and practical development caused the necessity to justify the program of socio-pedagogic adaptation of aged people in stationary institutions of social service under the conditions of information society (further the Program). The organization of research-experimental activity concerning the development and the implementation of the Program assumes the establishing, forming and control stages. At the establishing stage of the organization of research-experimental work the experimental group (EG) and the control group (CG) were formed, the diagnostics of the level of socio-pedagogic adaptation of aged people in stationary institutions of social service (further SISS) was conducted according to the determined criteria (of value and motivation, behavioral, cognitive). 487 people took part in the experiment. The determination of the goal, principles, tasks, the subject and the object of socio-pedagogic activity, forms and methods of the work gave the possibility to implement the Program.

Table 1

Distribution of assessment in control and experimental groups according to the criteria before and after the implementation of the Program (number of people in brackets %)

levels	CG	EG	levels	CG	EG
Before the implementation of the program			After the implementation of the program		
Criterion of value and motivation					
low	79(32,2)	102(42,1)	low	81(33,1)	51(21,0)
average	123(50,2)	106(44,0)	average	123(50,2)	104(43,0)
high	43 (17,6)	34 (13,9)	high	41(16,7)	87(35,9)
Behavioral criterion					
low	124(50,6)	111(45,9)	low	120(49,0)	82 (33,9)
average	89 (36,3)	110(45,5)	average	93 (37,9)	101(41,7)
high	32 (13,1)	21 (8,6)	high	32(13,1)	59 (24,4)
Cognitive criterion					
low	79 (32,2)	105(43,4)	low	78 (31,8)	49(20,2)
average	123(50,2)	91 (37,6)	average	119(48,6)	97 (40,1)
high	32 (13,1)	46 (19,0)	high	48(19,6)	96(39,7)

At the control stage of the research-experimental work the results of the implementation of the Program were analyzed. Let's consider the distribution of the assessment in control and experimental groups according to the corresponding criteria before and after the implementation of the Program. According to the criterion of value and motivation (**table 1**) a significant difference in quantitative indices at low level for EG and CG is studied: for EG the low level decreased to 21,1% (it proves the importance of the interaction of SISS workers with the people under wardship, and also the increase of the level of their professional training), while it did not practically changed for CG (it increased to 0,9%). As for the high level according to the criterion of value and motivation, we can observe the increase for the EG practically to 22%, while for CG this level did not practically change – it testifies that the workers of stationary institutions and their administration do not put enough effort in order the people under their wardship get important social qualities to interact in the group. According to the behavioral criterion in EG the low level decreased to 12% (it did not practically change in CG), and the high level in EG increased up to 15.6% (**table 1**). It was the result of the influence of socio adapted inhabitants (the presence of them was discovered at the establishing stage during the diagnostics) on the rest of the participants of the experiment. As for the cognitive criterion, we can affirm that the classes in the university of the third age enriched aged people with new knowledge, new friends, the possibility to communicate. As a result – the low level for EG decreased to 23,2%, and the high one increased to 39,7% (increased to 20,7%) (**table 1**). As for CG, changes did not practically happen. The results received under the cognitive criterion, are achieved due to, first of all, the changes of SISS inhabitants' attitude toward the possibility to acquire new knowledge; secondly, the possibility of self-realization through the development of creative abilities, that led to the increase of the subject significance; thirdly, the change of psychological climate in SISS happened.

As a result of the data processing it is determined that at the beginning of the experiment EG and CG did not differ much as for the division of the levels of socio-pedagogical

adaptation. In the end of the Program implementation considerable changes happened in the experimental group. The effectiveness of the Program implementation is also proved by the fact that in the end of the realization of the program activity in the experimental group changes happened in the middle of every criterion, and it was not observed before the beginning of the Program. So, the conducted analysis of the data received as a result of research-experimental activity confirms the effectiveness of the developed program to increase the effectiveness of socio-pedagogical adaptation in stationary institutions for aged people.

Literature

1. Коленіченко Т. І. Особливості адаптації людей похилого віку до умов нового соціального середовища. Автореф. ... канд. пед. наук. Київ, 2010. – 24с.
2. Мацкевич Ю. Р. Підготовка соціальних педагогів до роботи з людьми похилого віку. Автореф. ... канд. пед. наук. Луганськ, 2003. – 22с.
3. Порсева Х. О. Психологічна характеристика ціннісних орієнтацій осіб похилого віку. Автореф. ... канд психол. наук. Київ, 2005. – 35с.

Березан В. І.

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри соціальної і корекційної педагогіки
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Ключові слова: професійна діяльність соціального педагога, інформаційне суспільство, методична система, інформаційно-комунікаційні компетентності, майбутні соціальний педагог.

Key words: professional activity of a social pedagogue, information society, methodical system, information and communication competence, future social pedagogue.

У професійній діяльності соціального педагога інформаційна і комунікаційна компетентності посідають важливе місце, оскільки він вступає у взаємодію з різними категоріями населення (діти, учні, молодь, люди похилого віку, батьки, вчителі, психологи, юристи тощо) та соціальними інституціями (освітні й медичні установи, органи міліції, позашкільні заклади, громадські організації, засоби масової комунікації та ін.), коло яких постійно розширюється.

Сутність діяльності соціального педагога полягає у цілеспрямованому співробітництві, посередництві, партнерстві, у виконанні ролі тьютора, модератора, супервізора, конфліктолога, аніматора поряд з традиційними ролями координатора, помічника, наставника, експерта, суспільного діяча з метою особистісного розвитку, виховання, успішної соціалізації, забезпечення консолідації всіх сил, можливостей соціуму стосовно вирішення значущих проблем соціального суб'єкта, розвитку його активності як суб'єкта цього процесу. Багатофункціональність професійної діяльності соціального педагога умови соціуму, що динамічно змінюється в умовах інформаційного суспільства, вимагає від соціального педагога бути компетентним і конкурентоспроможним у різних ситуаціях професійної діяльності.

Про такі вимоги до підготовки науково-педагогічних кадрів свідчить ряд документів: Укази Президента України “Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій” (2005), “Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні” (2005), “Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні” (2010), Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.” (2007), Державна цільова науково-технічна та соціальна програма “Наука в університетах на 2008–2017 рр.” (2007) та ін.

Розвиток освітньо-виховного процесу, який покликаний забезпечити професійну успішність молодого спеціаліста та його конкурентоспроможність на ринку праці, значного поширення відкритих форм навчання, які характеризуються використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Тож інтеграція новітніх

освітніх та інформаційних технологій стає важливою умовою вдосконалення процесу підготовки соціального педагога.

Проблемам формування змісту підготовки майбутнього соціального педагога, його готовності до застосування ІКТ у професійно-педагогічній діяльності присвячені роботи як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, але аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що у ній не представлені вимоги до формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутнього соціального педагога у системі підготовки в умовах університету.

Пропонована нами методична система формування інформаційно-комунікаційних компетентностей являє собою сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів (мотиваційно-цільовий, змістовий, методичний, кадровий, контингенту реципієнтів, результативно-якісний), яка спрямована на доцільне проектування, організацію, контроль, аналіз та коригування процесу навчання, з метою формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутнього соціального педагога. У процесі експериментальної роботи уточнений зміст етапів (адаптивного, діяльнісного, корекційно-рефлексивного), визначено навчально-методичне забезпечення і супровід реалізації даної системи. Особливістю діної методичної системи є те, що вона гарно інтегрується у навчально-виховну систему вищого навчального закладу, що дозволяє своєчасно адаптуватися до потреб соціуму, що швидко змінюється в умовах інформаційного суспільства. Реалізація даної методичної системи супроводжується навчально-методичним та інформаційним забезпеченням, яке включає навчальні і робочі програми, навчальні посібники, розробки змісту окремих тем нормативних дисциплін циклу професійної і практичної підготовки, групи технологій, методів, діагностичний інструментарій.

Інформаційно-комунікаційна компетентність сучасного соціального педагога – це його здатність вирішувати професійні завдання з використанням сучасних засобів і методів інформатики та ІКТ; це стала особистісна якість, характеристика, що відображає реально досягнений рівень підготовки у галузі використання засобів ІКТ у професійній діяльності; це особливий тип організації предметно-спеціальних знань, які дозволяють правильно оцінювати ситуацію і приймати ефективні рішення у професійно-педагогічній діяльності, використовуючи ІКТ. Інформаційно-комунікаційна компетентність соціального педагога пронизує усі види його професійної діяльності і носить “надпредметний”, загальнонавчальний, загальноінтелектуальний характер.

У структурі категорії “інформаційно-комунікаційна компетентність соціального педагога” ми виділяємо наступні компоненти: когнітивний, ціннісно-мотиваційний, комунікативний, рефлексивний, етичний, технологічний.

Відповідно до цього у структурі інформаційно-комунікаційної компетентності соціального педагога можна виділити три основні групи компетентностей: загальна, діагностична, професійно-орієнтована.

Нами визначено три рівні сформованості інформаційно-комунікаційних компетентностей соціального педагога: високий (творчий); середній (нормативний); рівень, що потребує вдосконалення (інтуїтивний). Критерії рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності соціального педагога повинні нести інформацію про характер діяльності, мотиви і ставлення до її виконання.

Таким чином, формування інформаційно-комунікаційних компетентностей соціального педагога дозволить вирішити протиріччя, що склалися в сучасній практиці, між потенційно багатими можливостями засобів ІКТ в галузі забезпечення комфортності діяльності соціального педагога при вирішенні ним професійних завдань та недостатнім використанням цих засобів у його професійній діяльності, а також необхідністю підготовки соціального педагога до здійснення інформаційної діяльності у процесі ведення діловодства, прийняття управлінських рішень, планування і проектування соціально-педагогічної роботи, інформаційної взаємодії з соціальними службами, інституціями, колегами-фахівцями сфери освіти і недостатньою сформованістю у соціального педагога компетенцій використання засобів автоматизації та інформатизації, що функціонують на базі ІКТ.

Панченко Н. В.

Аспірант кафедри соціальної і корекційної педагогіки
Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

***Анотація.** У статті визначено поняття рекламно-інформаційних технологій (зокрема, соціальної реклами), критеріїв ефективності їх впливу на свідомість студентської молоді; розглянуто особливості формування соціальної активності майбутніх соціальних педагогів засобами соціальної реклами.*

Ключові слова: соціальна активність, студентська молодь, рекламно-інформаційні технології, соціальна реклама.

***Abstract.** The article defines the concept of advertising and information technology (including PSAs) performance criteria of their impact on the minds of students; Features of the social activity of future social workers by means of social advertising.*

Keywords: social activity, students, advertising and information technology, social advertising.

Постановка проблеми. Попри наявність рекламного продукту соціального спрямування його поширення в Україні є явно недостатнім на тлі сучасних проблем. На жаль, соціальна реклама в Україні ще не посідає місце важливого соціального інституту, який би мав достатню державну й громадську підтримку, зокрема, організаційну, фінансову, матеріально-технічну тощо. Значення рекламно-інформаційних технологій винятково важливе, як у прикладному значенні, так і, насамперед, у вихованні соціально активної особистості. Під час фахової підготовки першочерговим завданням має стояти саме формування соціальної активності майбутніх соціальних педагогів, адже від ступеня сформованості соціальних якостей майбутніх фахівців під час навчання безпосередньо залежатиме рівень професійної діяльності.

Мета статті полягає у окресленні важливості рекламно-інформаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх соціальних педагогів, зокрема, у формуванні соціальної активності студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Під соціальною активністю майбутніх соціальних педагогів ми розуміємо соціальну якість, в якій виявляється та реалізується рівень її соціальності, тобто глибина та повнота зв'язків особистості із соціумом, рівень перетворення особистості на суб'єкта суспільних відносин. На нашу думку, розвиток соціальної активності майбутніх фахівців, засвоєння соціальних цінностей передбачає формування професійно важливих соціальних якостей та поведінки. Виховання соціальної активності майбутніх професіоналів – соціальних педагогів, на наше переконання, відбуватиметься ефективніше за умови послідовного впровадження у навчально-виховний процес засобів соціальної реклами.

Під рекламно-інформаційними технологіями в соціально-педагогічній діяльності ми розуміємо технології, що використовують сукупність засобів і методів збору, обробки й передачі даних (первинної інформації соціально-педагогічної тематики) для одержання інформації нової якості про стан об'єкта, процесу чи явища (інформаційного продукту – соціальної реклами) [4].

Важливим аспектом дослідження рекламно-інформаційних технологій як засобу виховання соціально активної особистості є вибір актуальних і перспективних тематичних напрямів розвитку соціальної реклами та пріоритетних тем для створення рекламного продукту соціального спрямування в Україні на сьогодні. На сучасному етапі розвитку суспільства, на нашу думку, важливим є акцентування уваги студентської молоді на такі аспекти соціальної реклами, як позитивна пропаганда, мотивація формування соціальних якостей особистості (здоровий спосіб життя, соціальна активність, соціальна відповідальність, соціальна небайдужість, толерантність тощо) [5].

На нашу думку, недостатньо вивченим в методичному аспекті лишається питання технології створення соціальної реклами. Ми переконані, що соціальний педагог, як фахівець має володіти цією технологією, оскільки на сьогодні реалізація даного напрямку соціально-педагогічної роботи є достатньо вузькою та реалізується наразі лише у рамках діяльності соціальних центрів, хоча потенційні можливості рекламно-інформаційних технологій як засобу впливу на свідомість молоді необмежені.

При розробці інформаційно-рекламних матеріалів дуже важливо враховувати те, що реклама покликана спонукати до певної емоційної реакції і виконувати саме ту роль, заради якої вона створювалась. До того ж, одним із компонентів, що значно підвищує ефективність рекламного повідомлення, є наявність інформації про те, що має зробити читач, слухач або глядач (куди подзвонити, до кого звернутись тощо) [8].

Сучасним науковцем В. Березан, на підставі аналізу літератури та результатів дослідження впливу різних типів реклами центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді на рівень поінформованості, усвідомлення і поведінку дітей та молоді, було впорядковано критерії оцінки ефективності рекламного продукту соціального спрямування, на основі яких проводиться дослідження методів та прийомів уникнення розповсюджених помилок при створенні соціальної реклами [2].

Виходячи з того, що мета соціальної реклами – змінити ставлення громадськості до будь-якої соціальної проблеми, а в довгостроковій перспективі – виробити

нові соціальні цінності, розуміння соціальної реклами як одного із способів роботи з громадською думкою, розуміння її виховної і адаптивної функцій позначається на ефективності діяльності соціальних педагогів.

Ми вважаємо, що рекламно-інформаційні технології мають величезний творчий та соціальний потенціал, який необхідно розвивати, акумулюючи надбаний досвід та експериментально досліджуючи нові тенденції розвитку даного продукту у соціально-педагогічній діяльності студентської молоді.

Список використаної літератури

1. Аузан А. Є ціла серія проблем, які не вирішуються державою без суспільства і суспільством без держави. / А, Аузан. – М.: ОГИ, 2001.
2. Березан В. І. Основи сценарної роботи соціального педагога: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закладів] / В. І. Березан. – Полтава : Друкарня ФОП Ткалич А.М., 2013. – 175 с.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання. / за аг. ред. проф. І.Д. Звереві. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. – 536 с.
4. Іванов В. М. Соціальні технології в сучасному світі. / В.М. Іванов. – М., 1997.
5. Картер Г. Эффективная реклама. Путеводитель для мелких предприятий: Пер. с англ. / Г. Картер. – М.: Прогресс, 2002. – 192 с.
6. Ніколайшвілі Г.Г. Коротка історія соціальної реклами / Г.Г. Ніколайшвілі / Тези міжрегіональної лінгвістичної конференції. – Єкатеринбург, 2002 р.
7. Соціальна педагогіка: теорія і технології: Підручник / за ред. І.Д. Звереві. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с. – С. 204–216.
8. Уеллс У., Бернет Д., Моріарті З. Реклама: принципи і практика. / У. Уеллс, Д. Бернет, З. Моріарті. – СПб., 1999.

APPROACHES AND PRINCIPLES OF ENGLISH LINGVOSOCIOCULTURAL COMPETENCE'S FORMATION

Keywords: lingvosociocultural competence, intercultural communication, interactive learning technology, linguistic and cultural components.

Changes in the contemporary social and political life, the approaches of means of communication in Ukraine require increasing foreign students' communicative competences, improving their language training. Modern system of education requires fully developed, mobile personality who will be ready for quick changes, ability to multi-cultural communication, adequate understanding of two or more members of communicative act, who are belonging to different cultures [1, 9]. So the formation of lingvosociocultural competence, the ability and readiness to make foreign language as intercultural communication with native speakers is the most important task for today's teachers.

Modern education requires from the teacher ability to use alternative methods of teaching, to work out and introduce different forms of education, the most effective are: creative tasks, modeling of educational projects (the task of which is motivating students to learn foreign languages).

The formation of lingvosociocultural competence aims to create the relevant speech behavior of the communicator in a foreign language context, which is usually based on the knowledge of foreign realities, features of the mentality and culture of a foreign language. The main task for the teacher is to compel students to learn the set phrase, which the appropriate response into their own language, to find the appropriate models in their culture, language.

Every society has a specific, distinctive only for him picture of the world that corresponds to the physical, spiritual, technological, esthetic, ethical and other needs. The language is one of such means which form corresponding world's picture or a personal view. The reality, history, traditions and culture of the country is essentially the study of lingvosociocultural competence that displays the picture of the world of its native speakers.

The problem of sociocultural language education is studied by such scientists as: V.A.Maslova, S.G. Ter – Minasova, N.F.Borysko, V.V.Safonova, A.Y.Hordyeyeva and others. Fundamental works by V.V. Safonova and V.P. Furmanova which are devoted to the study of global and general questions of intercultural communication and also cultural and linguistic pragmatics in theory and practice of foreign languages teaching. Communication in a foreign language involves not only speech activity in a particular socio-cultural space, but also interacts with elements of the sociocultural spheres. And it often happens that the knowledge, ideas, norms and values which are implement by means of language, do not become the property of the students, even if they accidentally fall into their field of view.

The formation of lingvosociocultural competence can be based on authentic texts, as the texts are means of communication, way of saving and transmitting its information, form of culture existence, as well as a particular national culture and traditions. The text shows all important components of lingvosociocultural competence of the studied culture and language. These texts have informative and lingvosociocultural value. The teacher uses different illustrations to open the contents of the proposed texts (flyers, maps, menus, brochures, transport schedules, items of everyday life – checks, travel tickets, labels of products, stamps, coins). These texts illustrate their pragmatic materials, contribute to the implementation of important principles in the classroom foreign language studying (communication, visibility, innovation and functionality) [Passov EI, 1998;]. Classroom and testing work with authentic materials allows text to introduce students to the culture, processes which are taking place in the society, especially in their mentality and social life. This gives the opportunity to discuss current problems of society, their solutions, to compare trends in development of other societies with similar trends in their country. Reading authentic materials, including press requires knowledge of realities, culture, way of life of the native speakers and it is a valuable source of knowledge. Newspaper is an inexhaustible source of innovations in modern vocabulary, set phrases, phraseology, idioms and it reflects the dynamics of language, the using of new linguistic forms at the present stage, the multitude of speech styles.

Successful mastering in lingvosociocultural competence is driven by scientific approaches to learning and teaching based on certain principles and specific methodology.

The basis of the experimental technique lies under the commonly assigned teaching and lingvosociocultural principles, which are the most effective in the content of our work.

The general teaching includes: scientific principles, systematic and consistent, the combination theory with practice, accessibility, visibility, solving problems. Didactic principles form a determined system; implement training humanistic orientation, the system of modeling and prediction of the pedagogical process. Often the principles of teaching are internally contradictory. However, the realization of each principle is closely connected with the realization of other principles, for example, scientific and systematic principles are linked with accessibility; availability – with clarity and so on. It shows their links and complementarity. The effectiveness of teaching activities depends on the basic requirements of the system based on the didactic principles.

First of all the scientific principle is realized in school curricula, textbooks and handbooks of humanities. In practice of teaching it involves the requirements of the program in full compliance with guidelines of educational literature [3, 16]. In foreign language training the essence of this principle is that it must be based on the latest advances of linguistics, the theory of teaching and education, psychology and also knowledge from other fields. Today we can not assess the contribution of foreign language teaching methodology which made some progress in the development of linguistics, pedagogy, psychology, psycholinguistics [1, 31].

The scientific principles enrich the process of language acquisition, which is expressed as follows: a) scientifically based selection of language material for active and passive speaking [2, 55; 3, 45]; b) the entertaining of normative ways in the using of grammatical, lexical and phonetic phenomena in foreign language in all types of speech activity [3, 14]; c) compliance with theoretical information, knowledge and rules notified in the current level

of the science about language [2, 73]. To our mind such complex of methodological problems as selection of educational material, its scope, sequence of its studying, are solved by using the scientific principles and systematic order.

The principle of regularity and consistency requires compliance with continuity in the studying of specific topics and disciplines, providing logical connections between assimilation methods of action and knowledge; between the forms and methods of teaching forms and methods of control (self-control) for teaching and students studying activities, provides continuous transition from lower to higher level of teaching and learning. Under this condition, students acquire a greater volume of educational material with significant time saving. This principle is implemented in various forms of planning (order of separate studying of the topic, the sequence of theoretical and laboratory work) and enables / helps:

- To establish interdisciplinary connection and interlink between the concepts in the study of the topic, school discipline;

- To use logic operations of analysis and synthesis;

- To ensure the consistency stages of studying;

- To carry out the systematic procedure of studying;

- Gradually differentiate and specify general provisions;

- To distribute educational material to logically completed fragments, establishing the procedure and method of processing;

- To determine the contents of each topic centers, to isolate the basic concepts, ideas and establish connections between structure lesson material;

- To disclose the external and internal links between theories, laws and facts, using interdisciplinary links;

- To determine the location of new material in the structure of any topic or theme.

The list of principles that formed the basis in the study of lingvosociocultural competence initiated methods referring the principle of availability. According to this principle methods should be chosen according to the level of mental, moral and physical development of students to intellectually and physically overwhelm them. However, this does not mean that the content of the curriculum should be simplified. Educational objectives must exceed the students' cognitive abilities; encourage them to stress cognitive efforts, overcoming different difficulties. According to this circumstance learning promotes further development.

Concerning to our research, the principle of availability provides the opportunity to:

- Choose the basic, essential component in the empirical content (properties, features, functions);

- Ensure compliance with the amount of homework set standards;

- Use sufficient evidence, examples, to form the cores of knowledge – theories, ideas and laws;

- Provide differentiated support to the students in learning;

- Set the size of knowledge and rate of learning based on real students' possibilities.

A significant part of our work deals with the principle of connection theory with practice, which makes students use received knowledge in exploring the world. It requires reinforcement of theoretical material and examples from real life situations, studying not only the modern scientific theories, but also determination of future science's prospects.

Implemented methodology involves the introduction of the principle of visibility to the educational process in secondary school. The basis of this principle reveals the scientific law according to which the effectiveness of studying depends on knowledge in different senses.

The principle of visibility can be defined as “a set of rules that follow from the laws relating to learning and understanding reality through observation, thinking and practice in the way from concrete to abstract, and other way round” [7, 130].

In addition to outlined above principles the experimental studying also implies the interaction of traditional and new approaches to foreign language teaching: competency-centered, combined with communication stylistics, linguistics, sociocultur.

The methodology presented in our research offers the most effective methods of lingvosociocultural competence's formation:

1. Games activity

In lingvosociocultural competence formation is appropriate to use role playing, modeling of real and imaginary communicative situations for consolidating the new material, forming speech skills and motivating studying English.

2. Interactive Studying

Using this technology in the classroom teacher creates the atmosphere of democracy, free communication with the representatives of other cultures, critical thinking. Creating problem situations on sociocultural themes, modeling of imaginary situations, contributes not only the formation of new knowledge but also responsibility for the tasks. Application of this technology is realized in training in a team, while doing some personal tasks. It is carried out by means of the following forms: “round table”, “case method”, “jigsaw”, “interviews”, “carousel”, “aquarium”.

3. Learning with ICT

Multimedia is an interactive possibilities of Web forums, video and phone conferences, online discussions, online projects, e-mail correspondence and chat with representatives of different countries whose language is studied. This is especially true in today's situation of global intercultural communication and interpenetration in different spheres of life.

4. To form lingvosociocultural competence is appropriate to use *cognitive-cultural exercises*, tasks and exercises to perform various mental operations (analysis, synthesis, comparison generalization, association): the definition of lexical items, grammatical phenomena remarks and questions that reflect national and cultural specificity and represent background knowledge, the realities of the country, are studied rules of verbal behavior, appropriateness or inappropriateness of their use in this cultural sphere.

Thus, applying in practice the above mentioned technology the teacher through the study of culture provides pupils with knowledge of language and forms their lingvosociocultural competence: the pupils can present a complete and realistic picture of another national community, understand their current problems. In the process of studying by such technologies the students get knowledge about mentality and world's picture of native speakers by means of certain cultural realities and use language to express their experiences, thoughts, emotions, perceptions. Thus, formation of lingvosociocultural competence is appropriate for creative combination of different methods and techniques.

ЛІТЕРАТУРА

1. Терминасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Терминасова. – М., 2000. – 243 с.
2. Лаврентьева Н.Б. Педагогические технологии: Технология ученого проектирования в системе профессионального образования. Барнаул: АлтГТУ, 2003. – 119 с.
3. Новые педагогические технологии в системе образования : [учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров] /
4. Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, В. М. Моисеева, А. Е. Петров ; Под ред. Е. С. Полат. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 272 с.
5. Пометун.О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. – К.,2002. – 135с.
6. Ильина О.К. Использование кейс-метода в практике преподавания английского языка / О.К. Ильина //
7. Гейхман Л.К. Дистанционное образование в свете интерактивного подхода / Л.К. Гейхман // Матер. II Международ. Науч.- практ. Конф. (Пермь, 6-8 февраля 2007 г.). – Пермь: Изд-во ПГТУ, 2006. – С.25-32.
8. Кобышева А.В. Игровой метод в обучении иностранному языку. – СПб.: КАРО, Мн.: Издательство «Четыре четверти», 2008.

**ОСОБЛИВОСТИ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ НАВЧАННЯ
У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ****Ключові слова:** дидактика, закономірність, навчальний процес.**Keywords:** didactics, objective law, learning process.

Сьогодні зорієнтованість навчального процесу вітчизняної вищої школи на європейські освітні стандарти потребує певного переосмислення його компонентів – цілей, змісту, закономірностей, принципів, методів, доцільність і сутність яких обґрунтовується, розкривається дидактикою. Дидактика – теорія освіти і навчання, що розкриває закономірності засвоєння знань і навичок та формування переконань, визначає обсяг та структуру змісту освіти [3; с. 338]. Дидактика відтворює найбільш загальні закономірності навчального процесу, що здійснюється в різних навчальних закладах при викладанні різних навчальних дисциплін [5, с. 3].

Згідно з Р. С. Піоновою, протягом усього функціонування і розвитку освіти, в навчально-виховному процесі виділяються основні положення, правила, вимоги, які впливають на продуктивність цього процесу, що набули статусу самостійних дидактичних категорій [6; с. 101].

У науково-філософському контексті закон трактується як необхідне, суттєве, стійке, повторювальне відношення між явищами в природі та суспільстві [3; с. 390]. Закон педагогіки – це категорія, що позначає об'єктивні, суттєві, необхідні, загальні, стійкі повторювальні зв'язки між явищами освіти, компонентами педагогічної системи, що відображають механізми її самоорганізації, розвитку і функціонування (Сластьонін В. О., Ісаєв І. Ф., Шиянов Є. М.) [9, с. 200]. Закономірність розглядається як результат сукупної дії великої кількості законів, тому вона виражає багато зв'язків і відношень [9, с. 200]. Оскільки навчання як педагогічний процес, об'єктивний за своєю суттю, є частиною об'єктивного розвитку суспільства, закономірності навчання – це об'єктивно існуючі, повторювальні, стійкі зв'язки між компонентами навчально-виховного процесу у ВНЗ, опора на які підвищує продуктивність цього процесу [1, с. 291; 6, с. 102]. Це «впорядкованість пізнаних явищ, зв'язків та залежностей, що виникають у навчанні» [8]. Закони і закономірності є базою виникнення і розвитку педагогічних ідей, спрямованих на вдосконалення освіти [1, с. 293].

Закономірності такої складної системи як процес навчання, що фактично є передачею досвіду, знань і формуванням навичок, необхідно знати, щоб ця система функціонувала ефективно [3; 2, с. 6].

Р.С. Піонова вважає, що закономірності виникли з практики освіти і зазнають змін разом із змінами сутності й цільової спрямованості навчання; одні функціонують протягом тривалого часу, інші залишаються лише в історії педагогіки й освіти [6; с. 102]. Отже, щодо вияву закономірностей, то їх дуже багато, і вони найчастіше відображають емпірично встановлені залежності [1, с. 292]. Згідно з Сластьоніним, найбільш

загальна стійка тенденція навчання як педагогічного процесу полягає у розвитку особистості шляхом присвоєння нею соціального досвіду, загальнолюдської культури, духовних цінностей [9, с. 203]. Ця основна закономірність процесу навчання, що проявляється як необхідна умова соціалізації, передусім визначає залежність змісту, форм і методів навчання від рівня соціально-економічного розвитку суспільства; відтворює залежність процесу навчання від суспільних процесів й умов (соціально-економічної ситуації, рівня культури, потреб суспільства) [9, с. 203; 7, с. 284]. Об'єктивна залежність результатів навчання від особливостей взаємодії особистості, що розвивається, з навколишнім світом, втілюється у закономірності, сутність якої полягає в тому, що результати навчання залежать від характеру діяльності, в яку на певному етапі свого розвитку включається той, хто навчається [9, с. 204].

Існує достатньо велика кількість підходів до виділення закономірностей навчання [8]. У наукових працях теоретиків педагогіки закони і закономірності навчального (педагогічного) процесу подаються у класифікаціях, у деяких випадках достатньо розлогіх. Аналіз деяких з них дає підстави вважати, що не існує універсальної класифікації закономірностей навчання – вони виділяються в залежності від свідомої орієнтації автора на певні філософські, психологічні, педагогічні теорії й власного педагогічного досвіду [4, с. 44]. Для прикладу наведемо класифікацію Р.С. Піонової, яка базується на таких закономірностях навчання студентів у ВНЗ, що відтворюють покладені в їх основу залежності:

- детермінованість навчально-виховного процесу, його змісту, методики і технології організації навчання потребами суспільства у різнобічно розвиненій, гнучкій особистості викладача, здатного орієнтуватися у мінливому світі;
- взаємозв'язок процесу навчання з вихованням і розвитком студентів, їх професійною підготовкою;
- залежність продуктивності навчального процесу від умов життєдіяльності ВНЗ: навчально-методичної і матеріальної бази, морально-психологічного мікроклімату;
- викладання й учіння закономірно взаємопов'язані в навчально-виховному процесі, його результати детерміновані рівнем професіоналізму викладача й рівнем підготовки студентів [6, с. 102-103].

Отже, закономірності відображають зв'язки між провідними компонентами навчання – викладанням, учінням, об'єктом вивчення (змістом матеріалу) і результатами [1, с. 292]. Закономірності є важливими чинниками, що обумовлюють теоретичну концепцію навчання і відтворюють її глибинний зміст, регулюють і оптимізують співвідношення між усіма компонентами дидактичної системи, забезпечують системний підхід до проектування навчального процесу, сприяють формуванню і реалізації педагогічних ідей у практиці навчання.

Література:

1. Варій М. Й. Основи психології і педагогіки : навч. пос. / М. Й. Варій, В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 304 с.
2. Миньяр-Белоручев Р. К. Методика обучения французскому языку / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М. : Просвещение, 1990. – 223 с.

3. Новый энциклопедический словарь. – М. : Большая Российская энциклопедия, РИПОЛ КЛАССИК, 2004. – 1456 с. : ил.
4. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособие / Под общ. ред. А. А. Деркача. – М. : Изд-во РАГС, 2010. – 258 с.
5. Пешкова В. Е. Педагогика. Часть 4. Теория обучения (дидактика) : Учеб. пособие / В. Е. Пешкова. – Майкоп: АГУ, 2010 – 148 с.
6. Пионова Р. С. Педагогика высшей школы : учеб. пособие / Р. С. Пионова. – Мн. : Выш. шк., 2005. – 303 с.
7. Реан А. А. Психология и педагогика / А. А. Реан, Н. В. Бордовская, С. И. Розум. – СПб. : Питер, 2000. – 432 с.
8. Сидоров С.В. Теоретическая педагогика : Электронное учебно-методическое пособие для бакалавров [Электронный ресурс] / С.В. Сидоров. – Режим доступа: <http://si-sv.com/Posobiya/teor-pedag/index.htm>
9. Слостенин В. А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М. : Издательский центр “Академия”, 2002. – 576 с.

Черноситова Т.Л.

кандидат социологических наук, доцент

Ломакина Г.Р.

кандидат педагогических наук

Ростов-на-Дону, ЮФУ

СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ЯЗЫКОВОМ ОБРАЗОВАНИИ

Ключевые слова: профессиональная подготовка переводчиков, межкультурное взаимодействие, стратегии коммуникативного поведения

Key words: interprets professional formation, cultural interaction, communicative strategies.

Одной из главных предпосылок успешной социокультурной коммуникации является лингвистическая общность коммуникантов. Сегодня для представителей различных стран наиболее «объединяющими» являются английский и французский языки, которые в последние годы получили статус официальных языков межкультурного общения. Именно этим объясняется повышенное внимание к иностранному языку на всех уровнях мировой образовательной системы, поскольку именно в языке находят свое отражение менталитет и поведение говорящего на нем социума.

В связи с расширением межкультурных профессиональных контактов возрастает потребность общества в переводчиках, обеспечивающих профессионально-ориентированную коммуникацию специалистов – носителей различных языков и культур. Однако владение переводчиком иностранным языком (иноязычным кодом), позволяющим успешно осуществлять профессиональное межкультурное взаимодействие, предполагает овладение не только профессионально-значимыми концептами инофонной культуры, определяющими специфику общественного и делового поведения, но и лингвосоциопсихологическими и культурологическими знаниями об иноязычном социуме, которые создают широкий контекст межкультурного общения, формируя перцептивную готовность к профессиональному международному сотрудничеству.

Успешное межкультурное взаимодействие членов деловых и иных социумов означает адекватное коммуникативное поведение в процессе взаимопознания, установления взаимоотношений профессионального сотрудничества и, следовательно, предполагает наряду с достаточно высоким уровнем владения иностранным языком, умение при решении практических задач адекватно интерпретировать и принимать социокультурное многообразие партнеров по коммуникации. Этим объясняется задача научить будущих переводчиков коммуникативно-ориентированному владению иностранным языком в профессионально-значимых ситуациях межкультурного делового общения на основе целостной концепции, включающей интегральную совокупность языкового и когнитивного знания.

Изучение стратегий коммуникативного поведения представителей делового англо- и франкоязычного социума, их лингвосоциологических и культурологических

особенностей способствует приобщению «неносителей» языка к концептуальной системе, картине мирозидения, ценностным ориентирам носителей иностранного языка, сокращению межкультурной дистанции, воспитанию готовности адаптироваться к деловой культуре другого народа, иному социокультурному контексту взаимодействия и воздействия с целью выработки оптимальной стратегии сотрудничества на иностранном языке.

Успешное профессиональное межкультурное взаимодействие членов деловых социумов является проявлением адекватного коммуникативного поведения в процессе взаимопознания, взаимопонимания, установления взаимоотношений профессионального сотрудничества и, следовательно, предполагает наряду с достаточно высоким уровнем владения иностранным языком, умение адекватно интерпретировать и принимать социокультурное многообразие партнеров по коммуникации при решении практических задач.

Перевод, в котором наиболее четко проявляется взаимодействие лингвокультурных общностей, подразумевает знание и принятие этно- и социокультурных особенностей исторически сложившегося общества, анализ основных, непонятных феноменов, знание культурных традиций, а также усвоение культурного фона аутентичной языковой личности при сохранении национальной самобытности и своеобразия этнической культуры. Все это возможно лишь при наличии таких качеств, как непредвзятость, открытость, толерантность и уважение к представителям других культур. Только при соблюдении этих условий переводчик как языковая личность сумеет «выйти за пределы собственной культуры и приобрести качества медиатора культур, не утрачивая собственной культурной идентичности».

Сегодня компетентность переводчика определяется не только владением узальной лексикой или иноязычной терминологией по конкретной специальности, но и его умением дифференцированно применять иностранный язык в варьирующихся ситуациях делового общения, наличием глубоких лингвосоциопсихологических и культурологических знаний, пониманием значимых концептов инофонной культуры, что, собственно, и формирует переводчика как мультикультурную языковую личность. Поэтому обучение будущих переводчиков должно быть основано на целостной концепции, включающей интегральную совокупность языкового и когнитивного знания.

Интернационализация образования, науки, общественной жизни, создание Единой Европы и Единого общеевропейского образовательного пространства, расширение политических и культурных контактов требуют от переводчика серьезных навыков межкультурной коммуникации и глубокого знания родного и иностранных языков, что позволит наладить полилог культур, основанный на взаимодействии, взаимопроникновении и взаимодополнении.

Бутенко Н.

кандидат педагогических наук

Спринь О.

кандидат биологических наук

Гусевич Т

студентка

Херсонський державний університет,

Україна.

МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Поступова інтеграція України до європейського освітнього простору висуває нові вимоги перед вітчизняною системою освіти, серед яких найбільшого значення набуває удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів. Все гостріше ставляться питання щодо того, який вчитель потрібен сьогодні.

Навчити професії вчителя неможливо, але навчитися її можна. А.С.Макаренко стверджував: “Вміння виховувати – це все таки мистецтво, також мистецтво, як добре грати на скрипці чи роялі, добре малювати картини бути хорошим фрезерувальником чи токарем. Не можна навчити людину бути гарним художником, музикантом, фрезерувальником, якщо дати йому тільки книжку в руки, якщо він не буде бачити красок, не візьме інструмент, не стане за верстат. Біда мистецтва виховання в тому, що вивчити виховувати можна тільки на практиці... Як би людина успішно не закінчила педагогічний вуз, як би вона не була талановита, а якщо не буде вчитися на досвіді, ніколи не буде гарним педагогом” [3]

Сучасна концепція педагогічної освіти передбачає перш за все створення умов для розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців, завдяки чому можна досягти глибоко наукової професійно-педагогічної підготовки. Педагогічна майстерність проявляється в діяльності, але до неї не зводиться, вона характеризується високим рівнем спеціальних узагальнених вмій, але і це не головне. Іншими словами, майстерність уособлює комплекс якостей особистості, який забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності на рефлексійній основі [5].

Майбутні вчителі повинні в процесі професійної підготовки спостерігати за педагогічним процесом в діяльності педагогів- майстрів

Буде вчитель-майстер чи ні, залежить не тільки від системи навчання, а насамперед від зусиль того, хто вчиться. Тому система навчання у вузі основам педагогічної майстерності допомагає майбутньому вчителеві побачити і, усвідомити основні гілки професійного росту у відповідності з реальним рівнем можливостей кожного студента. Насамперед вуз має націлити студента на досягнення високого професійного рівня підготовки в процесі навчання. Ці положення необхідно усвідомити не тільки як суспільно важливі вимоги, але і суб'єктивно значущі для кожного педагога.

Розвиток педагогічної майстерності являється центральним аспектом координації всієї підготовки вчителя. Тому в центрі уваги дисципліни психолого-педагогічного циклу. У процесі підготовки майбутнього педагога до роботи з учнівською молоддю важливу роль відіграє професійна умілість, що формується під час вивчення педагогічних дис-

циплін. Вона реалізується через систему умінь, спрямованих на одержання конкретного результату професійної виховної діяльності. До основних умінь, які впливають на продуктивність такої діяльності відносимо:

- гностичні — вміння аналізувати літературу, різні соціально-педагогічні концепції, досліджувати об'єкт, процес і результат власної праці; аналізувати педагогічну ситуацію та її вплив на розвиток і формування особистості; вивчати індивідуальні й вікові особливості різних категорій учнівської молоді; правильно сприймати та аналізувати соціальні події життя вихованців, їхню поведінку, причини та мотиви вчинків;
- проектувальні — вміння формувати цілі, систему завдань соціально-виховної роботи, прогнозувати програму індивідуального розвитку вихованця; моделювати зміст, форми та методи виховної діяльності й можливі педагогічні ситуації, моделі поведінки своїх вихованців способи виховного впливу на них; передбачати труднощі у виховній діяльності;
- конструктивні — вміння реалізувати поставлені завдання; добирати продуктивні форми, методи та прийоми у виховній роботі з різними категоріями учнівської молоді; визначати мету та планувати засоби вдосконалення власної діяльності;
- комунікативні — вміння встановлювати доцільні, доброзичливі стосунки з вихованцями: проявляти педагогічний такт, душевну чутливість, делікатність, терпимість, милосердя у виховній роботі з учнями, управляти своїми емоціями за будь-яких обставин;
- організаторські — вміння сприяти індивідуальному розвитку особистості, її природних задатків; формувати високорозвинений учнівський колектив; спільно з учнями організовувати різноманітні виховні заходи; навчати їх засобам орієнтації у можливих соціальних ситуаціях; вчити приймати самостійні, оптимальні рішення; розвивати організаторські здібності;
- оцінні — вміння оцінювати результати власної виховної роботи з учнями; контролювати свої дії, психічний стан, поведінку, професійні стосунки та діяльність вихованців;
- прикладні — вміння грати на музичних інструментах, малювати, виразно читати, займатися спортом, мати технічні навички тощо [5].

Технології формування професійної умілості майбутніх педагогів спираються на принцип саморозвитку і послідовне навчання їх методам, що розвивають визначені вміння. У процесі експериментальної роботи було вивчено комплекс методів навчання розвивального характеру, які запропоновані науковцями для професійної підготовки майбутніх вчителів. Охарактеризуємо основні з них.

Методи пізнання педагогічної професії. Життя і діяльність видатних людей підтверджують давню істину: для того, щоб змінювати навколишній світ на краще, спочатку його необхідно пізнати.

Пізнання професії — процес об'єктивного відображення педагогічної діяльності, середовища у формі знань. Будь-яке знання, в тому числі й професійне, зберігається у вигляді ідей, теорій, закономірностей, що визначають ціннісний аспект виховної діяльності педагога. У процесі пізнання майбутні вихователі можуть не тільки сприймати знання про професію вчителя та її соціальні й виховні функції (чуттєво

пізнання), а й оперувати ними (логічне пізнання), узагальнювати (теоретичне пізнання), пристосовувати до власних професійних потреб (практичне пізнання). Розмаїття існуючих методів пізнання професії може бути умовно поділене на дві великі групи:

1. **методи спостереження за професійною діяльністю, соціальним середовищем;**
2. **методи осмислення (аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, аналогії), результатів спостереження виховної діяльності.**

Методи першої групи можуть розрізнятися залежно від виду та об'єктів спостережень: включене, коли майбутній вчитель є безпосереднім учасником професійної діяльності, наприклад, у період педагогічної практики; невключене — спостереження «з боку», коли студенти не належать до суб'єктів професійної діяльності і спостерігають за навчально-виховним процесом під час окремих відвідувань шкільних занять; відкрите, коли за діяльністю студентів спостерігають викладачі під час практичних занять, методисти, вчителі в період проведення різних видів практик; приховане, коли за майбутніми педагогами ведеться опосередковане спостереження. Відповідно й самі студенти користуються різними видами спостережень за діяльністю учнів у період практики. При цьому їм рекомендується визначити мету, виділити суттєві ознаки об'єкта спостереження, скласти його якісний і кількісний опис, вести протокол. Водночас важливе значення надається спостереженню студентів за професійною діяльністю вчителів різного рівня виховної майстерності. При цьому їхня увага звертається на вміння учителя орієнтуватися у навчально-виховній ситуації; його соціальну перцепцію; створення творчого самопочуття, володіння професійно-педагогічною увагою, емпатійними засобами; вміння встановлювати доцільні стосунки з учнями, враховувати у своїй діяльності індивідуальні особливості кожного, визначати впливові чинники підвищення рівня успішності й вихованості школярів; розвиток мовленнєвої культури вчителя та засоби комунікативного забезпечення уроку, виховного заходу.

Проведений теоретичний аналіз і вивчення практичного досвіду викладання відповідних навчальних дисциплін на різних етапах професійної підготовки дозволили виявити, що пріоритетне, найбільш ефективне для практичних цілей поняття педагогічної майстерності – це процес і результат творчої професійної діяльності, інтеграція особистісних якостей конкретного виконавця, інтегрований показник ступеню готовності конкретної людини до виконання професійних обов'язків вчителя і вихователя, технічне і технологічне забезпечення реалізації в справі його гуманістичного направлення.

В останні два десятиріччя увага вчених, які займаються проблемами професійної підготовки педагогічних кадрів, і практичних працівників професійної і загальноосвітньої школи прикута до кола явищ, які охоплюють поняття “педагогічна майстерність” і технологія формування педагогічної майстерності на різних рівнях функціонування педагогічної системи.

Література

1. Барбина Е.С. Формирование педагогического мастерства учителя в системе непрерывного педагогического образования / Е.С. Барбина. – К.: Вища школа, 1997. – 153с

2. Дубасенюк О.А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: Монографія / О.А.Дубасенюк , Т.В. Семенюк , О.Є.Антонова . – Житомир:Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. – 193 с.
3. Макаренко А.С.Избранные педагогические произведения : В 3-х т. / Редкол.: Н.Д. Ярмаченко и др. – К.: Рад. Школа, 1983. -576с.
4. Момот Л.А.Передовий педагогічний досвід теорія і практика / Л.А.Момот, Т.М.Хмара. – К.: Вища школа, 1990. – 200 с.
5. Педагогічна майстерність / Під ред. І.А.Зязюна. – К., 1997.- 221с.
6. Побірченко Н. Інноваційні підходи до підготовки майбутніх учителів у контексті реформування системи вищої педагогічної освіти / Н. Побірченко // Рідна школа, – 2003. – № 3. – С. 3-5

ПОД- СЕКЦИЯ 6. Теория, практика и методы обучения.

Мартынова Наталья Александровна,

Тольяттинский государственный университет,
магистрант 1 курса педагогического факультета

Научный руководитель **Непрокина Ирина Васильевна**
доктор педагогических наук, профессор

ПРОБЛЕМЫ СОПРОВОЖДЕНИЯ СЕМЕЙ, ВОСПИТЫВАЮЩИХ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ ЗДОРОВЬЯ

В настоящее время в России происходят качественные изменения в политике, законодательстве в отношении к людям с ограниченными возможностями здоровья, создаются условия для реализации их прав на образование, достойную жизнь, интеграцию в общество. К сожалению, количество семей, воспитывающих детей дошкольного возраста с ограниченными возможностями здоровья с каждым годом только увеличивается. Несомненно, что семья для ребенка является первым социальным институтом, особенно для детей с ограниченными возможностями здоровья (*далее* – дети с ОВЗ). Родителями закладываются основы характера ребенка, формируются особенности его взаимоотношения с окружающими людьми. Трудности, с которыми сталкиваются семьи, воспитывающие детей с ОВЗ, настолько серьезны, что справиться с ними в одиночку им не по силам. Поэтому вопросы педагогического сопровождения становятся основополагающими в жизни таких семей. В сопровождении этих семей, в первую очередь, должны учитываться их индивидуальные особенности и возможности.

Анализируя теоретические материалы педагогической, специальной, философской литературы по проблеме сопровождения семей, воспитывающих детей дошкольного возраста с ОВЗ, мы выявили, что данная проблемная ситуация недостаточно изучена применительно к дошкольным образовательным организациям (*далее* – ДОО). Поэтому проблему сопровождения семей, воспитывающих детей-дошкольников с ОВЗ, мы относим к разряду малоизученных. Исследования, проведенные в последнее время по данной тематике, позволяют сделать вывод об актуальности сопровождения таких семей в условиях ДОО. Дошкольный возраст обладает особой ценностью для последующего развития человека (Л.И. Божович, В.В. Давыдов, В.С. Мухина, Д.Б. Эльконин и др.). Поэтому актуальность нашего исследования обусловлена противоречием между важностью и значимостью реализации системы психолого-педагогического сопровождения семей с детьми-дошкольного возраста с ОВЗ с одной стороны, и слабой ее теоретической и практической разработанностью с другой стороны.

Понятие «сопровождение» рассматривается достаточно широко в работах Г.Л. Бардиер. Автор считает, что «взрослый должен ценить естественные механизмы развития ребенка, при этом самому быть и наблюдателем и соучастником, и исследователем. Формы работы данного сопровождения различны и предстают перед школьниками, учителями, родителями согласно запросам и пожеланиям».

Г.Л.Бардиер рассматривает сопровождение как **концептуальный подход в работе с детьми детского сада** и младших классов, как сопровождение естественного развития ребенка. В основу работы с детьми положено сохранение естественных механизмов развития ребенка, предотвращая всякое возможное их искажение и торможение. Программы составляются таким образом, чтобы ими можно было варьировать, сопровождать и будить ростки самостоятельности у ребенка, стараясь не управлять им, не обязывать его, не ограничивать его фантазию, не подавлять.¹

М.Р. Битянова полагает, что сопровождение это система профессиональной деятельности педагогического сообщества, направленная на создание социально-психологических условий для успешного обучения и психологического развития в ситуациях взаимодействия.²

По мнению Л.М. Шипицыной, основной задачей сопровождения является создание психолого-педагогических условий для полноценного развития и становления совершенствующейся социально-успешной личности, защита прав ребенка на получение образования и развития в соответствии со своими потенциальными возможностями в реальных условиях его существования. Л.М. Шипицына считает, что наиболее эффективно задачу сопровождения могут решать педагогические коллективы и специалисты образовательных учреждений при условии включения родителей в процесс сопровождения развития детей.³

Таким образом, педагогическое сопровождение предполагает непрерывную (заранее спланированную) деятельность, направленную на предотвращение трудностей. Только совместными усилиями семьи и специалистов ДОО можно добиться существенных результатов в коррекционной работе с ребенком. Сопровождение семей, воспитывающих детей с ОВЗ, необходимо для успешной социальной адаптации и выбора оптимальных решений в различных ситуациях, связанных с личностным, жизненным и профессиональным самоопределением воспитанников ДОО.

На наш взгляд, целью сопровождения является создание для семьи с ребенком с ОВЗ благоприятных и безопасных условий жизнедеятельности, социализации, «безбарьерной» образовательной среды в условиях дошкольной образовательной организации.

Проблемы сопровождения семей, воспитывающих детей с ОВЗ, определены в качестве наиболее важных и актуальных в Приоритетных направлениях развития образовательной системы Российской Федерации: закон «Об образовании» от 1.09.2013г.; Федеральный Государственный Образовательный Стандарт дошкольного образования № 1155 от 17.10.2013 г.⁴

В Федеральных государственных образовательных стандартах признается необходимость обеспечения педагогического сопровождения семей в воспитании детей с ОВЗ, охране и укреплении их физического и психического здоровья, в развитии индивидуальных способностей и необходимой коррекции нарушений их развития.

1 Бардиер Г.Л. Психологическое сопровождение естественного развития младших школьников. Кишинев, СПб., Дорваль: Соц.-коммерческий филиал «Человек», 1993.

2 Битянова М.Р. Школьный психолог: идея психолого-педагогического сопровождения.- Директор школы.- 1997. № 3. - С. 4-12.

3 Шипицына Л. М., Хилько А. А., Галлямова Ю. С., Демьянчук Р. В., Яковлева Н.Н. Комплексное сопровождение детей дошкольного возраста / под науч. ред. проф. Л. М. Шипицыной. - СПб.: «Речь», 2003.

4 Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 октября 2013 г. № 1155 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта дошкольного образования».

Проблема воспитания и обучения детей с ОВЗ в ДОО является одной из наиболее актуальных проблем и в коррекционной педагогике. На данном этапе развития системы образования на первый план выдвигается создание условий для развития личности каждого ребенка с ОВЗ в соответствии с особенностями его психического и физического развития, индивидуальными возможностями и способностями. Поэтому особую социальную и педагогическую значимость приобретает внедрение в систему коррекционно-образовательной работы ДОО специальных организованных форм педагогического сопровождения семей, воспитывающих детей с ОВЗ.

В современных условиях обнаруживается недостаточность, неэффективность существующих форм сопровождения семей с детьми с ОВЗ. Многие здесь делаются недостаточно профессионально, узка специализация педагогов применительно к такой деятельности, низка их педагогическая компетентность. Они слабо владеют методами профилактики отклонений в развитии, затрудняются в использовании методов педагогического сопровождения. Педагоги не владеют современными технологиями сопровождения семей с детьми с ОВЗ и умением разрабатывать индивидуальные программы их сопровождения.

Поэтому, внимание к сопровождению таких семей нуждается в эффективном усилении. Разработка содержания и организационно – педагогических условий сопровождения семей, воспитывающих детей с ОВЗ, возможна только на основе целостного представления о комплексной модели деятельности специалистов различного профиля: врачей-психиатров, невропатологов, психологов, логопедов, педагогов-дефектологов, которые в данное время достаточно разобщены. Их деятельность не скоординирована и не сфокусирована на нуждах семей с детьми с ОВЗ. Разрозненные их усилия не дают и не могут дать желаемых результатов в воспитательной, учебной, коррекционной и профилактической деятельности.

Мы уверены, что решение проблемы семей, воспитывающих детей с ОВЗ, следует искать не только в сфере реализации коррекционного воздействия на ребенка, но и в создании организационно-педагогических условий педагогического сопровождения родителей. В этой ситуации важны такие аспекты, как: создание адаптивной образовательной среды; индивидуальное сопровождение семей в сложных жизненных ситуациях; вовлечение семей в коллективные формы взаимодействия: совместные творческие мероприятия, обмен опытом, специально организованные занятия. Но не каждая семья принимает помощь, и главная задача педагога, работающего с ребенком и знающего его проблемы, привлечь данную семью к сотрудничеству.

Таким образом, результатом педагогического сопровождения семей, воспитывающих детей с ОВЗ, по нашему мнению, является нормализация жизни семьи и организация оптимальной среды развития ребенка, формирование адаптивности семьи, то есть способности самостоятельно адаптироваться в социуме, как в благоприятных, так и в экстремальных жизненных ситуациях, самому строить свою жизнь.

Следовательно, педагогическое сопровождение семьи, воспитывающей ребенка с ограниченными возможностями здоровья – это деятельность, направленная на актуализацию коррекционных ресурсов семьи, обеспечивающих эффективность ее функционирования, что позволяет создавать соответствующее возрасту ребенка

коррекционно-развивающее пространство, формировать и реализовывать адекватные потребностям ребенка стратегии воспитания, базирующиеся на конструктивных родительских установках и позициях по отношению к нему.

Список литературы:

1. Бардиер Г.Л. Психологическое сопровождение естественного развития младших школьников. Кишинев, СПб., Дорваль: Соц.-коммерческий филиал «Человек», 1993.
2. Бережнова Л. Н. Сопровождение в образовании как технология разрешения проблем развития. Л. Н. Бережнова, В. И. Богословский.- Известия РГПУ им. А.И.Герцена.- 2005.- № 12.
3. Битянова М.Р. Школьный психолог: идея психолого-педагогического сопровождения. – Директор школы.- 1997. № 3. – С. 4-12.
4. Мастюкова Е.М. Семейное воспитание детей с отклонениями в развитии.- Е.М. Мастюкова, А.Г. Московкина.- М.: Владос, 2003.
5. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 октября 2013 г. № 1155 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта дошкольного образования».
6. Федеральный закон от 29 декабря 2012 г. №273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации».
7. Шипицына Л. М., Хилько А. А., Галлямова Ю. С., Демьянчук Р. В., Яковлева Н.Н. Комплексное сопровождение детей дошкольного возраста.- под науч. ред. проф. Л. М. Шипицыной. – СПб.: «Речь», 2003.

ВЕРБАЛЬНА МОДЕЛЬ ЗМІСТУ ТЕКСТУ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ КЕРУВАННЯ САМОСТІЙНИМ ЧИТАННЯМ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ

Ключові слова: професійно орієнтовані тексти, самостійна робота студентів, вербальна модель змісту тексту, опорні елементи тексту

Специфіка іноземної мови як навчального предмета полягає в тому, що навчитися сприймати чужі думки і висловлювати свої можна лише систематично вправляючись у самостійному читанні, аудіюванні, усному мовленні та письмі.

З першого року навчання у ВНЗ студентам немовних спеціальностей пропонуються професійно орієнтовані тексти зі спеціальності для самостійного читання. Отже, іноземна мова стає для них певною мірою засобом опосередкованого професійного спілкування.

На жаль, у більшості студентів 1-2 курсів немовних спеціальностей навички самостійної роботи з іншомовним текстом не сформовані на тому рівні, який дозволив би їм користуватися мовою як засобом опосередкованого професійного спілкування і тому, ми вважаємо, що самостійна робота студентів у цей період повинна бути керованою та мотивованою. Суб'єктом керування виступає викладач, який організує і контролює читацьку діяльність студентів, об'єктом – самі студенти, навчально-пізнавальна діяльність яких спрямована на формування умінь самостійної роботи з іншомовним професійно-орієнтованим текстом для читання. В результаті взаємодії суб'єкта і об'єкта на основі здобутих знань і відбувається процес навчання.

Як свідчать дослідження відомих психологів [2;5], читач, як правило, у процесі читання виділяє основне, найістотніше, встановлюючи ієрархію змістів і нехтуючи тими елементами тексту, які є другорядними відносно змісту. Тому розуміння тексту – це активний процес селекції основних компонентів розгорнутого тексту, в результаті чого виникає скорочена суб'єктивна схема об'єктивного повідомлення [2].

Орієнтування в текстовій інформації – це насамперед «сміслові групування» і виділення «сміслових віх», «сміслових опорних пунктів», в яких сконцентровано весь зміст частини тексту, «екстракт думки» [5].

Орієнтування в ході читання – це складний процес, який потребує від читача значних розумових зусиль для розпізнавання орієнтирів. Оскільки другосигнальна діяльність відбувається на основі першосигнальної і водночас з нею, доцільно вибирати такий засіб керування самостійним читанням студентів, який привернув би їхню увагу до орієнтирів самого тексту і, отже, полегшував би його розуміння. Таким засобом може стати для студентів вербальна модель змісту тексту, яка являє собою нескладну, легку для запам'ятовування схему, що відбиває головне, найістотніше.

Така схема не замінює студентам вербального тексту, вона органічно пов'язана з ним, але полегшує студенту орієнтацію в текстовому матеріалі.

Робота над складанням вербальної моделі починається з ретельного аналізу викладачем тексту, який студенти повинні читати дома самостійно. У ході цієї роботи виділяється головна та другорядна інформація, а також ті труднощі, з якими стикатимуться студенти в процесі самостійної роботи над текстом.

Як свідчить досвід, а також результати проведених нами досліджень, такими труднощами для студентів може бути наявність у тексті великої кількості невідомих слів, невміння встановлювати зв'язки між смисловими опорними пунктами тексту, а також недостатній обсяг індивідуального словникового запасу читача.

Готуючи текст як основу для самостійної роботи студентів, викладач повинен проаналізувати його з погляду його композиційної будови: заголовок, композиція, засоби унаочнення тощо, оскільки заголовок, наприклад, виконує інформаційну функцію і має важливе значення для розкриття теми тексту. В ньому зосереджено основний зміст [4].

Особливості зорового сприймання тексту дають підставу вважати абзац одиницею його членування. В членуванні тексту на абзаци виявляється намір автора впливати на читача в потрібному напрямі: виділяти згідно з різними міркуваннями певні частини тексту.

Кожний абзац тексту розкриває мікротему, яка є частиною головної теми – повідомлення. Абзаци можуть утворювати блоки – семантичну і композиційну єдність двох або більше зв'язаних між собою абзацив, що реалізують свій зміст у складі всього тексту[1].

Згідно з комунікативним навантаженням в абзаци виділяють ключове речення та коментуючи частину, яка розширює та поглиблює ключове речення[3]. Крім того, в тексті виділяють орієнтири на рівні слова: власні назви, скорочення (якщо вони відомі студентам), інтернаціональні слова, дати, числа.

Отже, робота над складанням вербальної моделі змісту тексту починається з ретельного аналізу самого тексту, визначення його опорних елементів та труднощів, на які можуть натрапити студенти під час самостійного читання. Вказана модель змісту тексту може бути використана як орієнтувальна схема основної діяльності студентів під час самостійного читання, як засіб керування цією діяльністю з боку викладача і як зовнішня опора для студентів з недостатньою підготовкою. При складанні вербальної моделі змісту тексту можна опиратися і на дані психологічних експериментів, які свідчать про те, що єдність «картинка – слово» є більш ефективною, ніж «картинка – картинка» або «слово – слово». Це пояснюється тим, що обидві системи – вербальна та образна – функціонують не ізольовано, а у взаємодії: ситуація, яка подана образно з використанням вербальних елементів, сприяє здобуванню з пам'яті потрібної інформації. Проаналізувавши основну тему тексту, його композиційну структуру, наявні в ньому орієнтири на рівні тексту, абзацу, речення та слова, ми розташовуємо їх у потрібній послідовності, йдучи від загальних блоків до конкретних слів. При цьому окремі слова доцільно зобразити у вигляді малюнків і умовних позначень. Так, наприклад, частину тексту «**Biography of Maria Montessori**» можна представити у вигляді наступної моделі.

Early years

Maria Montessori was born in 1870 in the town of Chiaravalle, Italy. Despite strict discipline imposed by her mother, Maria was raised absolutely free internally. The girl was a gifted child and parents wanted Maria to become a teacher because at that time it was the only available top women's education. But since her childhood Maria took interest in mathematics. At the age of six, Maria entered a public elementary school in Rome and her school record was not particularly noteworthy at first. In 1st grade she was awarded certificate for "good behavior" and in the 2nd grade – for «needlework and embroidery." It was when she was growing up, she discovered her aptitudes, energy, and leadership qualities that were later manifested in a technical school for boys. Having graduated from this school if not in brilliant fashion but one of the best (with a final score of 137 out of 150), Maria decided to become an engineer and continued education at the technical institute. But all-round interests of the girl changed her plans: she set her sights on biology first, but with time it passed and she made her final decision to study medicine.

Unfortunately, it was a step from the frying pan into the fire. A young girl to study at Medical faculty! That was unthinkable, absurd, and impossible! The Italian woman of the end of the 19th century could not walk in the street, had no right to withdraw money from a bank account and, more so, examine naked human body.

She appealed for permission to minister, public organizations and then to the highest clerical authority – to the Pope Leo XIII. That was how she blazed a trail for herself in medicine.

Maria Montessori

*1870, Italy gifted child – parents wanted Maria to become a teacher –
(the top of women's education at that time) at the age of 6 – entered public el*

*took interest in mathematics
but*

*1 grade – awarded for good behaviour
2 grade – – for «needlework and embroidery.»
growing up – demonstrated leadership qualities and energy, one of the best students (final score*

Maria decided to become an (engineer)

*but plans changed
final decision – to study medicine*

*Problem : had no right to examine naked human body
appealed for permission to the Pope Leo XIII.*

Створюючи вербальну модель змісту тексту, ми дотримувалися принципів кодування і декодування інформації, сформульованих А.А. Вендою: лаконічність, акцент на основних елементах змісту, структурність, застосування звичних асоціацій, простота, кольорове оформлення [1,98].

Для забезпечення «я-включення» студентів в ситуацію читання, їм пропонувалося висловити свої припущення щодо змісту тексту, який вони повинні були читати. Пропонуючи такий вид роботи студентам, ми виходили з потреби створити в них «напружене психічне поле». Важливість якого була доведена експериментами Б.В. Зейгарник, яка стверджувала, що наявність залишкової напруженості, яка виникає в результаті лише частково розв'язаних ситуацій, сприяє тому, що студенти прагнуть якнайшвидше звільнитися від неї, цілком розв'язавши проблемну ситуацію [6].

Обговорення самостійно прочитаного студентами тексту проводиться з урахуванням принципів проблемного навчання. Студентам пропонується ряд запитань за змістом тексту. Пошук правильних відповідей на них потребує напруження думки, самостійних зусиль, тому студенти змушені мобілізувати наявні в них знання, пригадувати, підбирати докази. Вони можуть користуватися при цьому вербальною моделлю змісту тексту, щоб подолати деякі труднощі, які звичайно виникають у співрозмовників. Запитання стосуються як предмета обговорення, так і послідовності подій.

Використання вербальної (зображально-вербальної) моделі змісту тексту як засобу керування самостійною роботою студентів на початковому етапі навчання сприяє інтенсифікації навчання професійно-орієнтованих текстів, про що свідчать результати дослідження: до керування самостійним читанням студентів за допомогою вербальної моделі змісту тексту лише 45% студентів орієнтувалися в самостійно прочитаному тексті, тоді як в результаті спеціально проведеного навчання кількість студентів збільшилася до 96%.

Література

- Венда А.А. Циркова Н.В. Реферирование технических текстов (англ.яз): Уч.пособие для техн.вузов, Минск, 1983.- 128 с
Лурия А.Р. Язык и сознание. – Москва, 1979. – 319 с
Малевич В.Г. Исследование приемов опоры на суперсинтаксис при рациона-

лизации обучения чтению на иностранном языке. – Дис. ... канд.пед.наук. – Минск, 1976. – 175 с

Мороховський А.Н.Текст как важнейшая единица коммуникации (в диахронии и синхронии). – Киев, 1984. – 211 с

Смирнов А.А. Проблемы психологии памяти.- Москва, 1966. – 423 с

Степанов С.С. Живая психология. Уроки классических экспериментов. – М.: ПЕР СЭ, 2004. – 191 с.

Чирчик Сергей Васильевич

кандидат физико-математических наук,
доцент, член-корреспондент Академии строительства Украины,
докторант Житомирского государственного университета
имени Ивана Франка
E-mail: chyrchuk@ukr.net

КОМПЛЕКСНЫЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЭКЗАМЕН КАК СПОСОБ ДИАГНОСТИКИ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ДИЗАЙН – ОБРАЗОВАНИЯ

В работе представлены научные исследования относительно позиционирования комплексного государственного экзамена в системе профессиональной подготовки по направлению 6.020207 «Дизайн». Рассмотрена основная цель, а также составляющие комплексного государственного экзамена. Акцентируется внимание на методологии государственной аттестации в контексте оценки уровня формирования профессиональной компетентности.

Ключевые слова: дизайн-образование, компетентностный подход, комплексный государственный экзамен, образовательный процесс.

Chyrchuk S.V.

Comprehensive state examination as a method of diagnosing the quality of higher design – Education

The paper presents the research concerning the positioning of complex state examination in the vocational training system in the direction of 6.020207 “Design”. The main goal, as well as components of the complex state exam are considered. The attention is focused on the methodology of state certification in the context of assessing the level of professional competence formation .

Keywords: design education, competence-based approach, a comprehensive state examination, the educational process.

Одним из путей обновления содержания образования и учебных технологий, согласование их с современными потребностями, интеграции в мировое образовательное пространство является ориентация учебных программ на компетентностный подход и создание эффективных механизмов его внедрения [1, с.7].

Комплексный государственный экзамен – это один из заключительных этапов четырехлетнего обучения в высшем учебном заведении по формированию специалистов дизайнерского профиля по специальности «дизайн интерьера» образовательно-квалификационного уровня «бакалавр».

Информационной базой, на основании которой формируются средства объективного контроля уровня образовательно-профессиональной подготовки, является система компетенций, определенной в образовательно-квалификационной характеристике и соответствующие блоки содержательных модулей, составляющие нормативную часть содержания образовательно-профессиональной программы подготовки специалиста [2, с.66].

Для формирования критериев оценки уровня профессиональной компетентности дизайнеров интерьера необходимо учесть циклы профессиональной подготовки, формирующие специалиста. Средствами диагностики такой профессиональной подготовки являются: комплексный государственный экзамен и защита дипломного проекта [2, с.67]. Позиционирование дипломного квалификационного проекта в системе высшего дизайн-образования освещено нами в [3].

Уровень профессиональной подготовки на комплексном государственном экзамене устанавливается диагностически с помощью различных по форме задач и состоит из:

- *теоретической части* (вопросы, тестовые задания) с целью выявления уровня знаний по фундаментальным, профессионально-практическим дисциплинам, дисциплинам вариативного цикла, а также уровню мировоззренческой направленности и видению научно-практических проблем профессиональной деятельности;
- *практической части* (выполнить дизайн-разработку определенного объекта среды в соответствии со сферами жизнедеятельности человека (жилищное, общественное, производственное) с детальной проработкой одного интерьера помещения) с целью выявления уровня владения средствами и методами художественно-образной передачи дизайнерского решения; способности аргументировать и визуализировать творческий замысел, а также проверка полученных во время обучения профессиональных знаний и навыков по дизайн-проектированию; демонстрация умения реализовать приобретенные теоретические и практические знания, адаптировать их к условиям конкретной реальной проектной ситуации; демонстрация приемов и методов защиты своего конструктивно-планировочного и художественно-пространственного решения.

Студенту выдается подоснова: планировка помещения объекта и его существующие пространственные характеристики (высота развертки, фотофиксация и т.п.).

Задача проектирования: разработать клаузуру (эскизное изображение в свободной технике исполнения идеи дизайн-проекта).

Состав эскизного проекта интерьера:

- название проекта (шрифтовая надпись);

- планировочное решение с расположением мебели и оборудования, с экспликацией (паспорта) материалов и цветов, экспликацией основных функциональных зон помещения;
- план пола;
- план потолка с позиционированием осветительного оборудования;
- основные развертки (2-3); перспективное изображение помещения в цвете и детали интерьера (мебель, оборудование, декоративные элементы).

Способ представления проекта: демонстрационный материал подается на листах формата А2-А3 (соответственно 2-3 листа) в дизайнерской графике по законам художественной выразительности. Все чертежи подаются с размерами, необходимыми отметками и надписями. Шрифты – строгие, лаконичные. Перспективные изображения построены по законам перспективы.

Изменения в составе проекта и способы представления нужно согласовать с председателем и членами экзаменационной комиссии.

Материалы: тушь, перо, карандаши, цветные карандаши, акварель, гуашь и т.п., по выбору студента.

Основными задачами выполнения практической части комплексного государственного экзамена являются:

- закрепление и углубление теоретических знаний по специальным дисциплинам;
- развитие умений самостоятельно систематизировать и анализировать проектную информацию по конкретной теме;
- овладение методикой исследований, обобщений, творческого поиска;
- развитие умений и навыков использования теоретических знаний профессионально-ориентированных и специальных дисциплин;
- решение проектных задач, в соответствии со спецификой выбранного объекта проектирования;
- развивать способности к анализу, обобщению и классификации полученной информации для решения конкретной задачи;
- закрепить навыки самостоятельного ведения проектно – поисковой деятельности;
- умение формулировать выводы, предложения и рекомендации по процессу проектных исследований.

Комплексный экзамен имеет целью выявить степень профессиональной подготовки студента к комплексному решению дизайнерских задач, отвечающих запросам развития информационно-технологической среды и требованиям современного уровня проектной культуры, а именно:

- умение анализировать и обобщать требования к объекту проектирования;
- владение методикой проектной деятельности и умением четко определять этапы собственной проектной деятельности;
- владение навыками интегрированного решения проектных задач с применением знаний проектно-художественного цикла, основ технологической подготовки проектных предложений и психологических свойств восприятия объектов визуальных коммуникаций.

Технология комплексного государственного экзамена включает следующие технологические этапы [1, 67]:

- создание системы тестовых заданий и комплекта комплексных ситуационных задач;
- проведения экзамена;
- проверка тестовых бланков и задач;
- оценивания уровня образовательно-профессиональной подготовки студентов в соответствии с объективными критериями.

Высшее учебное заведение обеспечивает соблюдение правил проведения комплексного государственного экзамена [1, 67]:

- унификация условий проведения измерений, методик обработки результатов тестирования и форм их представления;
- информационная и психологическая подготовка студентов к экзамену;
- связь внутреннего текущего педагогического контроля вуза с единственной отраслевой системой аттестации и лицензирования специалистов;
- соблюдение требований секретности во время размножения тестовых заданий и задач, их хранения и использования.

Дисциплины, какие выносятся на государственную аттестацию: история искусств, история дизайна, композиция, цветоведение, начертательная геометрия и перспектива, проектная графика, дизайн-проектирование, компьютерное дизайн-проектирование, типология объектов среды, материаловедение в дизайне, конструирование объектов среды, информационные технологии в дизайне среды, формообразования и композиция, макетирование и моделирование, дизайн-мебели, декоративная дендрология и фитодизайн.

Приведем образец тестовых заданий государственного комплексного экзамена:

Название вуза	Киевский национальный университет культуры и искусств
Образовательно-квалификационный уровень	«бакалавр»
отрасль знаний	0202 «искусство»
направление подготовки	6.020207 «Дизайн»
Квалификация	3471 «Дизайнер – исполнитель интерьера»

Экзаменационный билет

1. Теоретическая часть. Выполнить тесты по дисциплинам: «Композиция», «Информационные технологии в дизайне среды», «История дизайна». Тесты предлагаются.

2. Практическая часть. Выполнить дизайн-разработку определенного объекта среды в соответствии со сферой жилой жизнедеятельности человека с детальной проработкой одного интерьера помещения.

Студенту выдается подоснова: планировка помещения объекта и его существующие пространственные характеристики с фотофиксацией.

- Тесты по дисциплине «Композиция»

Примечание:

- Возможное количество правильных ответов – от одного до четырех;

- Вариант ответа, который считаете правильным, отмечайте знаком +

<p>1. Гармония в композиции достигается за счет:</p> <p>а) равновесия элементов композиции;</p> <p>б) изменения масштаба элементов;</p> <p>в) подчиненности элементов;</p> <p>г) композиционной паузы.</p>	<p>2. Членение фронтальной поверхности достигается за счет:</p> <p>а) циркульных линий;</p> <p>б) криволинейных линий (орнамент);</p> <p>в) глубинного рельефа;</p> <p>г) сквозными разрезами.</p>
<p>3. Цветовая гармония – это:</p> <p>а) преобладание одного цвета;</p> <p>б) сочетание как можно большего количества цветов;</p> <p>в) связь, размерность, согласованность, единство цветов;</p> <p>г) гамма родственных оттенков или уравновешенность контрастных цветов.</p>	<p>4. Основными видами композиции являются:</p> <p>а) плоскостная;</p> <p>б) объемная;</p> <p>в) пространственная;</p> <p>г) прозрачная.</p>
<p>5. Метр в композиции – это:</p> <p>а) повторение в композиции одинаковых элементов через равные интервалы;</p> <p>б) гармоничное расположение в композиции одинаковых элементов через интервалы, какие меняются на одинаковую величину;</p> <p>в) увеличение или уменьшение элементов через интервалы, которые изменяются;</p> <p>г) ряд, в котором подчеркивается состояние покоя, устойчивости, недвижимости.</p>	<p>6. Дайте определение понятию «композиционное равновесие»:</p> <p>а) полное соотношение по форме, расположению, величине одной половины целого другой половине;</p> <p>б) такое состояние формы, при котором все ее элементы и части уравновешены между собой;</p> <p>в) отсутствие зрительного движения;</p> <p>г) согласованность размерных показателей составляющих формы.</p>
<p>7. Дайте определение понятию «золотое сечение»:</p> <p>а) рассчитанная размерная система, в которой отношение элементов формы организуют объемно-пространственную структуру;</p> <p>б) пропорции, созданные за счет изменения размеров на одинаковый интервал;</p> <p>в) пропорции, в которых меньшая часть целого так относится к большей, как большая часть к целому (к сумме меньшей и большей);</p> <p>г) пропорции, которые можно отобразить как $\sqrt{2}$, $\sqrt{3}$, $\sqrt{5}$, $\sqrt{8}$.</p>	

- Тесты по дисциплине «Информационные технологии в дизайне среды»

Примечание:

- Возможное количество правильных ответов – от одной до четырех;

- Вариант ответа, который считаете правильным, отмечайте знаком +

<p><i>1. Программа ACDSsee – это:</i></p> <p>а) программа для преобразования векторной графики в растровую; б) программа для построения виртуального объекта; в) программа для просмотра, корректировки и сортировки файлов; г) программа для подготовки рекламной продукции в печать</p>	<p><i>2. Программа Adobe Photoshop – это:</i></p> <p>а) универсальная программа для сканирования, художественной обработки и создания растровых изображений; б) графическая программа для создания чертежей; в) удобная программа для редактирования текстов; г) специальная программа для решения систем уравнений</p>
<p><i>3. Программа Microsoft Paint- это:</i></p> <p>а) программа для допечатной подготовки полиграфической продукции; б) простой растровый графический редактор, входящий в состав всех операционных систем Windows; в) программа для разработки архитектурно-дизайнерских решений и проектной документации; г) программа для моделирования растений и ландшафтного окружения проектируемого объекта</p>	<p><i>4. Программа Adobe Illustrator используется для:</i></p> <p>а) для создания многофункциональных проектов и допечатной подготовки полиграфической продукции; б) для создания бухгалтерской документации и ведения бухгалтерского учета; в) для создания каталогов растровых изображений и их хранения; г) для создания каталогов и баз данных библиотек</p>
<p><i>5. Программа CorelDRAW – это:</i></p> <p>а) текстовый проверочный редактор; б) растровый графический редактор; в) графический вспомогательный редактор; г) векторный графический редактор</p>	<p><i>6. В основу концепции работы программы ArchiCAD положено:</i></p> <p>а) перспективную проекцию; б) виртуальное строительство; в) v-гау визуализацию; г) принцип «все через объем»</p>
<p><i>7. Программа ArchiCAD – это:</i></p> <p>а) программа для создания и редактирования растровых изображений; б) программа для допечатной подготовки полиграфической продукции; в) программа для разработки архитектурно-дизайнерских решений и проектной документации; г) программа для моделирования растений и ландшафтного окружения проектируемого объекта.</p>	<p><i>8. В программе ArchiCAD временно строятся:</i></p> <p>а) план этажей, фасад, разрез, трехмерная модель объекта; б) окна, двери, перекрытия, кровля объекта; в) освещение, ландшафт, природное окружение объекта; г) размеры, надписи, развертки объекта.</p>

<p>9. <i>Графические примитивы в программе ArchiCAD – это:</i></p> <p>а) инструменты создания ландшафта; б) инструменты создания трехмерной модели; в) инструменты создания двухмерных чертежей; г) инструменты создания искусственного освещения</p>	<p>10. <i>Библиотеки программы ArchiCAD используются для:</i></p> <p>а) хранения трехмерных объектов и элементов обустройства; б) хранение инструкций по использованию программы; в) хранения семейных фотографий; г) хранения проектной документации</p>
--	--

– Тесты по дисциплине «История дизайна»

Примечание:

- Возможное количество правильных ответов – от одной до четырех;
- Вариант ответа, который считаете правильным, отмечайте знаком +

<p>1. <i>Выберите правильный пере- чень всех видов дизайна:</i></p> <p>а) промышленный дизайн, графический дизайн, дизайн среды и дизайн одежды; б) дизайн интерьера, дизайн одежды; в) архитектура и декоративное искусство; г) ландшафтный дизайн, монументальная живопись.</p>	<p>2. <i>Какие функции промышленного дизайна:</i></p> <p>а) улучшает эстетический вид изделия; б) привлекает внимание потребителя; в) помогает подчеркнуть индивидуальность человека; г) способствует распространению продукции или изделия.</p>
<p>3. <i>От какого слова происходит название «футуризм»:</i></p> <p>а) прошлое; б) будущее; в) прекрасное; г) новое?</p>	<p>4. <i>В каком из направлений искусства используются элементы театрализации:</i></p> <p>а) концептуализм; б) соцреализм; в) соц-арт; г) перформанс?</p>
<p>5. <i>Какое значение термина «эkleктический»:</i></p> <p>а) последовательный; б) связан с прошлым; в) сочетающий разностилевые элементы; г) новаторский?</p>	<p>6. <i>Что означает термин «экспрессионизм»:</i></p> <p>а) эмоциональность; б) впечатление; в) романтичность; г) музыкальность?</p>

<p>7. В какой стране возникло течение в искусстве «импрессионизм»:</p> <p>а) в Англии; б) во Франции; в) в Италии; г) в Германии?</p>	<p>8. В каком из стилей наиболее часто применялось золото при оформлении интерьеров:</p> <p>а) классицизм; б) ренессанс; в) барокко; г) модерн?</p>
<p>9. Какой из стилей наследовал антические образцы:</p> <p>а) классицизм; б) ренессанс; в) готика; г) модерн?</p>	<p>10. Синтез искусств – это:</p> <p>а) механическое объединение отдельных видов искусства; б) хаотическое и неподвижное явление; в) создание органической художественной целостности; г) целенаправленное действие имеющей четкие правила?</p>

1. Валева Н.Ш. Формирование профессиональной компетентности у будущих инженеров: зарубежный и отечественный опыт./ Н.Ш.Валева, Н.И.Самойлова – Казань: Издательство Казан. гос. технолог. ун-та, 2005. –116 с.
2. Методические рекомендации по разработке составляющих отраслевых стандартов высшего образования (компетентностный подход) // Институт инновационных технологий и содержания образования. – Киев, 2013. – 90 с. (Режим доступа: <http://iitzo.gov.ua>)
3. Чирчик С.В. Позиционирование дипломного квалификационного проекта в системе профессиональной подготовки по направлению «дизайн» // Педагогические инновации: идеи, реалии, перспективы. Сборник научных трудов. Выпуск 12. В.М. Мадзигон (гл. редактор) и другие. – К.: Информационные системы, 2014. – С.108-111.

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ – МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДО ОВОЛОДІННЯ КОМП'ЮТЕРНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ НАВЧАННЯ

***Анотація.** у статті розглянуто критерії та рівні сформованості готовності студентів педагогічних коледжів I-II рівня акредитації – майбутніх вчителів образотворчого мистецтва до оволодіння комп'ютерними технологіями навчання. Запропоновано до впровадження у навчальний процес сучасні інформаційні освітні технології.*

Ключові слова: критерії та рівні сформованості готовності, оволодіння комп'ютерними технологіями навчання, майбутні учителі образотворчого мистецтва, студенти педагогічних коледжів I-II рівня акредитації.

Key words: criteria and levels of readiness, mastery of computer technology training future teachers of fine arts, students of pedagogical colleges I-II level of accreditation.

В основу педагогічного оцінювання ефективності перевірки готовності студентів педагогічних коледжів I-II рівня акредитації до оволодіння комп'ютерними технологіями навчання покладено структурні елементи, що враховують професійну спрямованість художньо-педагогічної освіти, потреби у формуванні професійних якостей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Основою для визначення ефективності підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до оволодіння комп'ютерними технологіями навчання є низка критеріїв. Існує декілька визначень поняття «критерій». Т.М. Байбара, О.Я. Савченко розуміють критерії як реальні, точно обрані ознаки, величини, які виступають вимірниками об'єктів оцінювання [6, 5]. На думку І.Ф.Ісаєва, критерії – це ознаки, на основі яких здійснюється оцінка, судження [3, 62]. Н.В. Баловсяк вважає, що критерії – це якості, властивості, ознаки об'єкта, які дають можливість зробити висновки про стан і рівень його сформованості та розвитку [2, 18].

На основі теоретичного аналізу, враховуючи тему та мету нашого дослідження, поняття «критерії» ми будемо розуміти як ознаки, на основі яких здійснюється оцінка досліджуваного об'єкта, явища, що визначають реальний стан, рівень сформованості об'єкта.

Виявити ефективність професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до використання комп'ютерних технологій навчання можна за допомогою спеціальних тестів, моніторингу, методу експертних оцінок, анкетування, аналізу навчальної документації, спостереження, бесіди.

Критерії ефективності підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до використання комп'ютерних технологій навчання в цілому і кожен елемент

визначених критеріїв, зокрема, дозволяють зробити висновок про ефективність професійної підготовки до використання комп'ютерних технологій навчання в педагогічних навчальних закладах.

За допомогою критеріїв ми визначатимемо ефективність застосування комп'ютерних технологій навчання та відстежуватимемо їх зміни на різних етапах професійної підготовки.

Ефективність використання комп'ютерних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва визначалась нами за трьома модифікованими та пристосованими до нашого дослідження критеріями, розробленими Н.В. Баловсяк [2]: рівень сформованості мотивації студентів щодо використання комп'ютерних технологій навчання; рівень сформованості професійних знань, умінь та навичок; рівень сформованості інформаційної культури. Було обґрунтовано показники, що розкривають зміст кожного критерію.

Будемо вважати, що ефективність використання комп'ютерних технологій навчання при професійній підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва характеризується рівнем сформованості визначених критеріїв.

Розглянемо структуру кожного критерію, використовуючи з метою оцінювання прояву показників три рівні: високий, середній, низький.

Рівень сформованості мотивації студентів щодо застосування інформаційних технологій визначає мету, потреби у вивченні та мотиви у застосуванні комп'ютерних технологій навчання у професійній підготовці, у самоосвіті, для вдосконалення набутих професійних знань, умінь та навичок та у подальшій професійній діяльності

Мотив – це один з компонентів основи професійної підготовки. На його основі розвиваються теоретичні знання, професійні уміння і навички. Мотиви і потреби у пізнанні і досягненні є необхідними умовами здійснення успішної професійної діяльності. У мотивах пізнання навчальна діяльність є метою, у мотивах досягнення навчальна діяльність є засобом досягнення мети, яка знаходиться поза пізнавальною діяльністю [2, 20]

У процесі професійної підготовки майбутні учителі образотворчого мистецтва до використання комп'ютерних технологій навчання мають розуміти мотиви застосування інформаційних технологій у навчальному процесі, усвідомити їх значення у майбутній професійній діяльності, через розуміння їх функцій у навчальній діяльності. Мотиви впливають із завдань, які вирішують майбутні фахівці під час професійної підготовки. Мотив в оволодінні і практичному використанні інформаційних технологій у професійній підготовці і майбутній діяльності учителів образотворчого мистецтва досить високий, оскільки вміння застосовувати прикладне програмне забезпечення, вільне володіння тестовими програмами, пошуковими системами інформації, електронними підручниками та посібниками, презентаційними лекційними курсами, версіями програмних продуктів, вивчення комп'ютерних технологій навчання, враховуючи їх зміни та розвиток, сприяє професійному росту та забезпеченості конкурентоспроможності майбутнього учителя образотворчого мистецтва.

Рівень сформованості мотивації щодо застосування комп'ютерних технологій навчання визначається:

1. Сформованістю особистого ставлення студентів до застосування комп'ютерних технологій навчання у професійній підготовці.

Критерії оцінки: усвідомлення значення і практичного застосування комп'ютерних технологій навчання у професійній підготовці – високий рівень; розуміння ролі комп'ютерних технологій навчання у вивченні дисциплін образотворчого циклу, особиста потреба у використанні комп'ютерних технологій навчання виникає ситуативно – середній рівень; не розуміння впливу комп'ютерних технологій навчання на зростання рівня якості професійної підготовки – низький рівень.

2. Сформованість усвідомлення необхідності знань та вмінь щодо застосування комп'ютерних технологій навчання у професійній діяльності майбутнього учителя образотворчого мистецтва.

Критерії оцінки: усвідомлення значущості застосування комп'ютерних технологій навчання для здійснення успішної професійної діяльності – високий рівень; осмислення застосування комп'ютерних технологій навчання як можливої основи своєї життєдіяльності – середній рівень; відсутність потреби у використанні комп'ютерних технологій навчання – низький рівень.

3. Сформованість прагнення студента застосовувати комп'ютерних технологій навчання у майбутній професійній діяльності, потребою професійного самовдосконалення через використання комп'ютерних технологій навчання.

Критерії оцінки: стійкий пізнавальний інтерес до застосування комп'ютерних технологій навчання, бажання застосовувати комп'ютерних технологій навчання на практиці – високий рівень; наявність пізнавального інтересу до окремих видів комп'ютерних технологій навчання, позитивне ставлення до застосування комп'ютерних технологій навчання при невмінні чітко пояснити можливість застосування їх на практиці – середній рівень; нерозуміння можливості застосування комп'ютерних технологій навчання у професійній діяльності, невизначеність мотивів професійного саморозвитку – низький рівень.

Рівень сформованості професійних знань, умінь і навичок (на прикладі дисциплін „Практичне застосування комп'ютерної техніки”, „Інформаційні технології навчання”) визначається:

1. Знаннями основних термінів та визначень; ролі інформатизації, комп'ютеризації у підвищенні якості навчального процесу; знаннями про теоретичні і методичні основи інформатизації педагогічного процесу, державну систему стандартизації, міжгалузеві системи стандартизації; знаннями про основні поняття навчально-виховного процесу та супроводжуючої документації; стандартизація документів навчального закладу (текстові та графічні матеріали, уніфікація форм текстових і педагогічних паперів); усвідомленням важливості стандартизації у педагогічній діяльності, міжнародної стандартизації; знаннями про загальні відомості про правила оформлення педагогічної документації. Знаннями про основні поняття та визначення з організації діловодства (інформація, документ, діловодство, класифікація документів, функції документів, документообіг); вимоги до зовнішнього оформлення документів та їх правильне розташування, вимоги до змісту документа; складання й оформлення організаційно-розпорядчих документів; складання і оформлення документів з кадрово-контрактних питань; приймання, розгляд та реєстрацію документів; оброблення і надсилання документів та організацію контролю за виконанням документів; складання план-конспектів, підготовку до зберігання та використання; комп'ютеризацію педагогічних процесів.

Критерії оцінки: ґрунтовні та систематизовані теоретичні знання з комп'ютеризації, інформатизації та організації навчального процесу; вільне володіння термінологією; здатність правильно пояснювати значення і завдання інформатизації та комп'ютеризації навчального процесу, обґрунтовувати роль комп'ютерних технологій навчання в педагогічній діяльності майбутнього учителя образотворчого мистецтва; продуктивний рівень відтворення теоретичних положень та понять з організації, систематизації навчальних матеріалів в професійній діяльності – високий рівень. Часткова сформованість знань з комп'ютеризації, інформатизації та організації навчального процесу, що систематизовані, але не відзначаються глибиною; відносна самостійність в оцінюванні впливу комп'ютерних технологій навчання на підвищення якості педагогічного процесу, у визначенні порядку ведення навчальних матеріалів; репродуктивний рівень відтворення теоретичних положень та понять з організації і систематизації навчальних матеріалів в професійній діяльності – середній рівень. Розрізненість, суперечливість та несистематизованість теоретичних знань комп'ютеризації, інформатизації та організації навчального процесу майбутніх учителів образотворчого мистецтва; нездатність самостійно визначати порядок ведення навчальних матеріалів; репродуктивне неусвідомлене відтворення основних теоретичних положень, окремих понять з інформатизації, комп'ютеризації та організації педагогічних матеріалів – низький рівень.

2. Умінням застосовувати нормативні акти, інструкції при організації та веденні документації; складати план конспекти та інструкційні картки за основними видами своєї діяльності; складати різні за призначенням документи відповідно до правил їх оформлення; оформлювати документи в умовах використання комп'ютеризованої системи обробки; здійснювати контроль за якістю навчально-педагогічного процесу; проводити кодування техніко-педагогічної інформації.

Критерії оцінки: сформованість професійних умінь та навичок оформлення текстових і графічних педагогічних документів відповідно до діючих вимог стандартів у навчальних закладах в умовах використання комп'ютерної обробки; здійснення контролю за якістю навчально-виховного процесу; ведення службового листування; виконання роботи з розробки, удосконалення та розмноження навчальних матеріалів; здійснення роботи з ведення справ, їх формування та підготовки до зберігання – високий рівень. Часткові вміння оформляти текстові та графічні педагогічні документи; застосовувати нормативні акти, інструкції при організації та веденні педагогічної діяльності; вибіркові вміння у використанні комп'ютерних технологій при оформленні документів; вміння вести службове листування з незначною сторонньою допомогою; часткові вміння виконання роботи з розробки, удосконалення та розмноження навчальних матеріалів; здійснення роботи з ведення справ, їх формування та підготовки до зберігання – середній рівень. Відсутність вміння складати та оформляти службові документи; несформовані вміння та навички вести загальні педагогічні документи, розробляти самостійно навчальні матеріали; вміння частково зовнішньо оформляти документи; відсутність вміння оформляти реквізити документів; невміння самостійно розробляти, розглядати та розмножувати навчальні документи, обробляти і надсилати документи, організувати контроль за виконанням документів; труднощі в складанні характеристик, формування справ – низький рівень.

3. Сформованістю навичок пошуку інформації для професійної підготовки з використанням комп'ютерних технологій навчання; обробки отриманого матеріалу.

Критерії оцінки: сформованість уміння самостійно здійснювати пошук інформації для професійної педагогічної підготовки, використовуючи засоби комп'ютерних технологій навчання – високий рівень. Відносна самостійність у пошуку інформації з використанням незначної кількості засобів комп'ютерних технологій навчання – середній рівень. Невміння здійснювати пошук інформації самостійно – низький рівень.

Рівень сформованості інформаційної культури визначається:

1. Сформованістю пошукової культури.

Критерії оцінки: вміння використовувати інформацію у професійній педагогічній діяльності та повсякденному житті; вміння здійснювати пошук інформації та використовувати для цього різні інформаційні технології; вміння здійснювати критичний аналіз та оцінку інформації – високий рівень; вміння сформулювати задачу, запит та здійснювати пошук інформації в різних інформаційних джерелах; невміння здійснювати ґрунтовний аналіз та синтез інформації, критично переосмислювати інформацію та практично її застосовувати – середній рівень; невміння здійснювати збір, обробку і передачу інформації незалежно від форми її представлення; невміння виконати професійні завдання за допомогою засобів інформаційних технологій; неволодіння необхідними в професійній сфері способами обробки інформації, що дає можливість своєчасно приймати необхідні рішення в умовах інформатизації – низький рівень.

2. Сформованістю комп'ютерної культури.

Критерії оцінки: знання теоретичних основ функціонування комп'ютерної техніки; уміння роботи із комп'ютерною технікою і програмним забезпеченням; знання основ збереження інформації та вміння працювати з операційними системами; вміння працювати з офісними програмами; знання основ гіпертекстової технології; навички роботи в мережі Інтернет, з електронною поштою, з електронними довідниками і базами даних, із спеціалізованим програмним забезпеченням – високий рівень; елементарні знання щодо роботи із комп'ютерною технікою і програмним забезпеченням; невміння застосувати навички роботи з комп'ютерною технікою для розв'язання завдань, що виникають у повсякденному житті і в процесі професійної підготовки – середній рівень; відсутні навички роботи з комп'ютерною технікою, програмним забезпеченням – низький рівень.

3. Сформованістю діяльній культурі.

Критерії оцінки: спеціальні знання, вміння та навички використовувати у майбутній професійній діяльності сучасну комп'ютерну техніку для електронної обробки педагогічних документів, для збереження даних в електронному вигляді, проводити пошук даних необхідної інформації в Інтернеті, використовувати засоби сучасних інформаційних технологій для професійного спілкування та розв'язання проблем, що виникають в професійній діяльності, знання основ мережевого етикету, усвідомлення переваг використання комп'ютерної техніки, уміння вибирати програмне забезпечення з ряду аналогів – високий рівень; загальні знання, уміння та навички використання комп'ютерних технологій у повсякденному житті, що не залежать від змісту професійної діяльності майбутнього учителя образотворчого мистецтва – се-

редній рівень; невміння застосовувати інформаційні технології при розв'язанні загальних проблем, а також нездатність використовувати засоби інформаційних технологій для розв'язання специфічних професійних задач – низький рівень.

В останні роки в Україні інтенсивно досліджуються проблеми застосування у навчальному процесі комп'ютерів та створення на цій основі досконалих комп'ютерних технологій навчання (О.В.Ващук, Ю.В.Горошко, М.С.Головань, Р.С.Гуревич, В.В.Дровозюк, М.І.Жалдак, О.В.Жильцов, Ю.О.Жук, І.М.Забара, В.І.Клочко, В.В.Лапінський, П.А.Маланюк, Ю.І.Машбиць, Н.В.Морзе, Т.О.Олійник, А.В.Пеньков, Ю.С.Рамський, Є.М.Смирнова, А.В.Фіньков, Т.І.Чепракова та ін.). Результати проведених досліджень дають підстави стверджувати про суттєві можливості впливу інформаційних технологій на організаційні форми, методи і результати навчання.

Ураховуючи, що у професійній підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва покликані особливу роль відігравати комп'ютерні технології навчання, нами вивчено ставлення студентів до організації їх професійної діяльності в умовах застосування комп'ютерних засобів навчання. За підсумками проведеного опитування студентів зазначеного відділення, вдалося з'ясувати, що переважна більшість досліджуваних вважає, що комп'ютерні технології навчання можуть бути корисними для розвитку професійних здібностей.

Отже, з погляду переважної більшості викладачів, які працюють на мистецько-педагогічних відділеннях коледжів, педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до використання комп'ютерних технологій навчання, відповідають сучасним вимогам педагогічних коледжів I-II рівня акредитації, мають системний характер, дозволяють ефективно розв'язувати вказану проблему. Основними показниками ефективності професійної підготовки, на нашу думку, є такі критерії, як: наявність чітко визначеної мети, завдань, напрямів та функцій педагогічного впливу на професійну підготовку майбутніх учителів образотворчого мистецтва до використання комп'ютерних технологій навчання; звернення до студентів як активних учасників навчального процесу, від зацікавленого і відповідального ставлення яких залежить успіх у професійній підготовці; передача студентам необхідного досвіду сприйняття, оцінки та інтерпретації професійних цінностей; залучення майбутніх учителів до діалогу у процесі спілкування, пізнання та творчості; використання найважливіших способів стимулювання натхнення майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Література:

1. Бабенко Л. В. Комп'ютерна графіка. Практикум для майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Методичні рекомендації з теми "Технічно-апаратне забезпечення комп'ютерної графіки" / Л. В. Бабенко, Т. В. Фурсикова. – Кіровоград: "Ексклюзив-Систем", 2010. – 40 с.
2. Баловсяк Н. В. Організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики (зб. наукових праць). – Кривий Ріг, 2005. – С. 16-21.
3. Исаев И. Ф. и др. Становление и развитие профессионально-педагогической культуры в условиях непрерывного образования: Коллективная монография / Под ред. Исаева И. Ф. — Белгород — Ст. Оскол — СОФ БелГУ. — 2008.

4. Покровщук Л. М. Комп'ютерні технології у творчому розвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва: Методичний посібник / Л. М. Покровщук. – Херсон: Айлант, 2005. – 92 с.
5. Радул В. В. Особливості професійного становлення особистості. Теоретико-практичний аспект / В. В. Радул. – Випуск № 2. Науково-методичний бюлетень. – Кіровоград: ТОВ “Імекс-ЛТД”, 2006. – 84 с.
6. Савченко О. Я. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу : колект. моногр. / О.Я. Савченко, Н. М. Бібік, Т. М. Байбара, М. С. Вашуленко, Н. С. Коваль. – К. : Пед. думка, 2012. – 191 с. – Бібліогр.: С. 183-191.
7. Сисоєва С. Педагогічні технології: визначення, структура, проблеми впровадження / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Науково-методичний журнал. – 2002. – Випуск 4 (8). – С. 77–78.

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Ключові слова: комп'ютерні технології, інтерактивні заняття, мультимедійні технології, комп'ютерні вправи.

Keywords: computer technology, interactive, multimedia technology, computer exercises.

Актуальним в наш час стає підготовка фундаментально озброєних знаннями та професійно мобільних учителів технологій, обізнаних в останніх тенденціях розвитку науки і техніки, інформаційно освічених.

Державна політика у галузі професійної підготовки спеціалістів, їх навчання та виховання визначена в Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність». Концептуальні ідеї та погляди на стратегію та основні напрями розвитку освіти представлені у Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття) та інших документах.

Водночас проблема фахової підготовки вчителів технологій ще остаточно не розв'язана. Вона залишається актуальною як для педагогічної теорії, так і практики. Особливо важливим постає питання використання комп'ютерних технологій у вищій школі, що активно обговорюється в сучасній педагогічній пресі і є предметом педагогічних досліджень[1].

Серед усіх предметів, які опановують майбутні вчителі технологій особливе місце займають технічні дисципліни, такі як нарисна геометрія і креслення; технологія виробництва конструкційних матеріалів; технічна механіка з відповідними розділами теоретичної механіки, опору матеріалів, теорії механізмів і машин; основи теорії автомобіля; гідравліка, теплотехніка та інші. Ці дисципліни вважаються найважчими, але саме вони закладають фундамент, на якому будується високий професіоналізм майбутнього фахівця, здатного комплексно використовувати свої знання в педагогічній діяльності, уміло проводити порівняльний аналіз і узагальнення.

Враховуючи значення вищевказаних предметів для професійної підготовки вчителя, розглянемо можливості застосування сучасних комп'ютерних технологій, що дозволить суттєво інтенсифікувати навчальний процес, збільшити швидкість сприйняття інформації, розуміння і глибину засвоєння величезних масивів знань.

Розглянемо певні комп'ютерні технології, які можна використати на заняттях.

Інтерактивні заняття. Цей вид роботи застосовується, головним чином, для вивчення нового матеріалу. Ефективність цього виду роботи залежить від складеної навчальної програми. Видами інтерактивних комп'ютерних занять є: індивідуальна робота зі студентами, робота в парах та робота в малих групах [4].

Комп'ютерні вправи. Цей вид діяльності спрямований на практичне застосування та відпрацювання відповідних умінь і навичок на основі попередньо вивченого теоретичного матеріалу [2]. Від підручника або навчального посібника сучасні комп'ютерні програми, як відомо, відрізняються інтерактивністю. Комп'ютерні вправи можуть використовуватись зокрема в проведенні тематичного опитування, у виборі індивідуального дизайну виробу та ін.

Комп'ютерні симуляції та ігри. Це є модель реальної або уявної ситуації, де студенту відводиться головна роль у її вирішенні. Тобто студент повинен адекватно застосовувати свої знання для того, щоб викликати певні наслідки, спрямовані на вирішення поставленого завдання.

Використання **мультимедійних технологій** у навчанні дає змогу здійснити справжній технологічний прорив в організації і практичній реалізації навчального процесу. З'явившись спочатку як техногенне об'єднання різноманітних способів подання інформації (аудіо-, відео- та ін.), що й породило сучасну назву, поняття «мультимедіа» поступово наповнилося новим змістом саме завдяки змістовній частині додатків, а не технічних засобів, які їх реалізують.

Значно можуть полегшити роботу викладача і, що досить суттєво, виявити реальний рівень знань студентів **тестові програми**.

Створені й широко використовуються диски з **програмами-репетиторами**, що дають змогу студентам самостійно вивчати певний предмет, розв'язувати задачі, контролювати рівень знань тощо.

Аналіз педагогічного досвіду свідчить, що комп'ютерні технології на заняттях доцільно використовувати в режимі навчання, тренажера та контролю. Використання комп'ютерних технологій дає можливість значно підвищити ефективність засвоєння знань під час вивчення креслення, за рахунок їх своєчасності, корисності, доцільного дозування, доступності (зрозумілості), мінімізації шуму, оперативного взаємозв'язку джерела навчального матеріалу і студента, адаптації темпу подання навчального матеріалу до швидкості його засвоєння, врахування індивідуальних особливостей студентів, ефективне поєднання індивідуальної і колективної діяльності, методів і засобів навчання, організаційних форм навчального процесу, що значною мірою сприяє вирішенню проблем його гуманізації.

Інформаційні технології та пов'язані з ними педагогічні технології дозволяють підняти на новий рівень підготовку майбутніх учителів технологій, підвищувати ефективність навчально-виховного процесу.

Комп'ютер – не лише об'єкт для вивчення але й засіб навчання, котрий доповнює окремі етапи навчання. Одним із напрямків впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес є широке використання у педагогічній практиці електронних підручників, навчальних комп'ютерних програм, тренажерів, комп'ютерних тестів, мережних дистанційних курсів, мультимедійних кейсів та інших програмних засобів. Ефективність даних програм залежить від того, які технології, методи й методики будуть у них реалізовані.

Література

1. Коваль Т.І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. / Т.І. Коваль. – К. : Вид. центр НЛУ, 2009. – 380 с.

2. Козлакова Г.О. Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті: Монографія. – К. : ІЗМН, ВІПОЛ, 1997. – 180 с.
3. Шатров А. О проблеме информатизации образования / А. Шатров, Ю. Цевенков // Информатика и образование. – 1989. – №5. – С. 3-10.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЯЗЫКОВОГО РЕПЕРТУАРА БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В КОНТЕКСТЕ ПЛЮРИЛИНГВАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Ключевые слова: языковое образование, плюрилингвальное образование, языковой репертуар, учебное заведение.

Keywords: language education, plurilingual education, language repertoire, educational establishment.

Актуальность плюрилингвального образования на современном этапе определяется общей мировой тенденцией к интеграции в экономической, политической и культурной сферах. В области образования эта тенденция прослеживается в интеграции предметного знания, направленности на познание целостной картины мира, развитие способности студентов адаптироваться к условиям международного образования, науки и производства. Плюрилингвальное обучение включает в себя не только обучение разным языкам и овладение студентами специальными знаниями в определенной сфере на основе использования языков как способа образовательной деятельности, но и формирование профессиональной плюрилингвальной компетентности будущего специалиста как универсального профессионально-личностного качества, которое интегрирует лингвистические и профессиональные знания, механизмы функционирования языков и алгоритмы речевых действий и характеризует способность и готовность специалиста к участию в профессиональной межкультурной коммуникации.

Согласно основным программным документам Совета Европы по вопросам языковой политики, целью языкового образования является повышение ценности и развитие индивидуальных языковых репертуаров посредством плюрилингвального обучения и плюрилингвального образования как образования для осознания языкового разнообразия и межкультурной коммуникации [2, 35].

Плюрилингвальное образование имеет три основные цели:

- способствовать осознанию своего многоязычного и культурного репертуара и его ценности;
- развивать и совершенствовать этот репертуар;
- предоставить всем учащимся возможность для развития своих репертуаров [2, 39].

Эксперты по вопросам языкового образования в Европе предлагают использовать следующую классификацию для обозначения компонентов языкового репертуара учащихся:

- LE (languages of education) – ЯО (языки образования), которые являются частью учебного плана и признаются учебным заведением;
- LS (language as a subject) – ЯД (язык как учебная дисциплина);

- LAC (language across the curriculum) – ЯП (язык преподавания других учебных дисциплин);
- ML (mother language) – РЯ (родной язык)
- FL (foreign language) – ИЯ (иностранный язык) [1].

Сохраняя общий принцип языкового разнообразия, плюрилингвальное образование разных стран или регионов одной страны будет иметь свои особенности в зависимости от взаимодействия языковых разновидностей и от специфических целей определенной системы образования.

Анализ учебных планов и анкет по выявлению языкового разнообразия среди студентов-бакалавров ВЭД Донецкого национального технического университета дал возможность представить языковой репертуар опрошенных в таблице 1.

Так, украинский язык входит в языковой репертуар студентов-менеджеров ВЭД как: 1) отдельная дисциплина; 2) средство преподавания таких дисциплин как «История Украины», «История украинской культуры», «Социология» и др. ; 3) родной язык за пределами вуза (17% опрошенных).

Русский язык является частью языкового репертуара студентов как родной язык (83% анкетированных) и как средство преподавания основной части учебных дисциплин («Философия», «Статистика», «Учет и аудит», «Маркетинг» и др.).

Будущие менеджеры ВЭД изучают английский язык как учебную дисциплину (ИЯ1 или ИЯ2), кроме этого, для студентов английского отделения английский является языком преподавания таких дисциплин, как «Высшая математика», «Деловое общение», «Практика общения», «Кросскультурный менеджмент» и др.

Немецкий язык выступает в языковом репертуаре студентов как учебная дисциплина (ИЯ 2) и как язык преподавания дисциплин «Деловое общение», «Практика общения», «Кросскультурный менеджмент» для студентов немецкого отделения. Аналогичная ситуация с французским языком для студентов французского отделения.

Языки национальных меньшинств (армянский, турецкий и др.) являются частью языкового репертуара 2% студентов, но не входят в состав языков образования. Кроме этого, 32% опрошенных дополнительно изучают ИЯ3 (французский, немецкий, испанский, итальянский, японский языки) вне учебного плана.

Таким образом, образовательное пространство Донецкого национального технического университета предоставляет условия для формирования плюрилингвальной компетентности студентов-менеджеров ВЭД как способности пользоваться многоязычными ресурсами и многоязычным репертуаром. Плюрилингвальное подготовка будущих менеджеров ВЭД, понимаемая как интеграция и координация

Таблица 1.

Языковой репертуар будущих менеджеров ВЭД

Языки учебного заведения		Языки за пределами учебного заведения	
ЯД	ЯП	РЯ	ИЯ 3
украинский ИЯ 1 (английский) ИЯ 2 (немецкий или французский)	украинский русский английский немецкий (или французский)	русский украинский армянский и др.	французский испанский итальянский японский

языкового репертуара личности, представляет собой новую идею, требующую дальнейшей разработки и развития.

Литература

1. European Reference Document for Languages of Education: ERDLE. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.google.com.ua/url?url=http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/prag07-LPE_DocEurRef_Intro_DCed_EN.doc&rct=j&q=&esrc=s&sa=U&ei=bN2FVIHTDYS7ygP90oDoDg&ved=0CBoQFjAA&usg=AFQjCNEaLtDGSe4VZsnwgf6qDAQFiaE2Iw (Дата обращения: 8.12.2014)
2. From Linguistic Diversity to Plurilingual Education: Guide for the Development of Language Education Policies in Europe. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ibp-kosovo.org/repository/docs/Guide07_Executive_20Aug_EN.pdf (Дата обращения: 24.01.2013)

Такало Н.И.

Кандидат педагогических наук, доцент
Декан факультета русского и иностранных языков
и международных коммуникаций
Ереванского государственного университета
языков и социальных наук

К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧИТЕЛЕЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В АРМЯНСКОЙ ШКОЛЕ

Ключевые слова: педагогическая специальность; компетенции; многомерные подходы; парадигма; межкультурное взаимодействие; системный подход.

На рубеже XX-XXI веков произошло значительное расширение спектра педагогических специальностей высшего и среднего профессионального образования. Увеличение количества специальностей закономерно привело к переосмыслению подходов в подготовке педагогических кадров. Во главу угла ставится цель формирования у педагогов нового, более широкого профессионального мышления и мировоззрения, осознания педагогического процесса как целостной системы развития общества. Вместо узкопрофильных однонаправленных компетенций появились многомерные компетенции, которые должны соответствовать сформировавшейся новой парадигме, связанной с многомерным подходом к профессиональной подготовке специалистов XXI века. Профессиональные компетенции в свете предложенной парадигмы стали рассматриваться с точки зрения расширяющейся культурологической составляющей.

Одним из приоритетов системы школьного образования было декларировано переосмысление места, роли и профессиональных компетенций учителя, основной функцией которого является умение направить учеников на освоение и использование базовых навыков для функционирования в открытом информационном пространстве, развитие качеств полноценного члена общества и гражданина, включенного в межкультурное взаимодействие. В идеале профессионализм современного педагога характеризуется многопланово: единством теоретических знаний, практическими умениями для осуществления педагогической деятельности, способностью социализировать учащихся, открывая им возможности вхождения в широкое социальное поле.

Современный учитель должен:

- быть социализированным в современное пространство;
- осознавать роль и место образования в современном обществе;
- обладать общей культурой и широким кругозором, превосходно знать свой предмет;
- владеть знаниями по педагогике и методике преподаваемого предмета;
- “видеть” ученика и его “дорожную карту” в образовательном процессе;
- “видеть” образовательный процесс в его целостности и уметь ставить конкретные цели на конкретной ступени обучения, исходя из требований стандарта;

- находить и применять формы и методы для осуществления поставленных целей;
- осуществлять диалогичность процесса обучения;
- проектировать, контролировать оценивать и самостоятельно модифицировать деятельность;
- постоянно расширять и пополнять профессиональные знания.

В силу этого должны измениться подходы и требования и к учителям, и к учащимся.

Основами современного школьного образования становится достижение образовательных результатов, то есть учебный процесс. Действия учителей вне зависимости от дисциплин должны быть ориентированы на формирование всеми учителями у учащихся:

- базовых сквозных компетенций и результатов, которые прослеживаются на всех ступенях школьного образовательного процесса и подразумевают самостоятельность и умение ученика самостоятельно создавать возможности для собственного развития; умение самостоятельно выстраивать индивидуальную траекторию своего образования, учитывая интересы и, как логическое продолжение – готовность действовать сообразно ситуации, нести ответственность за принятые решения и действия;
- ключевых компетенций, то есть тех, которые являются основными для полной социализации в обществе, для включения в современные процессы, для адекватной коммуникации во всех областях. Особое место в этом ряду занимает формирование межкультурной компетенции, которая в современном мире приоритетна для социализации личности, для получения необходимого образования и дальнейшего карьерного роста;
- предметных компетенций, позволяющих вначале решать учебные задачи, а в дальнейшем – применять их в различных сферах деятельности, в частности, на более высокой ступени образования;

Представленные положения на практике имеют в основном декларативный характер, так как в большинстве случаев учителя, которые должны формировать предложенные компетенции и социальный опыт у учеников, сами не всегда обладают большинством этих компетенций, а их социальный опыт во многом не соответствует современной действительности.

В связи с этим, в основе модернизации образовательных процессов в Армении был поставлен вопрос о подготовке квалифицированных компетентных специалистов, готовых к самостоятельным решениям, постоянному профессиональному росту, социальной и профессиональной мобильности. Для реализации этих задач были предприняты определенные шаги для разработки и реализации системы непрерывного образования, так как профессиональный уровень не может быть предопределен на длительный или весь период его деятельности.

В рамках современной концепции педагогического образования и повышения профессионального уровня учителей цели должны, по нашему мнению, проецироваться на социальные процессы, которые, в первую очередь, определяются межкультурными коммуникациями на рынок труда, причем эта проекция должна быть не статичной, а динамичной, предполагающей быстрые изменения, мобильность и прогрессию.

Социологические исследования последних двух десятилетий показали, что одним из основных приоритетов личности является наличие индивидуальной образовательной и профессиональной траектории. Причиной этому является не процесс учебы ради учебы, а возможность изменения социальных условий, возможность карьерного роста, соответствие требуемым стандартам, соответствие требованиям общества и рынка труда. Эти тенденции привели к необходимости предпринять реальные шаги для формирования и развития системы непрерывного образования, в процессе которого знания предоставляются “всем и каждому в отдельности, кто хотел бы найти свое место в жизни и эффективно выполнять ту роль, которую ему эта жизнь приготовила” [1,16]. Изучение исследователями образовательного процесса привело к заключению о том, что его эффективность определяется деятельностью личностно устойчивого, осознающего себя субъектом профессиональной деятельности учителя, способного к творческой деятельности, к постоянному развитию, рефлексии и самооценке [4,5].

Деятельность учителя иностранных языков, в нашем случае русского языка, довольно сложная задача в условиях частичной языковой среды. Основным внешним фактором является социальный заказ, внешняя социальная мотивация одних обучать, других обучаться иностранному языку, в частности – русскому. Социальный заказ определяет целеполагание, задачи, методологию, методы и подходы: “То, каким видятся цели учителю и учащимся, зависит от множества факторов, в частности, от профессиональной подготовки учителя, от состояния побудительно-мотивационной сферы его собственной деятельности, от его личностных свойств, от умения адаптироваться в реальных условиях обучения, от самих условий, от побудительно-мотивационной сферы учащихся, от их индивидуальных особенностей, от уровня обученности и т.п. Осознание целей учителем – процесс достаточно сложный и противоречивый. Так, в задачу педагога входит трансформация государственных целей в свои личные педагогические, то есть в конечные цели своей деятельности, которые он должен реализовать с помощью средств обучения путем решения длинного ряда педагогических задач” [2,118,119].

Традиционно, на протяжении довольно длительного периода образование рассматривалось как обобщенный процесс передачи обобщенных знаний. Как результат такой постановки вопроса на современном этапе возникает существенное рассогласование между требованиями современного общества и содержанием и формами образования в школах и вузах.

Основной целью изучения иностранного языка в школе является коммуникативная, а основной функцией учителя иностранного языка – коммуникативно-обучающая образовательная функция.

Под коммуникативно-обучающей функцией преподавателя русского языка как иностранного мы понимаем, с одной стороны – владение всеми профессиональными и коммуникативными компетенциями самим учителем, с другой стороны – практическое применение профессиональной компетенции для достижения целей обучения на каждом этапе, что предполагает не только собственно процесс обучения, но и отбор, анализ, предъявление значимой информации и расширение образовательного поля у учащихся.

Профессиональная компетентность современного учителя русского языка в

армянской школе предполагает: "... широкое использование информационно – коммуникационных технологий при изучении русского языка в основной школе для развития мышления, формирования коммуникативно речевых и социокультурных компетенций, развития творческих способностей и возможностей учащихся и создание условий для их самообразования в интересующих областях знания" [6, 23].

Декларирование о внедрении компетентностного личностно-ориентированного подхода, направленного на формирование навыков межкультурной коммуникации в процессе изучения русского языка в Армении, не всегда отражается на практике и требует серьезной перестройки основных элементов образовательной системы, ориентированной на реализацию концепции компетентностного подхода в рамках непрерывного образования.

В отличие от традиционных подходов, принятых на протяжении многих лет (ФПК, краткосрочные курсы повышения квалификации преподавателей по определенной тематике), которые были в основном рассчитаны на передачу готовых знаний и выработку некоторых умений, нами предлагается "Методическое пособие для учителей русского языка в армянской школе", в котором отражен системный подход, реализуемый в рамках курсов повышения квалификации учителей русского языка (из расчета 80- часовая учебный курс), охватывающий такие области необходимых для учителя русского языка знаний как: лингвистика, культурология, психология, педагогика, методика обучения иностранным языкам. Данный курс нацелен на формирование понятия профессиональной компетенции посредством осуществления непрерывного образования, на переосмысление самого процесса повышения профессиональной компетенции учителей, где во главу угла ставится не передача знаний и механическое развитие умений и навыков, а конструирование этих знаний, переосмысление и творческое применение; на переосмысление роли учителя и ученика в учебном процессе в свете современного антропологического подхода в педагогике, на учет потребностей современных учащихся и удовлетворение их образовательных интересов, на учет профессиональных потребностей учителя, и, что не менее важно, на прогнозирование конечных результатов и достижение поставленных целей. Компетенция включает совокупность взаимосвязанных качеств личности (знаний, умений, навыков, способов деятельности), задаваемых по отношению к определенному кругу предметов и процессов, и необходимых для качественной продуктивной деятельности по отношению к ним.

"Методическое пособие для учителей русского языка в армянской школе" предполагает модульное обучение и состоит из 9 тем, обеспечивающих углубление профессиональных компетенций учителей средних школ. В частности, рассматриваются такие актуальные темы, как:

- Системный подход в обучении русскому языку.
- Основы современного образования. Личностно-ориентированный компетентностный подход.
- Европейская система уровней владения иностранным языком. Концепция многоязычия.
- Частные вопросы преподавания русского языка в армянской школе.
- Виды речевой деятельности и оптимальные методы при их обучении. Текст как единица обучения.

Культурология и лингвострановедение как составляющие методики преподавания русского языка и литературы в армянской школе. Межкультурная коммуникация.

- Интерактивные методы при обучении иностранным языкам.
- Контроль и оценка знаний, умений и навыков на уроке русского языка. Формирующее оценивание.

Целями предложенной программы являются формирование или развитие определенных профессиональных компетенций.

Задачами программы являются:

- повысить уровень представлений о лингвистических, психологических, лингводидактических и методических основах преподавания русского языка как иностранного в общеобразовательных школах РА;
- ознакомить с важнейшей научно-методической литературой, сформировать у учителей представление о современном стандарте, программе, основных учебниках и учебных комплексах;
- обеспечить компетентностный подход в процессе реализации обучения;
- перейти от оценки знаний, умений и навыков к оценке компетенций;
- определить основные черты сходства и различия в системе русского языка и родного (армянского) языка учащихся; анализировать типичные ошибки носителей армянского языка в процессе освоения русского языка и путей их предупреждения и исправления;
- развить умение выделять методические задачи и обеспечивать их решение соответствующими приёмами работы, техническими и наглядными средствами, учебными материалами и др;
- использовать информационные технологии в процессе обучения;
- научить создавать и поддерживать мотивацию изучения языкового материала;
- сформировать умение правильно организовывать общение и взаимодействие учащихся в процессе учебной деятельности;
- грамотно планировать и анализировать уроки;
- самостоятельно разрабатывать методические материалы;
- сформировать потребность и умения профессионального развития, навыки критического анализа собственной деятельности и самооценки.

Формирование профессиональной компетенции на современном этапе основывается на развитии интегративных и аналитических способностей человека. Интегративная деятельность учителя предполагает выработку определенных профессионально-педагогических качеств, необходимых для осуществления учебно-воспитательного процесса в условиях переосмысления концепции образования в целом и лингвистического школьного образования в частности.

Список литературы:

1. Aspin D., Chapman J.D. Lifelong Learning: concepts and Conceptions. Tat. Journal of Lifelong Education. 2000.. – p.16.
2. Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе: Проблемы и перспективы. Москва: Просвещение, 1988.. – 255 с.

3. Вербицкий А.А. Контекстное обучение в компетентностном подходе. М., Высшее образование в России. 2006. – №11 – 39-46 с.
4. Дружилов С.А. Обучение и стадии профессиональной компетентности. Непрерывное образование как условие развития творческой личности Новокузнецк: ИПК, 2001.. – 174 с.
5. Ключарев Г.А. К вопросу о теоретических основаниях непрерывного образования. Непрерывное образование в политическом и экономическом контекстах/ отв. ред. Г.А.Ключарев. Москва: ИС РАН, 2008.. – 344-358 с.
6. Таткало Н.И., Байбуртян Н.А., Рафаелян Н.Г., Милитосян Л.В., Язычян Г.А. Стандарт и программа по русскому языку для общеобразовательной школы. Ереван: Тигран Мец, 2007.. – 267с.
7. Таткало Н.И. Методическое пособие для учителей русского языка в армянской школе. Ереван: Тигран Мец, 2011.. – 98с.

Матюха Г.В.

доцент, канд.пед.наук,

Азарова Є. С.

студентка

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ЛЕКСИКА ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ ВИВЧЕННЯ МОВИ

Лексика будь-якої мови є дуже цікавим об'єктом для вивчення. Адже саме завдяки дослідженню словникового складу мови можна дізнатися про історію народу, який є носієм цієї мови, про закономірності появи та зникнення суспільних явищ, встановлення взаємин з іншими народами. Детальний аналіз лексики, зокрема запозичень та їх джерел, надасть інформацію про стосунки між народами.

Разом зі змінами, що відбуваються в суспільстві, змінюється словниковий склад мови. Так, з появою нових явищ завжди з'являються нові слова для їх позначення. Якщо певні явища зникають, то слова, що їх називають, переходять у розряд архаїзмів.

Поняття «лексика» має декілька дефініцій. Це може бути сукупність усіх слів певної мови, або сфери вжитку, або художнього твору. Лексикою ми також називаємо словниковий запас конкретної окремо взятої особистості. Коли ж ми розглядаємо лексику у контексті вивчення іноземної мови, ми розуміємо її як один з аспектів мови, що вивчається.

Лексика, фонетика та граматики є трьома аспектами, що притаманні будь-якій мові. Мова не була б тією завершеною системою, якою ми її знаємо, якщо б один з цих аспектів був відсутній. Лексика є словниковим складом мови і містить у собі всі лексеми, притаманні певній мові. Знання іноземної мови багато в чому залежать від володіння лексикою. Адже саме слово є тією мовною одиницею, яка слугує для називання предметів та явищ, відтак – і для передачі значення, інформації. І хоча окремі звуки та граматичні структури теж можуть нести певне семантичне навантаження, основним значеннєвим центром мови є слово. Тому, не знаючи лексики певної мови, неможливо бути повноцінним учасником комунікативного процесу. І навпаки, чим об'ємніше наш словниковий запас, тим активнішою стає наша участь у спілкуванні, тим більше в нас можливостей якнайточніше висловити власну думку.

Основним елементом навчання іноземної мови є лексична одиниця. Доцільно визначити, що саме вкладено у це поняття. С. Ю. Ніколаєва визначає лексичну одиницю і як слово, і стале словосполучення, і навіть як «готове речення», яке не змінюється в мовленні [1, 93]. Таке визначення є цілком закономірним, адже у будь-якій мові існують неподільні мовні звороти, ідіоми, складові яких не можна розглядати відокремлено від інших. Щодо «готових речень», то ними можуть бути мовні шаблони, які широко використовуються в мовленні. Зазначене вище переконує в тому, що лексичними одиницями можуть виступати не тільки слова, але й фразеологізми та стандартні вирази.

Н. І. Гез називає слово складною і різноплановою одиницею [2, 196]. Структура слова поєднує в собі форму та значення. Під формою слова розуміють його звукове оформлення, графічну характеристику та графічне зображення. Значення слова, тобто його семантика – це ідеальний зміст слова, «психічне новоутворення» [3, 117], яке поєднує у собі образ предмета, певну його ознаку або дію. Таким чином, слово реалізує одну з основних мовних функцій – називну, а його значення представляє собою найвищу цінність для процесу спілкування.

Значення є більш складним аспектом слова у порівнянні з формою. Слово, окрім основного значення, може мати додаткові значення або значеннєві відтінки. Тому, доцільне використання того чи іншого слова в мовленні потребує вільної орієнтації в його значеннях.

Як вважають В. Я. Міщенко та А. В. Говорун, використання лексики вимагає точного і ретельного співвідношення форми та значення [4, 125]. Тобто учень має не просто вивчити граматичну, фонетичну та графічну форми слова та засвоїти його значення, але й навчитися співвідносити їх. А це, в свою чергу, передбачає формування лексичних навичок на високому рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Николаева С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю.Николаева. – Київ: Ленвіт, 2002. – 328 с.
2. Гез Н. И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Н. И. Гез, М. В.Ляховицкий, А. А. Миролюбов. – Москва: Высшая школа, 1982. – 373 с.
3. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. С. Панова. – Київ: Академія, 2010. – 328 с.
4. Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: Матеріали V Міжнародної науково-методичної конференції, 22 листопада 2012 р. Харків, 2012. – 232 с.

ВПЛИВ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ БАСКЕТБОЛУ ХАРКІВСЬКОГО КОЛЕДЖУ КЗ «ХГПА» ХОР НА ФІЗИЧНУ ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ПІДЛІТКІВ

Ключові слова: тренер, баскетбол, спортивна секція, коледж, фізична підготовленість, підлітки.

Keywords: coach, basketball, sports clubs, college, physical fitness, teenagers.

В останні роки на тлі інтенсифікації навчального процесу у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації спостерігається тенденція до зниження обсягу рухової активності молоді, що негативно позначається на показниках їхнього фізичного стану у зв'язку із чим особливою соціальною значущістю набувають питання формування, збереження та зміцнення здоров'я студентської молоді. Істотну роль в оптимізації цієї ситуації відіграє підвищення мотивації до використання засобів фізичної культури в повсякденному житті, у тому числі до занять із фізичного виховання, як академічних, так і самостійних та вибір доцільних засобів компенсації дефіциту повсякденної рухової активності.

Для того, щоб розкрити сутність поняття спеціально організованої рухової активності, необхідно з'ясувати зміст, особисту значимість цієї діяльності. Ціль – це спрямованість активності на проміжний результат, що представляє етап досягнення потреби. Щоб студенти усвідомлювали мету своїх дій і співвідносили її з мотивами фізичного самовдосконалення, ціль рухової активності може залишатися однією і тією ж, а зміст повинен змінюватися – стати чемпіоном, бути матеріально забезпеченим, подібати представникам протилежної статі тощо. Пріоритетними мотивами заняття фізичною культурою і спортом підростаючого покоління є зміцнення здоров'я, удосконалення форми тіла, досягнення високого спортивного результату, спілкування з друзями й активний відпочинок.

Із аналізу програм із фізичного виховання простежується той факт, що в наш час немає реальної можливості здійснити важливий принцип системи фізичного виховання – забезпечити диференційований та індивідуальний підхід до учнів з урахуванням стану їх здоров'я, фізичного розвитку й фізичної підготовки.

Чинні програми не враховують особливостей психофункціонального стану організму школярів, особливо підліткового віку. Саме тому в більшості випускників рівень розвитку рухових здібностей не відповідає тим вимогам, які висуває суспільство до фізичної підготовленості молодого покоління [2, 4].

Результати наукових досліджень свідчать, що у учнів загальноосвітньої школи за розвитком моторики простежується відносна стабілізація, тоді як у студентів 1-2 курсів відбувається певні регресивні зміни [1, 3].

Тому доцільно вважати, що такі показники зумовлені низькою ефективністю оздоровчої спрямованості фізичного виховання та недостатнім розвитком рухових здібностей на уроках фізичної культури.

Отже, необхідно вдосконалити концептуальні напрями розвитку фізичного виховання в ВНЗ та механізм реалізації їх у повсякденній роботі. Сутність нового підходу до фізичного виховання студентської молоді повинна базуватись на розширенні факультативних і секційних занять, які проводяться за межами аудиторного розкладу.

Педагогічні спостереження й вивчення спеціальної літератури свідчать, що в загальноосвітній школі протягом усіх років навчання, незалежно від соціальних та екологічних умов, на уроках фізичної культури використовують практично ті ж самі вправи. Із віковим розвитком школярів змінюється лише їхнє дозування й ускладнюються вимоги до якості виконання [1, 2]. Це призводить до того, що, коли випускники шкіл вступають до коледжу, ті вимоги виконання вправ, які їм висуваються – важко здійсненні.

Завдання дослідження – виявити вплив секційних занять із баскетболу на фізичну підготовленість студентів коледжних груп.

У дослідженні брали участь дівчата 15-16 років 1-го курсу Харківського коледжу КЗ «ХГПА» ХОР в кількості 25 осіб. Під час експерименту було створено дві групи (експериментальна та контрольна) студенток 12-ш групи. До експериментальної групи ми зарахували студенток, які додатково у позаурочний час займаються в секціях баскетболу Харківського коледжу КЗ «ХГПА» ХОР. До контрольної групи увійшли студентки, які не займаються баскетболом, але регулярно відвідують заняття фізичної культури.

Згідно з даними опитування до більшості вправ, які використовувались на уроках у школі, студенти не відчували ніякої зацікавленості, проте виконували їх, оскільки вони були матеріалом навчального процесу. Найбільше негативне ставлення в студентів до вправ на розвиток витривалості (34,5%), швидкості (28,7%) та гнучкості (17,5%). Причиною такого ставлення до фізичних вправ у школі назвали складність їх виконання. Одноманітність змісту уроків, на яких часто використовуються важкі для виконання вправи, що не містять елементів гри й змагань, знижують зацікавленість учнів до занять фізичною культурою.

Потреби, мотиви, інтереси сприяють формуванню певних установок на потребу занять певними видами спорту в позаурочний час, на відвідування факультативних і секційних занять розвивальної спрямованості. Тому, відповідаючи на запитання «Яким видом спортом ви бажали б займатися?» – 65,6% дівчат віддали перевагу ігровим видам, зокрема баскетболу, волейболу. На запитання «Чому саме цим видом спорту ви бажаете займатися?» – дівчата дали такі відповіді: 1) підвищення фізичної підготовленості; 2) потреба самовдосконалення; 3) участь у спортивних змаганнях.

Разом із тим на запитання: «Чи займаєтесь Ви спортом?», – тільки 22% респондентів відповіли стверджувально, 36 % – бажують займатися тим чи іншим видом спорту, але з багатьох причин не роблять цього, у 42% студенток немає бажання займатися фізичними вправами. Такий значний відсоток свідчить про те, що в студентів 1 курсу простежується тенденція до зниження бажання займатися фізичними вправами, особливо на заняттях із фізичної культури. Тому слід розширювати секційні заняття, на яких студентам надається можливість займатися тими спортивними вправами, які їм цікаві, від яких вони отримують задоволення. Велику роль у цьому

Таблиця 1

Рівень фізичної підготовленості студенток 1 курсів (експериментальна група)

Номер студентки	Скакалка за 30 секунд, разів		Стрибок у довжину з місця, см		Човниковий біг 4x9 м, с		Гнучкість, см	
	1	2	1	2	1	2	1	2
	42	51	175	185	10,1	9,9	+14	+16
	44	48	195	200	9,9	9,5	+13	+15
	46	54	180	185	10,0	9,7	+26	+28
	39	45	185	190	9,8	9,6	+13	+15
	41	44	175	180	10,0	9,7	+25	+29
	45	49	180	185	10,2	10,0	+15	+17
	34	39	170	175	10,4	10,1	+20	+21
	37	41	180	185	10,5	10,2	+13	+15
	39	43	180	190	10,0	9,9	+20	+22
	43	49	190	205	9,8	9,6	+15	+22
	50	54	185	195	9,9	9,7	+23	+27
	49	56	190	200	10,1	9,9	+26	+29

відіграють батьки та викладачі, які повинні сформувати в студентів відповідальність за свій фізичний стан, спонукати їх до систематичних занять фізичною культурою й спортом.

Для визначення рівня фізичної підготовленості студентів 1 курсу Харківського коледжу КЗ «ХГПА» ХОР, ми використовували державні тести, що відповідають вимогам доступності, об'єктивності та інформативності. Тестування проводилося двічі: на початку вересня 2014 року (1) та в кінці листопада 2014 року (2). Аналіз результатів (табл. 1 та 2) засвідчив, що рівень фізичної підготовленості студентів (експериментальна група) досить високий. В іншій групі, навпаки, рівень фізичної підготовленості студентів (контрольна група) посередній. Заняття в секції з баскетболу дало змогу значно підвищити силові й швидкісно-силові показники, гнучкість, спритність.

Аналізуючи дані тестування швидкісно-силових характеристик, бачимо, що тримісячний приріст за стрибками в довжину з місця в експериментальній групі становив 95 см, а в контрольній групі показники становили більше лише на 14,0 см (табл. 1 та 2).

Під час тестування спритності також спостерігаються поліпшення результатів дівчат експериментальної групи. Покращення в середніх результатах бігу 4x9 м наприкінці педагогічного експерименту й на його початку становила в експериментальній групі 3,2 с, тоді як у контрольній групі лише 1,3 с. Подібні зміни відбулися й за показниками, що характеризують гнучкість, швидкість та спритність.

Результати дослідження довели, що чим дорослішою стає дитина, тим менш систематичними стають її заняття фізичним вправами й спортом, а частина підлітків зовсім припиняють такі заняття. Перешкоджають формуванню мотивації й активному ставленню до занять фізичними вправами такі внутрішні фактори: брак часу, відсутність потреби, шкідливі звички тощо.

Таблиця 2

Рівень фізичної підготовленості студенток 1 курсів (контрольна група)

Номер студентки	Скакалка за 30 секунд, разів		Стрибок у довжину з місця, см		Човниковий біг 4x9 м, с		Гнучкість, см	
	1	2	1	2	1	2	1	2
	22	21	165	165	10.9	10.9	+12	+13
	34	34	175	175	10.9	10.8	+23	+25
	26	24	180	180	11.0	10.9	+26	+28
	29	35	185	190	10.8	10.6	+13	+13
	21	24	175	175	10.7	10.7	+15	+16
	30	34	175	175	10.9	10.7	+13	+14
	28	33	170	172	10.9	10.9	+15	+16
	35	34	170	172	11.2	11.0	+15	+17
	24	24	170	170	10.9	10.9	+10	+11
	25	25	180	185	10.5	10.2	+13	+12
	19	23	160	160	11.0	10.9	+10	+11
	23	24	170	170	10.8	10.6	+13	+13
	29	26	160	160	10.9	11.0	+16	+16

Фахівці вважають причини спаду інтересу до фізичного виховання пов'язані з тим, що останнім часом втрачено освітньо-виховну спрямованість занять фізичною культурою. Тому були розроблені наступні методики формування інтересу до занять фізичною культурою на основі вищерозглянутих категорій:

1. Фізичної культури як засобу навчання й виховання, спрямованого на формування інтересу системи знань із фізкультури, анатомії, гігієни на основі таких понять, як режим дня, постава, загартування, дихальна гімнастика, практичні вміння та навички, самостійні заняття фізичними вправами.

2. Застосування ігрового методу з метою створення позитивного емоційного фону на вдосконалення рухових вмінь і навичок.

3. Використання педагогічного стимулювання для забезпечення інтелектуальної й фізичної активності.

Для оптимального розв'язання всіх завдань фізичного виховання підлітків варто практикувати різноманітні форми занять, особливо шляхом залучення студентської молоді до занять у спортивних секціях.

У ході експерименту виявлено, що причиною негативного ставлення підлітків до вправ на розвиток швидкості та гнучкості є складність їх виконання. Одноманітність змісту занять знижує зацікавленість студентів до занять фізичною культурою. Особливо корисними вправами щодо покращення фізичної підготовленості студентів були ті, що виконувалися у формі гри чи естафет та, які проводилися переважно змагальним методом.

Заняття в секції з баскетболу дало змогу значно підвищити силові й швидко-силові показники, гнучкість, стрибкові характеристики, спритність студентів 1 курсу Харківського коледжу КЗ «ХГПА» ХОР.

Список літератури:

1. Добринський В.С. Рейтингова оцінка підготовленості підлітків як засіб підвищення мотивації до систематичних занять фізичною культурою: автореф. дис. канд. наук з фіз.. вих.. і спорту / В.С. Добринський. – Луцьк, 2000. – 20 с.
2. Дубенчук А. Учням потрібна фізкультурна освіта / А. Дубенчук // фіз. вих. в шк. – 1997. – № 4. – С. 15-19.
3. Куц А.С. Модельные показатели и оценочные таблицы физического развития и двигательной подготовленности школьников, проживающих в зоне повышенной радиоактивности/А.С. Куц. – Винница: ВГПИ, 1991. – 89 с.
4. Мардар Г. І. Комплексний підхід до оздоровлення та виховання населення різного віку / Г. І. Мардар, Ю. Ю. Мосейчук //Фізична культура, спорт та здоровя нації : зб. наук. пр. – К. ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2001 – С. 38–39.
5. Овчинникова Н. Сучасні засоби оздоровчої спрямованості / Н. Овчинникова, Т. Несторова, В. Сосіна //Фіз. вих. в шк. – 1997. – № 4. – С. 9-15.

ІДЕОМОТОРИКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ВИКОНАВСЬКОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Ключові слова: ідеомоторика, психомоторика, ідеомоторний акт, виконавський професіоналізм.

Keywords: ideomotor motions, psychomotor motions, ideomotor act, carrying out professionalism.

У музично-виконавській діяльності впевненість рухів має таке ж велике значення, як пам'ять та мислення. Адже невпевненість рухів музиканта відразу відбивається на якості звучання та емоційному тонусі виконання. В цьому контексті важливим та доцільним є зосередження уваги на розвитку психомоторних здібностей музиканта-виконавця протягом усього часу навчання (від музичної школи до вищого освітнього закладу).

У площині вдосконалення виконавського професіоналізму важливу роль відіграє розвиненість «ідеомоторики» – (від грец. *idea* – вид, образ + *motor* – приводити в рух) – уявлення про реально виконуємий рух, яке веде до реального відтворення цієї дії. У структурі цього уявлення є не тільки перцептивні елементи – зорові і м'язові образи, – але і ефекторні у вигляді дуже слабкою м'язової іннервації, яка відповідає даній руховій задачі [3].

Видатний вчений Б.Теплов експериментально перевіряв той факт, що уявлення будь-яких рухів завжди пов'язані із слабкими скороченнями відповідних м'язів – зачатковими рухами [4, 175-176], які пізніше отримали назву ідеомоторних актів. Ідеомоторні рухи можуть також виявлятися, якщо співати або грати на інструменті “подумки”. Це сприяє не тільки зміцненню в людини музичних уявлень, але й відіграє вирішальну роль у виразності виконання і підвищення його емоційного тону. Головна особливість ідеомоторних актів полягає в тому, що вони готують і налагоджують майбутній рух, забезпечують здійснення і регулюють процес його виконання. [1, 439].

Важливість ідеомоторики для формування “розумової техніки” підтверджує у своїх працях Й. Гофман, стверджуючи, що здатність сформувати в собі внутрішнє звукове уявлення про виконавський рух без допомоги піаністичного апарату є основоположним чинником виконавського професіоналізму.

Ідеомоторика – це форма психомоторики, в якій у свідомості музиканта виникає яскраве уявлення руху, котрий потрібно виконати, у цих процесах задіюються музично-зорові, музично-слухові, просторово-зорові, дотиково-просторово-рухові уявлення. Їх узагальнення в сукупності з іншими психічними процесами (які також беруть участь у виконанні) зумовлюють створення музично-виконавського образу.

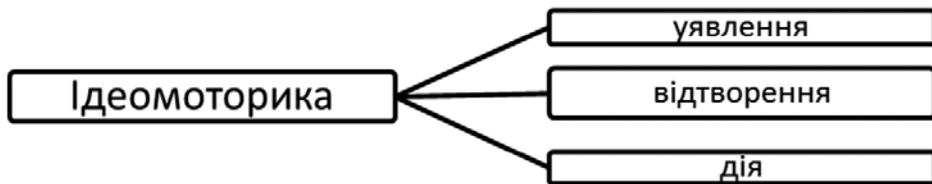

Рис.1. Структура процесу ідеомоторики

“А в образі, – як зазначав психолог С.Максименко, – будується наступна дія” [2, 437]. Це наочно відображено у наступній схемі:

Для детального пояснення складових структури процесу ідеомоторики, що відображений на рис. 1, доцільно розглянути їх послідовно.

Уявлення – наочний образ предмета, відтворений по пам’яті в уяві з максимальною повнотою відображення конкретних ознак. Образи уявлень, як правило, менш яскраві і менш детальні, ніж образи сприйняття, але в них знаходиться відображення найхарактерніше для даного предмета. Види: подання пам’яті розрізняються за модальністю провідного аналізатора (зорові, слухові, дотикові, нюхові), по їх змісту (музичні, математичні тощо).

Відтворення – актуалізація раніше сформованого психологічного змісту (думки, образи, почуття, рухи) має безпосередній зв’язок з мнемічними процесами. Відтворення має вибірковий характер, обумовлений потребами, напрямком діяльності, актуальними переживаннями. При відтворенні зазвичай відбувається суттєва перебудова сприйнятого в бік узагальнення. З огляду на дії ефектів ремінісценції та інтерференції відтворення відразу після сприйняття матеріалу, що запам’ятовується (безпосереднє відтворення) не завжди дає кращий результат порівняно з відстроченим.

Дія – процес системно-операційного впливу на певний предмет, при якому досягається заздалегідь визначена, мета. До складників дії, науковці відносять: а) прийняття рішення; б) реалізацію; в) контроль та корекцію. При цьому у прийнятті рішення відбувається пов’язування образу ситуації, способу дії, інтегральної і диференціальної програм. Реалізація та контроль здійснюються циклічно.

Підсумовуючи викладене вище слід зазначити, що ідеомоторика є одним з основоположних складників формування виконавського професіоналізму музиканта.

Література

1. Максименко С.Д. Загальна психологія : [підручник] / С.Д.Максименко – Вінниця: Нова книга, 2004. – 704 с.
2. Мастерство музыканта-исполнителя. Вып.1. Всесоюзное издательство советский композитор. Москва 1972
3. Петрушин В.И. Музыкальная психология: Учеб. пособие для студентов и преподавателей. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 384 с.
4. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. //Избр. труды: В 2-х т. /Б.М.Теплов. – М.: Педагогика, 1985. – Т. I. – С. 42-222.